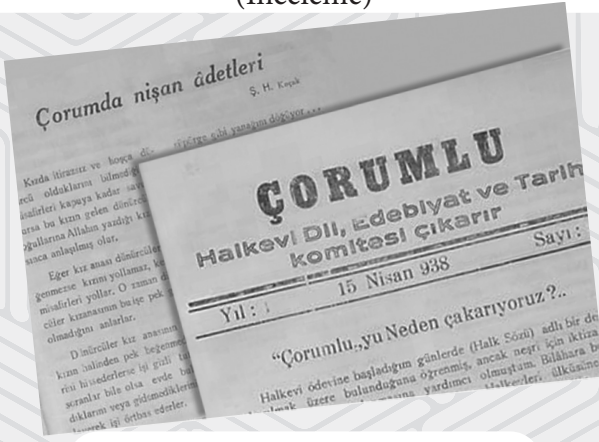

ÇORUM HALKEVİ VE ÇORUMLU DERGİSİ

(İnceleme)

Birinci Baskı

Muzaffer GÜNDOĞAR

ÇORUM 2022

Birinci Baskı

Nisan 2022

Bu kitabın bütün hakları Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu gereğince yazarına aittir. İzinsiz çoğaltılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. Ancak sanatsal amaçlı etkinliklerle tanıtım amaçlı kullanımlarda yazar, yapıt adı belirtilerek alıntı yapılabilir.

Baskı Cilt

Salmat Basım Yayım Ambalaj San. ve Tic. Ltd. Şti.
Büyük Sanayi 1. Cadde 95/1 İskitler/Altındağ/ANKARA
Kültür Bakanlığı Sertifika No: 47771

Grafik ve Kapak Tasarım

Seçuk USTA

ISBN: 978-605-71480-1-8

Yayına Hazırlayan

Çorum Belediyesi Kent Arşivi

İsteme Adresi

Çorum Belediyesi Kent Arşivi
Yeniyo Mh. Gazi Cd. Turgut Özal İş Merkezi Kat:4
ÇORUM
Tel: 0364 225 08 10/1541/1539

Bu Eser Çorum Belediyesi'nin Kültür Yayımıdır.

PARA İLE SATILMAZ

TAKDİM

Basın; yasama, yürütme, yargının yanında dördüncü güç olarak kabul edilir. Demokratik toplumlarda basının, insanların çevresinde olup bitenleri gözlemleyerek, toplumu ilgilendiren gelişmeleri okuyucuya anlaşılır şekilde sunmak gibi önemli bir sorumluluğu ve görevi vardır.

Ortak aklın oluşmasında, kamuoyunun birlik ve beraberliğinin güçlendirilmesinde, insanlara haber ve bilgi akışı sağlamada, bireysel hak ve sorumluluk bilincinin güçlenmesinde, demokrasi kültürünün gelişmesinde, sağlıklı bir toplum düzeninin inşasında basının rolü büyüktür.

Basın tarihimiz 19. Yüzyılın ilk yarısında, çıkartılan Kasım 1831 tarihli “Takvim-i Vakayı gazetesidir. 1940 yılında çıkarılan Ceride-i Havadis ve 1860 yılında çıkarılan Terüman-ı Ahval gazeteleri ile birlikte Türk Basın Tarihi gelişim göstermiştir. Bugün yakın tarihimizin ana kaynaklarının en başında gelen ulusal ve yerel gazeteler geçmiş günümüze taşıyan ana kaynaklardan biri olmuş, yüzyıllardır ilgiyle takip edilmiştir.

Yerel gazeteler de bütün bu görev ve sorumlukları buldukları il, ilçe ve beldelerde yerine getirmektedir. Yerel gazeteler yayımlandıkları şehirlerin insanlarını, o şehirlerin gelişim ve değişimini, oradaki sosyal, kültürel hayatın izleklerini bütünüyle yansıtır. Bir anlamda yerel gazeteler basın – yayımı yapıldıkları bölge ve beldelerin aynasıdır. Toplumların yazılı ve kayıtlı hafızası sayılan gazeteler toplumsal alanda entelektüel bir birikimi gelecek nesillere aktarır. Yayımlandıkları dönemin fikir dünyasını, değerlerini açık bir şekilde yansıtan gazeteler toplumun fikir atölyesi olarak faaliyet göstermiş demokratik bilincin gelişmesini de sağlamıştır.

Köklü bir geçmişe sahip olan Çorum’un, yerel basın ve gazetecilik tarihi oldukça eskidir. Cumhuriyetin ilanından önce şehrimizde çıkarılan Çorum Gazetesi ile yerel basın tarihimiz başlamıştır. Sonrasında ise Hale mecmuası, Fikret Gazetesi, Kurtuluş Yolu Dergisi, Akisler Gazetesi, Çorumlu Dergisi ile devam etmiştir.

Çorum’un tarihi ve halk kültürü araştırmalarına kaynaklık eden ve daha önce tıpkıbasımını yaptığımız Çorumlu Dergisi hakkında tafsilatlı bir bilgiye ulaşabileceğiniz, ‘Çorum Halk Evi ve Çorumlu Dergisi’ adlı kitap, Eğitimci – Yazar Muzaffer Gündoğar Beyefendinin titizlikle hazırladığı bir eser olarak kütüphanelerimizdeki yerini aldı. Şehrimizin kültür hafızasına bu kıymetli eseri kazandıran Muzaffer Gündoğar’a teşekkür ediyorum.

Dr. Halil İbrahim AŞGIN
Çorum Belediye Başkanı

İÇİNDEKİLER

Cumhuriyetin Devrim Kurumları	7
Halkevleri'nin Kuruluş Amacı	7
Halkevleri'nin Çalışma Alanları	8
Halkevleri'nin Kapatılması	9
Açılış, Kapanış, Yeniden Açılış	9
Sonuç Olarak	9
Çorum Halkevi ve Kuruluşu	10
Çorum Halkevi'nin Çalışma Kolları	11
Köycülük Kolu	11
Dil Tarih-Edebiyat Kolu	11
İçtimai (Sosyal) Yardım Kolu	11
Spor Kolu	11
Güzel Sanatlar Kolu	11
Çorum Halkevi Yayın Organı Çorumlu Dergisi	12
Yazarları	13
Sonsöz	14
Çorumlu Dergisi'nin Yazarlar Dizini	15
Çorumlu Dergisinin Konular Dizini	19
Çorumlu Dergisinin İçindekiler	23

Halkevi Yayın Organı Çorumlu. 1. Cilt. Sayı: 1-12

Çorumlu, Sayı: 1	58
Çorumlu, Sayı: 2	61
Çorumlu, Sayı: 3	65
Çorumlu, Sayı: 4	68
Çorumlu, Sayı: 5	70
Çorumlu, Sayı: 6	73
Çorumlu, Sayı: 7	76
Çorumlu, Sayı: 8	79
Çorumlu, Sayı: 9/10	83
Çorumlu, Sayı: 11	86
Çorumlu, Sayı: 12	89

Halkevi Yayın Organı Çorumlu. 1. Cilt. Sayı: 13-24

Çorumlu, Sayı: 13	95
Çorumlu, Sayı: 14	99
Çorumlu, Sayı: 15	102
Çorumlu, Sayı: 16	105
Çorumlu, Sayı: 17	107
Çorumlu, Sayı: 18	110
Çorumlu, Sayı: 19	113
Çorumlu, Sayı: 20	116
Çorumlu, Sayı: 21	120
Çorumlu, Sayı: 22	123

Çorumlu, Sayı: 23	126
Çorumlu, Sayı: 24	128

Halkevi Yayın Organı Çorumlu. 3. C.S: 25-36/37

Çorumlu, Sayı: 25	132
Çorumlu, Sayı: 26	134
Çorumlu, Sayı: 27	138
Çorumlu, Sayı: 28	141
Çorumlu, Sayı: 29	144
Çorumlu, Sayı: 30	147
Çorumlu, Sayı: 31	151
Çorumlu, Sayı: 32	154
Çorumlu, Sayı: 33	157
Çorumlu, Sayı: 34/35	160
Çorumlu, Sayı: 36/37	163

Halkevi Yayın Organı Çorumlu. 4. Cilt. Sayı: 38-48

Çorumlu, Sayı: 38	168
Çorumlu, Sayı: 39	172
Çorumlu, Sayı: 40	176
Çorumlu, Sayı: 41	178
Çorumlu, Sayı: 42	181
Çorumlu, Sayı: 43	184
Çorumlu, Sayı: 44	187
Çorumlu, Sayı: 45	190
Çorumlu, Sayı: 46	194
Çorumlu, Sayı: 47	198
Çorumlu, Sayı: 48	201

Halkevi Yayın Organı Çorumlu. 5. C. S:49/50-61

Çorumlu, Sayı: 49/50	206
Çorumlu, Sayı: 51	210
Çorumlu, Sayı: 52	213
Çorumlu, Sayı: 53	216
Çorumlu, Sayı: 54	218
Çorumlu, Sayı: 55	222
Çorumlu, Sayı: 56	225
Çorumlu, Sayı: 57	232
Çorumlu, Sayı: 58	235
Çorumlu, Sayı: 59	237
Çorumlu, Sayı: 60	239
Çorumlu, Sayı: 61	241
Kaynakça.....	243

CUMHURİYETİN DEVRİM KURUMLARI

Ülkenin kurtarılp 29 Ekim 1923'te Cumhuriyetin kuruluşundan sonra, “**Asıl savaş şimdi başlıyor**” diyen Ulu Önder Atatürk, ulusumuzun “**Top yekün eğitimi**” hedeflemişti. Gelişmenin, kalkınmanın, ilerlemenin, çağdaşlaşmanın yolunun eğitimden geçtiğini çok iyi biliyordu. Bunun hesabını ta savaş yıllarında yapmıştı.

Başlattığı bir yığın yeniliklerin başında bir ikinci örneği daha olmayan “**Harf Devrimi**” geliyordu. Yüzyıllardır kullanılan Arap Abecesi bırakılmış, Batı dünyasının kullandığı Latin Abecesi 3 Kasım 1928’de yeni Türk harfleri olarak kabul edilmişti.

Atatürk’ün yaptığı eylem ve düşüncelerin tümü “**Atatürk Devrimi**” ya da “**Türk Devrimi**” olarak adlandırılır. Bunlar; sosyal, ekonomik, siyasal, kültürel v.b alanları kapsıyordu. Türk Devrimi’nin bir boyutu da kültür devrimi niteliği taşımasıdır. Kültür Devriminin dört kurumu da kuruluşları birbirini izleyen, Atatürk’ün eğitim ve kültür kurumlarıydı Bunlar; 21 Nisan 1931’de açılan “**Türk Tarih Kurumu**”, 19 Şubat 1932’de açılan “**Halkevleri**”, 12 Temmuz 1932’de açılan “**Türk Dil Kurumu**” ile, plan ve projesi Atatürk döneminde hazırlanan ancak ölümünden kısa bir süre sonra yaşama geçirilen, **Hasan Ali YÜCEL - İsmail Hakkı TONGUÇ** ikilisinin gerçekleştirdiği ve 17 Nisan 1940’ta açılan “**Köy Enstitüleri**”ydi.

Batı Dünyasının geçirdiği Rönesans, Reform, Hümanizm, Aydınlanma, Sanayi Devrimi ve Fransız İhtilali gibi evreler 500 yıllık bir zaman dilimini kapsamıştır. Oysa ki Atatürk Türk Devrimini, 1923’le 1938 arasındaki 15 yıllık süreçte gerçekleştirmiştir. Bunun Dünya tarihinde bir eşi ya da benzeri yoktur. Bu kurumlar ülkemizi aydınlığa çıkartacak; uygarlığa, çağdaşlığa, varıllığa ulaştıracaktı.

Biz burada bu kurumlardan sadece Halkevleri’nden söz edecek, ardından Çorum Halkevi’ne gelerek; asıl konumuz olan Çorum Halkevi yayın organı Çorumlu Dergisi’ni tanıtmaya çalışacağız.

HALKEVLERİ’NİN KURULUŞ AMACI

Halkevleri bilindiği gibi, 19 Şubat 1932’de Atatürk’ün hedeflediği ilkeler doğrultusunda CHP tarafından kurulur. Merkezi Ankara’da olmak üzere, ülkenin tüm il ve ilçelerini kapsayacak biçimde örgütlenir. Yine bu partinin yan kuruluşu olarak çalışmalarını sürdürür.

Amacı kısaca: Halkevlerinin başlıca amaçları; Türk milletini yeni ülkeler etrafında toplamak, halk arasında kültür ve düşünce birliğini sağlamak, Atatürk devrimlerinin benimsenmesini gerçekleştirmek, Cumhuriyetin kültür atılımını yapmak, kır-kent ve köylü-aydın ikiliğini ortadan kaldırmak olarak özetlenebilir.

Atatürk, Halkevleri'nin açılış amacını şöyle açıklıyordu:

“....Gençlik geleceğin ışığıdır. Gençlik, gelişen ve yetişen bir çalışma içinde yaşatılmalıdır. Ulus bilinçli birbirini anlayan, birbirini seven, ülkeye bağlı halk kitlesi halinde örgütlendirilmelidir. En güçlü ders araçlarına ve yetişkin öğretmen ordularına sahip olmak yeterli değildir. Halkı yetiştirmek, halkı bir kitle durumuna getirmek için ayrıca bir ulusal çabanın düzenlenmesini ihmal etmemeliyiz...”

Halkevleri'nin giderleri genel bütçeden, özel idarelerden, belediye ve köy bütçelerinden ve kamu tüzel kuruluşlarından karşılanıyordu.

Bu örgütün bir amacı da ileride Anayasada yer alacak CHP'nin altı okunda belirtilen “**Cumhuriyetçilik, Milliyetçilik, Halkçılık, Laiklik, Devrimcilik ve Devletçilik**” ilkeleriyle benimsenen bir gençlik yaratmaktı. Bu örgütün yönetim ve denetimi partinin genel ve yerel yöneticilerine bırakılmıştı.

Başlangıçta 14 ilde kurulan Halkevleri'nin yurt genelindeki sayısı 1939'da 373, kapatıldığı yıl olan 1950'de ise 478'di. Halkodaları'nın sayısıysa 4332'ye ulaşmıştı.

HALKEVLERİ'NİN ÇALIŞMA ALANLARI

Halkevleri'nin çalışma alanları “Dil-edebiyat, tarih, güzel sanatlar alanında etkinlikler oluşturmak, halk dershaneleri, kurslar, kütüphaneler, müzeler açmak, folklor araştırmaları yapmak; gösteri ve temsiller düzenlemek; spor, sosyal yardım yoluyla köylüyle kentliyi kaynaştırmak gibi alanları kapsıyordu.

HALKEVLERİ’NİN KAPATILMASI

Çok partili döneme geçildiğinde, Halkevleri ve Halkodaları’nın CHP yönetiminin yan örgütü olması ve CHP ilkelerine yatkın gençler yetiştirmeyi amaçlaması, eleştirilere neden olmaya başlamıştı. CHP, 1950’de seçimleri yitirip muhalefete düşünce, yeni siyasal iktidar Demokrat Parti, 1951’de Halkevleri’ni 5830 sayılı yasa ile kapattı. Halkevleri’nin taşınmaz mallarını da hazineye aktardı.

AÇILIŞ, KAPANIŞ, YENİDEN AÇILIŞ

Halkevleri’nin çalışmalarının durdurulması, 19 yıllık geçmişi olan bu kültür kurumunun ortadan kalkması ülke çapında büyük bir boşluğun doğmasına neden oldu. Halkevleri’nin çeşitli illerde yayımladıkları dergiler ve kitap yayınları sona erdi. Kitaplar Mal Müdürlüklerinin bodrumlarında çürüdü. Halkevi ve Halkodası binaları da başka amaçlarla kullanılmaya başladı.

1961 yılında toplumsal yaşamda doğmuş olan boşluğu kapatmak için UNESCO’nun önerisiyle “**Milli Kültür Dernekleri**” adıyla yeni bir örgüt kuruldu bu örgüt 1963 yılındaki genel kurulunda adını **Halkevi Derneği** olarak değiştirdi. Dernekler yasasına göre siyasal partilerle ilişkisi olmayan bu yeni dernek, **Londra** ve **Frankfurt** şubeleriyle birlikte ülke çapında **154 Halkevi** ve **100 Halkodası** açmıştı. **1976’da Halkevleri’nin sayısı 208’e ulaştı**. Köycülük, halkeğitimi, kitaplık yayın kolu, dil-tarih-edebiyat, plastik sanatlar, müzik, gösteri, folklor, spor, turizm gibi konularda etkinlik gösteriyordu.

Halkevleri Derneği’nin çalışmaları 1980 12 Eylül Harekatı’ndan sonra durduruldu. Yöneticileri tutuklandı. Uzun süren yargılamalar sonunda aklandı. Halkevleri Derneği’nin el konulan malları geri verilerek yeniden etkinliğe geçmesine olanak sağladı.

SONUÇ OLARAK

29 Ekim 1923’te Cumhuriyetin kurulmasıyla birlikte Atatürk her alanda büyük bir kalkınma mücadelesi başlatmıştı. Bunlar tarımdan sanayiye ve teknolojiye; eğitimden, bilim ve sanata değin her alanı kapsıyordu.

Cumhuriyet döneminin dört devrim kurumunun (**Türk Dil Kurumu, Türk Tarih Kurumu, Halkevleri ve Köy Enstitüleri**) kısacık sürede başardıklarına baktığımızda bu kurumların kapatılmasıyla ülkemizin neler kaybettiğini tahmin etmek zor olmasa gerektir.

Ama bu kurumlar kısa sürede başardıklarıyla kendi alanında Cumhuriyet dönemine damgasını vurmuş kurumlardı. Etkileri, bilimde, kültürde, sanatta ve edebiyatta bugün bile sürmektedir. Bu kurumların kapatılmaları Anadolu aydınlanmasını önleyemedi. Sadece biraz zorlaştırdı ve geciktirdi.

ÇORUM HALKEVİ'NİN KURULUŞU

Çorum Halkevi de belirlenen amaçlar doğrultusunda 24 Şubat 1933 yılında bugünkü Belediye binasında açılmıştır.

İlk açıldığı dönemde Halkevi'nin 5 kolu vardı. Bunlar: **“Köycülük, Dil-Tarih-Edebiyat, Sosyal Yardım, Spor ve Güzel Sanatlar”** koludur.

Dönemin Çorum Valisi Arif Hikmet Bey'in önderliğinde kurulan Halkevi'nin ilk yönetim kurulu şunlardan oluşur:

Başkan; CHP Yönetim kurulu üyelerinden Ölçekoğlu Hasan Bey,

Birinci üye; Köycülük kolu temsilcisi Velipaşaoğlu Şevket Bey,

İkinci üye; Dil-Tarih-Edebiyat kolu temsilcisi (Maarif) Milli Eğitim

Müdürü Mahmut Bey,

Üçüncü üye; Sosyal Yardım Kolu temsilcisi Müftü Mehmet Tevfik

Bey,

Dördüncü üye; Güzel Sanatlar Kolu temsilcisi Ortaokul Müzik

Öğretmeni Osman Bey,

Beşinci üye; Spor Kolu temsilcisi Ziraat Bankası Muhasebe

Memurlarından Fazlı Bey.

ÇORUM HALKEVİ'NİN ÇALIŞMA KOLLARI

Çorum Halkevi Genel Merkez tarafından belirtilen hedeflere ulaşmak için 24 Şubat 1933'te 5 şubesiyle birlikte çalışmalarını başlatmıştır. Bu kolların yönetim kurulları da şöyle oluşmuştur.

1-Köycülük Kolu:

Üye sayısı 42. Başkanı, Velipaşaoğlu Şevket Bey; Üyeleri; Kayışoğlu Şevket Bey'le, Sabuncuoğlu İhsan Bey'dir.

Bu kol, köylüyle kentliyi kaynaştırmak için geziler ve piknikler düzenlemiştir.

2-Dil Tarih-Edebiyat Kolu:

Üye sayısı 25. Başkanı, Maarif (Milli Eğitim) Müdürü Mehmet Bey, Üyeleri Ortaokul Müdürü Osman Nuri Bey'le, Ortaokul Öğretmeni Behram Bey'dir.

Bu kol da Çorum Tarihi üzerine araştırmalarla Çorum'a özgü öz Türkçe sözlüklerin derlemelerini yapmıştır.

3-İçtimai (Sosyal) Yardım Kolu:

Üye sayısı 30. Başkanı, Müftü Mehmet Tefvik Bey, Üyeleri ise Evkaf Müdürü Süleyman Bey'le Telgraf ve Posta Müdürü Sami Bey'dir.

Bu kol, yardıma muhtaç, kimsesiz, yoksul kadın ve çocuklara, malülere ve yaşlılara yardım etmiştir.

4-Spor Kolu:

Üye sayısı 56. Başkanı, Ziraat Bankası Muhasebe Memurlarından Fazıl Bey; Üyeleri ise Belediye Fen Memuru Emin Bey'le, Çöplüoğlu Şükrü Bey'dir.

5-Güzel Sanatlar Kolu:

Üye sayısı 32. Başkanı, Ortaokul Müzik Öğretmeni Osman Bey, Üyeleri; Resim Öğretmeni Nebahat Hanım'la Maarif (Milli Eğitim) Katibi Ruhi Bey'dir.

Bu kol da resim, müzik dallarında çeşitli çalışmalar yapmış, bu etkinliklere halkı da katmıştır.

Çorum Halkevi'nin çalışma kollarında 1938 yılı itibariyle 924 erkek, 47 kadın olmak üzere toplam 968 üyesi bulunuyordu

ÇORUM HALKEVİ YAYIN ORGANI ÇORUMLU DERGİSİ

1932’de kurulan Halkevleri’nin temel amaçları arasında yöresel bir dergi çıkarmak da vardı. Bu temel ilkeler doğrultusunda Çorum Halkevi de bir aylık yayın organı çıkartmaya başlamıştır. Bu Çorumlu Dergisi’dir.

Çorum Halkevi Dil-Tarih ve Edebiyat kolunca çıkarılan Çorumlu’nun ilk sayısı 15 Nisan 1938’de çıkar. Bu ilk sayıda Halkevi Başkanı Eczacı Bedri Bilginer yapılacak çalışmaları şöyle anlatır:

“..... Son zamanlarda esaslı teşkilata dayanarak hızlanan ve ilerleyen Dil, Tarih ve Edebiyat şubelerinin değerli mensupları düzenli çalışmalarıyla kayda değer başarılar göstermişlerdir. Çorum ve çevresinde birçok derlemeler yapmışlar, Çorum ve belki de bütün Türkiye için pek çok değerli belgeler elde etmişlerdir. Kayda geçmemiş vakfiyeler, sicil kayıtları, cönkler, menakıp kitapları, cami, medrese kitabeleri bunlar arasında sayılabilir.

Çorum’umuzun bundan başka Boğazköy, Alacahöyük gibi Anadolu’nun en zengin, Eti (Hitit) eserlerini kucaklamış bir sahaya sahiptir. İşte bu konular çerçevesinde toplanan belgelerin fotoğraflarıyla birlikte, büyüklerimizin ve ilim adamlarımızın yardımına güvenerek yayın ve saptanmasına çalışacağız...”

İlk sayı 15 Nisan 1938’de yayımlanan Çorumlu Dergisi Ağustos 1946 tarihinde çıkan 61.sayısıyla yayım yaşamına son verir.

Çorumlu’nun sorumlu müdürlüğünü 1-16 sayılarında Eczacı Bedri Bilginer, 17-33 sayılarında Pertev Kalelioğlu, 34-61 sayılarında ise emekli öğretmen Nuri Uğur yükümlenmiştir.

İkinci Dünya Savaşı’nın en bunalımlı yıllarında, sıcak savaşın sınırlarımıza değin dayandığı bir dönemde yayımını sürdüren Çorumlu, başta kağıt sıkıntısı olmak üzere türlü nedenlerle yayımını kesintiye uğramıştır. Ama yine de kaldığı yerden yayımını sürdürmüştür.

16. sayıdan sonra dört ay, 37. sayıdan sonra 12 ay, 51. sayıdan sonra altı ay, 55. sayıdan sonra da dokuz ay ara verdikten sonra yayımlanabilmiştir. Derginin bazı sayıları da çift sayı (9/10), (34/35), (36/37) ve (49/50) olarak yayımlanmıştır.

Genel olarak 32 sayfa olarak yayımlanan derginin 7. sayısı 48 sayfa, 4 ve 34/35. sayıları 40 sayfa, 13. sayısı 28 sayfa, 16, 52, 53, 55, 57 ve 58. sayıları da 24 sayfa olarak yayımlanmıştır. 61 sayılık Çorumlu’nun sayfa

toplamı 1804'tür. Çorumlu Dergisi'nin 36/37, 46 ve 47. sayıları dışında kalan tüm sayılarında, Çorum ve çevresine ilişkin yayımlanan **arşiv belgelerinin toplamı da 506 sayfadır**. Bununla birlikte **Çorumlu'nun sayfa toplamı 2410'a ulaşmaktadır**.

Çorumlu'nun 7. sayısı dışında tüm sayıları Çorum Vilayet Matbaası'nda (Çorum İl Basımevi), 7. Sayısı ise İstanbul Resimli Ay Matbaası'nda basılmıştır.

Derginin ederi 38. sayıya değin 12,5 kuruş, yıllık 120 kuruş; sonraki sayılarda ise aylık 20, yıllık 250 kuruş olarak belirlenmiştir.

YAZARLARI

Çorumlu Dergisi'nin yazar kadrosu genellikle Çorumlu aydınlardan oluşmuştur. Bunlar arasında özellikle halkbilimi dalında Hafız-ı Kütüp olarak nitelenen **Eşref Ertekin**'in adı öne çıkmaktadır. Çorumlu Dergisi'nin geneli incelendiğinde görülüyor ki, Çorumlu'nun büyük bir bölümü Eşref Ertekin tarafından hazırlanmıştır.

Çorum'la ilgili tarihsel konularda Çorum Millî Eğitim Müdürü **Neşet Köseoğlu** ile **Nazmi Tombuş**'un, halk müziği alanında **Sadi Leblebici'nin**, Halk sağlığı konusunda **Dr.Tevfik Berkol'un**, Sanat-Edebiyat dalında **Bahri Miyak**'ın; Eğitim, halkevi, Çorumlu ünlüleri konusunda **İhsan Sabuncuoğlu'nun**, Başyazı ve makalelerde **Ziya Büyükataman** ve **Macide Büyükataman**'ın adı geçmektedir. Ayrıca İstanbul'dan, Başbakanlık Arşiv Dairesi'ndeki Osmanlı belgelerinden derlediği Çorum Tarihi ile ilgili yazılarıyla, **Hikmet Turhan Dağhoğlu** Çorumlu'ya önemli katkılarda bulunmuşlardır.

Çorumlu'da yazan aydınların bazıları Osmanlı kültürüyle yetişmiş kişiler oldukları için, kullandıkları yazı dili de bugüne göre oldukça eskimiş ağdalı bir Osmanlıca'dır. Bunun yanında oldukça arı duru ve temiz bir Türkçe'yle yazılmış olanlar da var. Bunlara örnek olarak **İsmail Ceyhan** ve **Cevdet Yakup** adlarını gösterebiliriz. **Çorumlu'da** toplam olarak **92 yazarın imzasını görmekteyiz**.

Çorumlu ilk sayıda belirttiğimiz ilkeler doğrultusunda yayın yaşamını büyük bir özveriyle sürdürmüştür. Son sayılara doğru dergideki yazıların tavsadığı, tüm yükün Eşref Ertekin'in üzerine kaldığı görülmektedir. Ağustos 1946 da çıkan 61.sayısıyla birdenbire, habersizce yayımına son vermiştir. Bazı yazıların süreği gelecek sayıya kaydığı halde bu yazılar yarım kalmıştır.

SONSÖZ

Çorumlu sekiz yıl, dört ay gibi uzun bir zaman süreci içinde büyük bir eğitim ve kültür hizmeti vermiştir. Geniş bir kültür yelpazesinde tarihten coğrafyaya, sanattan halkbilimine değin geçmişten günümüze ışık tutacak nitelikte yüzlerce belge, yazı ve fotoğraf yayımlamıştır.

Çorumlu'nun çıkarılışında gösterilen çabanın büyüklüğünü, verilen emeğin yüceliğini dergiyi incelerken daha iyi anlıyor; devrimci ilkelerinin yaşama geçirilmesinin heyecan ve coşkusunu siz de duyumsuyorsunuz.

Bizden sonraki araştırmacılara ışık tutmak, bir kapı aralamak amacıyla Çorumlu'nun 70-80 yıllık sararmış yaprakları arasında uzun, yorucu; yorucu olduğu kadar da zevkli ve yararlı bir yolculuk yaptık. İlginç, etkileyici, yoğun emek ve kültür birikimi nice sanatsal güzelliklerle karşılaştık. Her sayıda yer alan belge, yazı ve fotoğraflar bize geçmişten hoş, tatlı, güzel ve aydınlık esintiler getirmektedir.

Bir antik yapıt kadar değerli olan bu beş ciltlik “Çorumlu Dergileri”ni büyük azim ve özverilerle çıkarıp bizlere bırakan ve bugün aramızda olmayan bu insanları saygı ve takdir duygularımızla anarken; bu çalışmamı tüm Çorumlulara adıyorum.

Başarılı olabildikse ne mutlu bize !..

ÇORUMLU DERGİSİNİN YAZARLAR DİZİNİ

Sıra No	Yazar Soyadı, Adı	Dergi Sayıları
1	AKTAN, Sıtkı	33-34/35
2	ALTUĞ, Salim	32
3	ARINCI, Rıfat	18-20-21-22-23-29
5	Aşık Haydar	8-9/10-11-14-15
6	Aşık Kör Musa	15
7	Aşık Sadık	57
8	AYAN, Fevzi	22
9	AYAN, Mediha	28-32-60
10	BATUMLU, R.	22
11	BERKOL, Tevfik	25-26-27-28-30-31-32-33-34/35
12	BEZİRCİ, Cevdet	29-33-36/37
13	BİLGİNER, Bedri	1-4
14	BÜKÜLMEZ, Yaşar Nezihe	40-41-42-43-44
15	(BÜYÜK)ATAMAN, Macide	40-42-43-45-46-52-53-57-58
16	(BÜYÜK)ATAMAN, Ziya	39-41-44-45-46-48-52-54-55-56-58-59
17	CANİKLİ Ali Paşa	59-60-61
18	CANKAR, Y. Esat	23-24-25-26-27
19	CEYHAN, İsmail	38-46-49/50-51
20	COŞKUN, Rüştü	23-27
21	ÇAĞLAR, Behçet Kemal	33-56
22	ÇİĞDEMTEPE, Ömer	55
23	ÇORBACIOĞLU, Vahit	46
24	ÇORUMLU	1-3-5-6-7-8-9-/10-11-15-17-18-19-20-21-22-25-26-27-28-29-30-33-39-40-41-42-43-44-45-46-47-48-51-53-54-55-56-57-58-59-56-57-58-
25	ÇÖPLÜ, Fahri	56-57-58
26	DAĞLIOĞLU, Güzide	15
27	DAĞLIOĞLU, H. Turhan	3-5-6-7-8-9/10-11-12-13-14-16-17-18-19-20-21-28-29-30-31-32-33-36/37
28	DEDEBAŞ, Ferit	28-29-40-41
29	DEMİRER, Kemal	31
30	DİL, Sabri	27-30-33-38
31	DİLMEN	43
32	DİNÇ, Celal	36/37
33	DÖKMEN, Sabahat	31
34	EGE, Cudi	36/37
35	EKER, Hamit	24

36	EKER, Şevket	26
37	ENGİN, İskender Haki	54
38	ERCAN, H. Abdullah	32-34/35
39	ERCİYAS, Fazıl	55-58-59
40	ERTEKİN, Eşref	1. sayıdan 61. sayıya kadar
41	ERTÜZÜN, Enver	47-48
42	FARRERE, Claude	18
43	FRANCE, Anatole	23
44	GOCUL, Basri	54
45	GÖZGÖRMEZ, Hasan	30
46	GÜREL, Ziya	5-7
47	İNÖNÜ, İsmet	26
48	KANSU, Ceyhun Atuf	56
49	KARAMUK, Hayri	28-29
50	KAYIŞ, Bahri	28
51	KOBAK, Afet	30-38-39
52	KOÇAK, S Halit	2-3-4-5-6-7
53	KOŞAY, Zübeyr Hamit	34/35
54	KÖKEN, Rahmi	19-20
55	KÖPRÜLÜ, M. Fuat	12
56	KÖSEMİHAL, M. Ragıp	16
57	KÖSEOĞLU, Neşet	1-2-3-4-5-6-7-8-9/10-11-12-13-14-15-16-43-44-45-46-47-48-49/50-51-52
58	KÖSTEKÇİOĞLU, Süleyman	4-6-20
59	KUTLUK, Nurettin	47-51
60	KÜNÜÇEN, Remzi	51
61	LAHN, E.	24
62	LEBLEBİCİ, Sadi	1-5-7-9/10-11-12-14-22-54
63	MİYAK, Bahri	38-39-43-44-45-47-53-54-55
64	ONSUN, Kemal	31-41-42--43
65	ORAL, Muammer L.	36/37
66	ÖZKAN, Adil	28-33
67	ÖZKAN, Semih	29
68	SABUNCUOĞLU, İhsan	9/10-11-12-13-30-34/35-42-47-48
69	(SARI)SÖZEN, Muzaffer	17
70	SAYIN, Kemal	32-34/35-36/37
71	SERTEL, Sabiha Zekeriya	8
72	SIVACIOĞLU	47-48-49/50
73	ŞAMLI, Necmi	59-61
74	TANKAYA, Recep Rahmi	9/10-18-19-44-45-46-47-49/50-51
75	TANYEL, Ruhi	2-5
76	TARIM, Cevat Hakkı	9/10
77	TERLEMEZOĞLU, Kemal	34/35

78	TOMBUŞ, İhsan	25-26-56
79	TOMBUŞ, Nazmi	1-2-5-17-18-19-20-21-22-23-24-25-26-27-37-38-39-40-41-42-43--52-53-54-55-56-57-58
80	TOMBUŞ, Nushi	28
81	TOMBUŞ, Şevket	24
82	TULU, A.	38
83	TUNCAY, İbrahim	31
84	TUNCEL, Osman	57
85	TURGAL, H.F.	7
86	UĞUR, Nuri	21-30-36/37
87	ULUBAY, Abdülbaki Fevzi	7
88	ÜNSAL, Fahrettin	45
89	ÜNSAL, Lütfi	41-44-45-46-53-54
90	VARAN, Abidin	1-2-3-5-6-7-8
91	VELİDEDEOĞLU, Hıfzı Veldet	49/50
92	VOLTAİR	25
93	YAKUP, Cevdet	7-8

ÇORUMLU DERGİSİNİN KONULAR DİZİNİ

Sıra No	KONULAR	YAZAR NUMARALARI	DERGİ NUMARALARI
1	Adetler.	19-28-29-40-52-88	2-3-4-27-28-31-38-45
2	Ağıtlar	4-5-27-40-57-81-93	6-7-8-11-15-18-24-34/35
3	Ahilik	79	38-39-40-41-42-57
4	Atasözleri	35-40	2-7-8-12-24-34/35-45-51
5	Aşiretler.	27-57	1-3-11-19-44
6	Bektaşilik, Bektaşî şîin ve Nefesleri	40-79	51-52-53-54-55-58-59-60-61
7	Beslenme	79	40-41-42
8	Bilmeceler	40-89	30-31-36/37-38-39
9	Cami, Medrese, Çeşme, Türbe	57-58	3-4-5-13-46-47
10	Cönklerden Derlemeler	40	11-14-17-19-20-22-23-24-25-26-27-29-31-32-33-34/35-36/37-38-39-40-41-42-43-44-45-46-47-48-49/50-51-52-53-54-55-57-58-59-60-61
11	Çığşaklar	40	27-28-29
12	Çocuk Oyunları	40-79-82-89	2-5-19-27-38-41-44-45-46
13	Çorum Halkevi	13-16-24-34-63	1-4-25-32-36/37-56
14	Çorumlu Tarihi Kişiler	1-3-46-57-58-68-79-86	5-9/10-12-13-14-18-19-20-21-22-23-24-34/35-36/37-42-52-53-54
15	Çorum Köyleri	57	12-13-14-15-16

16	Çorum Tarihi	26-27-40-57-58-68-79	13-49/50-56
17	Çorum Üzerine	32-57	36/37-51-52
18	Destanlar	5-6-40-57-89	2-3-6-8-13-15-17-19-20-22-24-25-26-27-29-31-41-42-43-44-45-54-57-58
19	Devrimler	9-83-90-91	2-3-5-29-32-49/50
20	Dil	19-27-31-33-73-78	7-17-27-31-43-49/50-61
21	Doğal Afetler	3-86	1-21-29-43
22	Ebussud Efendi	3	21-22-23
24	Eğitim	9-12-16-27-68-79-83-84	1-12-25-29-39-46-47-48-52-57
25	Etnografik Araştırma Bulguları	57	5-6-7-11-48
26	Evliya Çelebi	57	11-13
27	Eyüboğlu Bedri Rahmi	63	38
28	Folklor	56-57-70-77	6-12-16-25-32-34/35-54
29	Gelenek Görenekler	15-49-89	28-31-43-45
30	Halkevleri	7-16-34-63-68-70-90	1-5-11-12-13-17-18-26-29-32-33-36/37-53-55-56-57
31	Halk Oyunları	12-40-62-69-75-77-79	1-12-15-17-22-27-28-29-33-34/35
32	Halk Türküleri	62-75-79	1-2-5-7-9/10-11-12-14-22
33	Halk Ozanları	1-4-5-7-29-40-46-52-57-68-76	5-6-7-8-9/10-27-33-34-35
34	Halk Sağlığı	11-13-39-59-66	4-25-26-27-28-30-31-32-33-34/35-47-51-55-58-59

35	Halk Şiiri	1-4-5-7-29-40-46-52-57-68-76	1-3-6-8-9/10-11-14-15-31-31-34/35-54-57-61
36	İnönü İsmet	4-26-36-47-79	11-26-54
37	Kadın Giysileri	40	47-48-49/50-51
38	Kitabeler	57	5
39	Köylerden İzlenimler	12-19-41-57-93	8-14-15
40	Maniler	40	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10-11-12-13-14-15-16-17-18-19-20-21-22-23-24-25-26-27-30-31-33-34/35-36/37-40-41-42-43
41	Mektuplar	68	30-31-48
42	Mimar Sinan	15	58
43	Müzeler	53	34/35
44	Nişan, Düğün	28-52-57	2-3-4-28-29-40
45	Odalar	19	38
46	Öyküler	2-40-63	32-53-54-55-56
47	Piyes	8	52-53
48	Sağlık	11-13-39-51-59-66	4-26-27-28-30-31-32-33-34/35-38-39-47-51-54-55-58
49	Söyleşiler	15-63	30-38-40-44
50	Şeyh Muhittin Yavsi	3	18
51	Şiirler	5-7-11-14-20-22-23-28-30-37-38-41-50-59-60-70-72-74-79-81-93	6-7-8-9/10-11-14-18-19-23-26-27-28-29-30-31-32-33-34/35-38-39-40-41-42-43-44-46-47-48-49/50-53-54-55-57

52	Tarihi Belgeler	26-27-57-58-79-85	3-5-6-7-8-9-10/11-12-13-14-15-16-17-18-19-20-21-27-28-29-30-31-32-33-36/37
53	Tarihi Olaylar, Ulusal Bayramlar	8-12-16-28-63-91	7-22-26-36/37-40-47-48-52-54-55-58-59
54	Üretim, Tarım, Ticaret	25-49-54-88	15-19-20-29-45-56-57-58
55	Yer Adları	57-58-79	3-4-6-7-9/10-13-14-15-45-56
56	Yerel Sanatlar	49	29
57	Yerli Yemekler	79	40-41-42-43

ÇORUMLU DERGİSİNİN İÇİNDEKİLER

Sıra No	Yazarın Adı - Soyadı	Yazarın Konu Başlığı	Dergi No	Derginin Yayın Tarihi	Sayfa
1	AKTAN, Sıtkı	Osmancıklı Aşık ve Şair Kadir Uslu	33	1 Ocak 1942	24-26
		Osmancıklı Aşık ve Şair Kadir Uslu	34/35	1 Şubat/Mart 1942	9-15
		İstirap (Şiir)	34/35	1 Şubat/Mart 1942	32
2	ALTUĞ, Salim	Oğlumun Düğünü	32	1 ilk Kanun 941	24-26
3	ARINCI, Rıfat	Şeyh Muhittin Yavsi	18	1 ilk Kanun 940	5-7
		Ebussuud Efendi	20	1 Mart 1940	21-24
		Ebussuud Efendi	21	1 Nisan 1940	7-13
		Ebussuud Efendi	22	1 Mayıs 1940	7-14
		Ebussuud Efendi	23	1 Haziran 1940	5-7
		Arzda ve Yurdumuzda Zelzele Bölgeleri	29	1 Eylül 1941	15-21
4	Aşık, Halil	Atatürk'e Ağıt (Şiir)	11	15 Şubat 1939	22
5	Aşık, Haydar	Atatürk	8	1 2. Teşrin 1938	31
		Aşık Haydar İstanbul'dan Samsun'a gelirken vapurun fırtınaya tutulduğu zaman söylediği destan	11	15 Şubat 1939	24-27
		İnönü İçin (Şiir)	14	15 Mayıs 1939	25-26
		Necibe Destan (Şiir)	15	15 Haziran 1939	19
6	Aşık, Kör Musa	Bir Destan	15	15 Haziran 1939	20
7	Aşık, Sadık	Halkevleri Destanı	57	30 Mart 1946	22
8	Aşık, Fevzi	23 Nisan	22	1 Mayıs 1940	1-3
9	AYAN, Mediha	Çorumlu	28	1 Ağustos 1941	14-15

		Nasıl Bir Yolda Yürüyeceğiz	32	1 Birinci Kanun 1941	15-17
		Seçim Münasebetiyle Bir Konuşma	60	Temmuz 1946	1-8
10	BATUMLU, R.	Bir Milletın Tarihi Yalnız Mazisinin Hikayesi Değil...	22	1 Mayıs 1940	4-6
11	BERKOL, Tefvik	Çorum'da Yıl Çıbanı	25	1 Ağustos 1940	5-8
		Çorum'da Yıl Çıbanı	26	1 Eylül 1940	25-26
		Çorum'da Yıl Çıbanı	27	1 İlk Teşrin 940	13-14
		Çorum'da Yıl Çıbanı	28	1 Ağustos 1941	22-25
		Çorum'da Yıl Çıbanı	30	1 İlk Teşrin 1941	22-24
		Çorum'da Yıl Çıbanı	31	1 İkinci Teşrin 1941	14-17
		Çorum'da Yıl Çıbanı	32	1 Birinci Kanun 1941	27-29
		Çorum'da Yıl Çıbanı	32	1 İkinci Kanun 1941	18-21
		Tenasüli Gizli Hastalıklar İsmiını Taşıyan Zührevi Hastalıklar	30	1 Birinci Teşrin 1941	28-30
		Tenasüli Gizli Hastalıklar İsmiını taşıyan Gizli Hastalıklar	31	1 İkinci Teşrin 1941	22-25
		Tenasüli Gizli Hastalıklar İsmiını Taşıyan Zührevi Hastalıklar	32	1 Birinci Kanun 1942	19-22
		Tenasüli Gizli Hastalıklar İsmiını Taşıyan Zührevi Hastalıklar	33	1 İkinci Kanun 1942	10-14
		Tenasüli Gizli Hastalıklar İsmiını	34/35	1 Şubat/Mart 1942	21-25

		Taşıyan Zührevi Hastalıklar			
		Uyuz Hastalığı ve Tedavisi	33	1 İkinci Kanun 1942	27-32
		Saçların Kepeklenmesi, Tedavisi	34/35	1 Şubat/Mart 1942	21-25
12	BEZİRCİ, Cevdet	Çorum'un Lise ve Sanat Okulu Derdi	29	1 Eylül 1941	1-2
		Mahalli Oyunlar	33	1 2. Kanun 942	1-3
		Çorum Köylerinde 23 Nisan Bayramı	36/37	1 Nisan/Mayıs 1942	1-5
13	BİLGİNER, Bedri	Çorumlu'yu Neden Çıkarıyoruz	1	15 Nisan 1938	1
		Çorum'da Sıhhat Teşkilatı	4	15 Temmuz 938	1-11
14	BÜKÜLME Z, Yaşar Neziha	Güller Diken Oldu (şiir)	40	1 Eylül 1943	23
		Şarkı (şiir)	41	1 Birinci Teşrin 1943	12
		Ölsem Diyorum (şiir)	41	1 Birinci Teşrin 1943	12
		Şarkı (şiir)	42	! İkinci Teşrin 1943	7
		Hülyamın Sahillerinde (şiir)	43	1 Birinci Kanun 1943	9
		Gönül (şiir)	44	1 İkinci Kanun 1943	10
		Şarkı (şiir)	44	1 İkinci Kanun 1943	9
15	(BÜYÜK)A TAMAN, Macide	Şair Yaşar Neziha Bükülmez'le Bir Görüşme	40	1 Eylül 1943	21-22

		Tarihte Bir Güneş	42	1 İkinci Teşrin 1943	31-32
		Töreye Bağlılık	43	İlk Kanun 943	27-29
		Yabancıdan Türk'e Eş Olur mu	45	1 Şubat 1944	17-19
		Yabancı Eşin Seciyyeye Tesiri	46	1 Mart 1944	16-18
		Dilek	52	1 Şubat 1945	17-19
		Yiğide Kılıç,Köleye Kırbaç	53	1 Mart 1945	12-13
		Bir Anda Yüzyıllar	57	30 Mart 1946	1-2
		Mimar Sinan	58	Mayıs 1946	18-20
16	(BÜYÜK) ATAMAN, Ziya	Kız ve Erkek Sanat Okullarında ki Sergiler	39	1 Ağustos 1943	3-5
		Bizim Teslisimiz Parti Kaza Heyeti Toplantısından Duyuşlar	44	1 İkinci Kanun 1944	1-2
		Çorum'u Yükseltme ve Güzelleştirme Cemiyetini Selamlarız	45	1 Şubat 1944	1-2
		Lise İstiyoruz	46	1 Mart 1944	1-3
		23 Nisan	48	1 Mayıs 1944	1-2
		Birinci İnönü Zaferi	52	1 Şubat 1945	1-2
		İkinci İnönü	54	1 Nisan 1945	1-2
		23 Nisan	55	1 Mayıs 1945	1-2
		Halkevleri'nin 14.Yıldönümü ...	56	24 Şubat 1946	1-2
		23 Nisan	58	Mayıs 1946	1-2
		19 Mayıs	59	Haziran 1946	1-2

17	CANIKLI Ali Paşa	Canikli Ali Paşa'nın Layihası	59	Haziran 1946	25-31
		Canikli Ali Paşa'nın Layihası	60	Temmuz 1946	17-24
		Canikli Ali Paşa'nın Layihası	61	Ağustos 1946	8-16
18	CANKAR, Y. Esat	Nişanlanma ve Evlenmede Mesut Olmak İçin Ruhi İçtimai Temeller Ne olmalıdır.	23	1 Haziran 1940	17-20
		Nişanlanma ve Evlenmede Mesut Olmak İçin Ruhi ve İçtimai Temeller Ne Olmalıdır?	24	1 Temmuz 1940	9-12
		Nişanlanma ve Evlenmede Mesut Olmak İçin Ruhi ve İçtimai Temeller Ne Olmalıdır?	25	1 Ağustos 1940	13-17
		Nişanlanma ve Evlenmede Mesut Olmak İçin Ruhi ve İçtimai Temeller Ne Olmalıdır?	26	1 Eylül 1940	19-20
		Nişanlanma ve Evlenmede Mesut Olmak İçin Ruhi ve İçtimai Temeller N Olmalıdır?	27	1 İlk Teşrin 940	15-17
19	CEYHAN, İsmail	Odalar-Tekkeli Hoca Oğlu'nun Odası	38	1 Temmuz 1943	12-16
		Ağaç Sevgisi ve İhmallerimiz	46	1 Mart 1944	11-13
		Türkçe Sözlük Eleştiri	49/50	1 Temmuz 1944	11-13

		Köylerden İzlenimler Kavacık Köyü	51	1 Ağustos 1944	20-22
20	COŞKUN, Rüştü	İnkisar (şiir)	23	1 Haziran 1940	10
		Radyoma (şiir)	33	1 İlk Teşrin 1942	5
21	ÇAĞLAR, Behçet Kemal	Kul Mustafa'ya (şiir)	33 ----- 56	1 2. Kanunu 1942	9 ----- -
		Oyunlar (şiir)		24 Şubat 1946	
22	ÇİĞDEMTE PE, Ömer	Dağlar (şiir)	55	1 Mayıs 1945	16
23	ÇORBACIO ĞLU, Vahit	Pınar (şiir)	46	1 Mart 1944	10
		Deniz (şiir)	46	1 Mart 1944	10
24	ÇORUMLU	Bayrağa ve İstiklâl Marşına Saygı	30	1 Birinci Teşrin 1941	1-4
		Cumhuriyetin 20.Yılında Duyuşlar	42	1 İkinci Teşrin 1943	1-2
		Cumhuriyetin 15.inci Yılı Dolayısıyla Yekbas	7	29 Birinci Teşrin 1938	33-34
		Çalışma Programımız	1	15 Nisan 1938	2
		Çorum Halkevi'nin Çalışma Programı	25	1 Ağustos 1940	25-27
		Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	1	15 Nisan 1938	31-32
		Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	3	15 Haziran 1938	31-32
		Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	4	15 Temmuz 1938	37-40

	Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	5	15 Ağustos 1938	29-32
	Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	6	15 Eylül 1938	30-32
	Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	7	29 Birinci Teşrin 1938	46-47
	Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	8	15 İkinci Teşrin 1938	32
	Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	11	15 Şubat 1939	31-32
	Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	17	30 Birinci Teşrin 1938	31-32
	Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	18	1 İkinci Kanun 1940	28-31
	Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	19	1 Şubat 1940	30-31
	Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	20	1 Mart 1940	32
	Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	26	1 Eylül 1940	32
	Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	27	1 İlk Teşrin 1940	32
	Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	28	1 Ağustos 1940	28-32

Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	29	1 Eylül 1940	32
Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	33	1 İkinci Kanunu 1942	27
Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	39	1 Ağustos 1943	23 28-32
Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	40	1 Eylül 1943	32
Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	41	1 Birinci Teşrin 1943	32
Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	42	1 İkinci Teşrin 1943	32
Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	43	1 Birinci Kanunu1943	31-32
Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	44	1 İkinci Kanun 1944	31-32
Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	45	1 Şubat 1844	31-32
Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	48	1 Mayıs1944	32
Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	51	1 Ağustos 1944	32
Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	54	1 Nisan 1945	32
Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	55	1 Mayıs 1945	24

	Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faliyetleri	56	24 Şubat 1946	23-25
	Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	58	Mayıs 1946	24
	Çorum Vilayeti Sulama Vaziyeti Hakkında Verilmiş Rapordur.	15	15 Haziran 1939	14-18
	Çorum Vilayetinin İskilip Kazasına Bağlı Bayat Nahiyesi'ndeki Devlete Ait Toprakların Ziraat Kabiliyeti.	21	1 Nisan 1940	3-5
	Çorum'da Dokumacılık	57	30 Mart 1946	23-34
	Çorum'da Yağmursuzluk ve Halktaki Ananeler	28	1 Ağustos 1941	5
	Halkevleri Dergilerinin Kadroları	17 17	30 Birinci Teşrin	2-6 2-6
	Halkevleri'nin Musiki Çalışmaları	25	1 Ağustos 1940	1-2
	O Ne Gündü	26	1 Eylül 1940	18
	Kısa Bir Tevakkuftan Sonra	17	30 İkinci Teşrin 1939	1
	Kızılırmak'tan Kuvvet İstihsali ve Arazi Sulanması ...	22	1 Mayıs 1940	15-16
	Lozan Barışı	51	1 Ağustos 1944	1
	13'üncü Yıldönümünü Kutlama	53	1 Mart 1945	14

		Sıtmalılara Sağlık Öğütleri	54	1 Nisan 1945	3-5
		Sıtma Öğütleri	59	Haziran 1946	3-4
		Tekrar İntişara Başlarken	28	1 Ağustos 1941	1
		Yeni İlbayımız	9/10	15 Birinci Kanun/ İkinci Kanun 1938	1
		Yer Depremi	43	1 Birinci Kanun 1943	30
ÇORUMLU ADIYLA VERDİĞİMİZ BU YAZILAR ADSIZ YAYINLANMIŞTIR.					
25	ÇÖPLÜ, Fahri	Çorum'da Arıcılık Arı Sırları Arı Sırları	56 57 58	24 Şubat 1946 Mart 1946 Nisan1946	11-14
26	DAĞLIOĞLU, Güzide	Çorum Tarihine Dair Vesikalar	15	15 Haziran1939	1-4
27	DAĞLIOĞLU, Hikmet Turhan	10. Asırda Çorum	3	15 Haziran1938	25-26
		10. Asırda Çorum	5	5 Ağustos 1938	3-5
		10. Asırda Çorum	6	15 Eylül 1938	5-6
		10. Asırda Çorum	7	29 Birinci Teşrin 1938	11-15
		10. Asırda Çorum	8	152. Teşrin1938	12-15
		10. Asırda Çorum	9/10	15 1.2.Kanun1939	9-4
		10. Asırda Çorum	11	15 Şubat1939	1-3
		10. Asırda Çorum	12	15 Mart 1939	12-16
		10. Asırda Çorum	13	15Nisan1939	8-12

	10. Asırda Çorum	14	15 Mayıs 1939	1-4
	10. Asırda Çorum	17	30 Birinci Teşrin 1939	15-18
	10. Asırda Çorum	20	1 Mart 1940	10-12
	Dil Bayramı	7	29 Birinci Teşrin 1938	4-6
	Atama Ağıt	8	15 İkinci Teşrin 1938	1
	Çorum Tarihi Hakkında	13	15 Nisan 1939	2-5
	Hazine-i Evrak Vesikalarına göre 10. asırda Çorum	16	15 Temmuz 1939	
	Çorum Tarihine Ait Vesikalar	18	1 İkinci Kanun 1940	2-4
	Çorum Tarihine Ait Vesikalar	21	1 Nisan 1940	14-16
	Çorum'da Aşiret Meseleleri ve Bunların Mali Vaziyetleri	19	1 Şubat 1940	6-8
	Hicri On birinci Asırda Çorum	28	1 Ağustos 1941	2-3
	Hicri On birinci Asırda Çorum	36/37	1 Nisan/Mayıs 1942	6-11
	Hazine-i Evkaf'ın Maarif Kısmında Çorum'a Ait Vesikalar	29	1 Eylül 1941	3-5
	Defter-i Hakanilere Göre 10.Asr-ı Hicride Çorum	31	1 İkinci Teşrin 1941	4-8
	11. Asra Ait Çorum Vesikaları	31	1 İkinci Teşrin 1941	4-8

		Çorum Vilayetinin Mülki Taksimatına Tarihi Kısa Bir Bakış	32	1 Birinci Kanun 1941	9-10
		Çorum Vilayetinin Mülki Taksimatına Tarihi Kısa Bir Bakış	33	1 İkinci Kanun 1942	4-8
28	DEDEBAŞ, Ferit	Demedim mi (şiir)	28	1 Ağustos 1941	21
		Sabreyledim (şiir)	29	1 Eylül 1941	22
		Çorum'un Köy Düğünü	28	1 Ağustos 1941	8-13
		Çorum'un Köy Düğünü	29	1 Eylül 1941	23-25
		İnkılâp Ayı Temmuz	28	1 Ağustos 1941	16
		30 Ağustos	40	1 Eylül 1943	1-2
		Taaddüdü Zevcata	40	1 Eylül 1943	17-20
		Partimiz	41	1 Birinci Teşrin 1943	3-5
29	DEMİREL, Kemal	Cem Toplantısı, Bunun Halk Şairleri Üzerindeki Tesiri	31	1 İkinci Teşrin 1941	11-13
30	DİL, Sabri	Yeşil Çorum'dan(şiir)	27	1 İlk Teşrin 1940	12
		Yeşil Çorum (şiir)	30	1 Birinci Teşrin 1941	11-13
		Çorumlu'dan (şiir)	33	1 İkinci Teşrin 1942	17
		Çorum Halayı (şiir)	38	1 Temmuz 1943	10-11
31	DİLMEN	Dil Köşesi:Görüşler	43	1 Birinci Kanun 1943	25-26
32	DİNÇ, Celal	Çorum ve Çorumlu	36/37	1 Nisan/Mayıs 1942	27

33	DÖKMEN, Sabahat	Çorum Ağız Fonetik Hassasiyeti Üzerine	31	1 İkinci Teşrin 1941	9-10
34	EGE, Cudi	Halkevi Bir Çorum Gecesi Yaptı	36/37	1 Nisan/Mayıs 1941	20-22
35	EKER, Hamit	Ziraat Esaslarına Ait Türk Atasözleri	24	1 Temmuz 1940	14-17
36	EKER, Şevket	Aziz Şef Geldi	26	1 Eylül 1940	2
		Büyük İnönü ve Hayatı	26	1 Eylül 1940	6-11
37	ENGİN, İ. Haki	Özel Dilekçe (şiir)	54	1 Nisan 1945	20
38	ERCAN, H. Abdullah	Şiire Dair	32	1 Birinci Kanun 1941	13-14
		Halay (şiir)	32	1 Birinci Kanun 1941	23
		Halk Şiirine Dönüş	34/35	1 Şubat/Mart 1942	18-19
		Leyla (şiir)	34/35	1 Şubat/Mart 1942	20
39	ERCİYAŞ, Fazıl	Sıtma Hakkında	55	1 Mayıs 1945	3-7
		Verem Hakkında	58	Mayıs 1946	21-25
		Spor ve Cinsi Terbiye	59	Haziran 1946	9-11
40	ERTEKİN, Eşref	Çorumlu Maniler	1	15 Nisan 1938	30
		Çorumlu Maniler	2	15 Mayıs 1938	23-27
		Çorumlu Maniler	3	15 Haziran 1938	17-14
		Çorumlu Maniler	4	15 Temmuz 938	17-23
		Çorumlu Maniler	5	15 Ağustos 938	24-28
		Çorumlu Maniler	6	15 Eylül 1938	24-29

	Çorumlu Maniler	8	15 İkinci Teşri 1938	7-11
	Çorumlu Maniler	9/10	15 İkinci Kanun 1939	29-32
	Çorumlu Maniler	11	15 Şubat 1939	19-21
	Çorumlu Maniler	12	15 Mart 1939	19-21
	Çorumlu Maniler	13	15 Nisan 1939	14-15
	Çorumlu Maniler	14	15 Mayıs 1939	19-21
	Çorumlu Maniler	15	15 Haziran 1939	29-31
	Çorumlu Maniler	16	15 Temmuz 1939	16-19
	Çorumlu Maniler	17	30 Birinci Teşrin 1939	29-30
	Çorumlu Maniler	18	1 İkinci Kanun 1940	25-27
	Çorumlu Maniler	19	1 Şubat 1940	23-25
	Çorumlu Maniler	20	1 Mart 1940	28-31
	Çorumlu Maniler	21	1 Nisan 1940	17-20
	Çorumlu Maniler	22	1 Mayıs 1940	17-21
	Çorumlu Maniler	23	1 Haziran 1940	21-24
	Çorumlu Maniler	24	1 Temmuz 1940	21-27
	Çorumlu Maniler	25	1 Ağustos 1940	21-24
	Çorumlu Maniler	26	1 Eylül 1940	27-29
	Çorumlu Maniler	27	1 İlk Teşrin 1940	22-24
	Çorumlu Maniler	30	1 Birinci Teşrin 1941	25-27

	Çorumlu Maniler	31	1 İkinci Teşrin 1941	18-19
	Çorumlu Maniler	33	1 İkinci Kanun 1942	15-16
	Çorumlu Maniler	34/35	1 Şubat/Mart 1942	33-35
	Çorumlu Maniler	36/37	1 Nisan/Mayıs 1942	18-19
	Çorumlu Maniler	40	1 Eylül 1943	28-31
	Çorumlu Maniler	41	1 Birinci Teşrin 1943	31
	Çorumlu Maniler	42	1 İkinci Teşrin 1943	13-16
	Çorumlu Maniler	44	1 İkinci Kanun 1944	21-23
	Atalar Sözü	2	15 Mayıs 1938	35-38
	Çorumlu Kadifeoğlu	7	29 Birinci Teşrin 1938	17-28
	Kırşehirli Bir Şair	8	15 İkinci Teşrin 1938	16-25
	Çorum'da Toprağa Ait Atasözleri	12	15 Mart 1939	27-28
	Çorum'da Yüzük Oyunu, Sıra Gezme ve Sıraya Girme ve Söylenen Çığşaklar.	27	1 İlk Teşrin 1940	6-11
	Çorum'da Yüzük Oyunu, Sıra Gezme ve Sıraya Girme ve Söylenen Çığşaklar.	28	1 Ağustos 1941	27
	Çorum'da Yüzük Oyunu, Sıra Gezme ve Sıraya Girme ve Söylenen Çığşaklar.	29	1 Eylül 1941	26-27
	Çorum'da Söylenen Bilmeceler	30	1 İlk Teşrin 1941	31-32

	Çorum'da Söylenen Bilmeceler	31	İkinci Teşrin 1941	20-21
	Çorum'da Söylenen Bilmeceler	36/37	1 Nisan/Mayıs 1942	26-27
	Çorum'da Söylenen Bilmeceler	38	1 Temmuz 1943	31-32
	Çorum'da Söylenen Bilmeceler	39	1 Ağustos 1943	20-22
	Çorum'da Hayvanata İzaften Söylenen Atasözleri	34/35	1 Şubat/Mart 1942	28-31
	Çorum'da Söylenen Atasözleri	45	1 Şubat 1944	28-30
	Çorum'da Söylenen Atasözleri	51	1 Ağustos 1944	29-31
	Çorum Tarihinde Kadın Elbiseleri	47	1 Nisan 1944	7-9
	Çorum Tarihinde Kadın Elbiseleri	48	1 Mayıs 1944	8-10
	Çorum Tarihinde Kadın Elbiseleri	49/50	1 Temmuz 1944	14-19
	Çorum Tarihinde Kadın Elbiseleri	51	1 Ağustos 1944	14-16
	Cönklerden Derlemeler	11	15 Şubat 1939	24-27
	Cönklerden Derlemeler	14	15 Mayıs 1939	27-32
	Cönklerden Derlemeler	16	15 Temmuz 1939	20-24
	Cönklerden Derlemeler	17	30 Birinci Teşrin 1939	26-28

	Cönklerden Derlemeler	19	1 Şubat 1940	17-19
	Cönklerden Derlemeler	20	1 Mart 1940	25-27
	Cönklerden Derlemeler	21	1 Nisan 1940	21-24
	Cönklerden Derlemeler	22	1 Mayıs 1940	22-24
	Cönklerden Derlemeler	23	1 Haziran 1940	23-29
	Cönklerden Derlemeler	24	1 Temmuz 1940	18-20
	Cönklerden Derlemeler	25	1 Ağustos 1940	18-20
	Cönklerden Derlemeler	26	1 Eylül 1940	23-24
	Cönklerden Derlemeler	27	1 İlk Teşrin 1940	18-21
	Cönklerden Derlemeler	29	1 Eylül 1941	28-31
	Cönklerden Derlemeler	31	1 İkinci Teşrin 1941	26-27
	Cönklerden Derlemeler	32	1 Birinci Kanun 1941	30-32
	Cönklerden Derlemeler	33	11 İkinci Kanun 1942	22-23
	Cönklerden Derlemeler	34/35	1 Şubat/Mart 1942	36
	Cönklerden Derlemeler	36/37	1 Mayıs/Nisan 1942	28-32
	Cönklerden Derlemeler	38	1 Temmuz 1943	24-26

	Cönklerden Derlemeler	39	1 Ağustos 1943	11-14
	Cönklerden Derlemeler	40	1 Eylül 1943	10-16
	Cönklerden Derlemeler	41	1 Birinci Teşrin 1943	21-27
	Cönklerden Derlemeler	42	1 İkinci Teşrin 1943	20-26
	Cönklerden Derlemeler	43	1 Birince Kanun 1943	14-21
	Cönklerden Derlemeler	44	1 İkinci Kanun 1944	24-30
	Cönklerden Derlemeler	45	1 Şubat 1944	20-27
	Cönklerden Derlemeler	46	1 Mart 1944	20-31
	Cönklerden Derlemeler	47	1 Nisan 1944	25-32
	Cönklerden Derlemeler	48	1 Mayıs 1944	25-31
	Cönklerden Derlemeler	49/50	1 Temmuz 1944	26-32
	Cönklerden Derlemeler	51	1 Ağustos 1944	17-22
	Cönklerden Derlemeler	52	1 Şubat 1945	20-24
	Cönklerden Derlemeler	53	1 Mart 1945	17-24
	Cönklerden Derlemeler	54	1 Nisan 1945	26-31
	Cönklerden Derlemeler	55	1 Mayıs 1945	17-23

		Cönklerden Derlemeler	57	30 Mart 1946	12-21
		Cönklerden Derlemeler	58	Mayıs 1946	8-17
		Cönklerden Derlemeler	59	Haziran 1946	17-24
		Cönklerden Derlemeler	60	Temmuz 1946	25-32
		Cönklerden Derlemeler	61	Ağustos 1946	25-32
		Halk Ağzından Derlemeler	34/35	1 Şubat/Mart 1942	36
		Yüz Yıl Önce Çorum'da Geçen Yürekler Acısı Bir Destan	56	24 Şubat 1946	6-10
		Çorum'un Göcenovacığı Köyünden Hasan Oğlu Halil	56	24 Şubat 1946	15-22
		Der Beyanı Menakıbi Ali Osman	59	Haziran 1946	12-16
		Der Beyanı Menakıbi Ali Osman	60	Temmuz 1946	9-16
		Der Beyanı Menakıbi Ali Osman	61	Ağustos 1946	17-24
41	ERTÜZÜN, Enver	Sandal (şiir)	47	1 Nisan 1944	11
		Yollar (şiir)	47	1 Nisan 1944	12
		Köy Etütleri Sarimbey	47	1 Nisan 1944	15-16
		Köy Etütleri Sarimbey	48	1 Mayıs 1944	11-13
		Berber (şiir)	48	1 Mayıs 1944	14

42	FARRERE, Claude	Türk Vicdanı (Çev. İhsan MADENOĞLU)	18	1 İkinci Kanun 1940	17-20
43	FRANCE, Anatole	Hayata Dair Tahayyüller (Çev: İhsan MADENOĞLU)	23	1 Haziran 1940	11-16
44	GOCUL, Bahri	Deli Dumrul'un Azrail'e Öfkelenmesi	54	1 Nisan 1945	12-13
45	GÖZGÖRM EZ, Hasan	Ne Dersen Arlanmaz Utanmaz Felek (şiiir)	30	1 Birinci Teşrin 1941	14-16
46	GÜREL, Ziya	Deli Boran	5	15 Ağustos 1938	14-15
		Derviş Mehmet	7	29 Birinci Teşrin 1938	20-24
47	İNÖNÜ, İsmet	Seçme Sözler	26	1 Eylül 1940	13-17
48	KANSU, Ceyhun Atıf	Halay	56	24 Şubat 1946	23-24
49	KARAMUK, Hayri	Çorum'da Yağmursuzluk ve Halktaki Ananeler	28	1 Ağustos 1941	6-7
		Çorum'da Yerli Sanatlar	29	1 Eylül 1941	6-7
50	KAYIŞ, Bahri	Dua (şiiir)	28	1 Ağustos 1941	26
51	KOBAK, Afet	Yeni Şairlerimizle Hasbihal veyahut Şiiirde İnkılâp	30	1 Birinci Teşrin 1941	18-21
		Tesis	38	1 Temmuz 1943	17-19
		Tesis	39	1 Ağustos 1943	15-19
52	KOÇAK, Ş. Halit	Çorum'da Eski Nişan Adetleri	2	15 Mayıs 1938	17-22

		Çorum'da Eski Nişan Adetleri	3	15 Haziran 1938	7-13
		Çorum'da Eski Nişan Adetleri	4	15 Temmuz 1938	13-16
		Zirai Bakımdan Çorum İklim Hususiyetleri	2	15 Mayıs 1938	31-34
		Zirai Bakımdan Çorum İklim Hususiyetleri	4	15 Temmuz 1938	24-28
		Zirai Bakımdan Çorum İklim Hususiyetleri	5	15 Ağustos 1938	16-18
		Ceyhuni ve Çırakları	6	15 Eylül 1938	9-14
		Ceyhuni ve Çırakları	7	29 Birinci Teşrin 1938	16-19
53	KOŞAY, Hamit Zübeyr	Alacahöyük Müzesi	34/35	1 Şubat/Mart 1942	1-4
54	KÖKEN, Rahmi	Çorum Vilayetine Ait Bir Tetkik Raporundan	19	1 Şubat 1940	1-5
		Çorum Vilayetine Ait Bir Tetkik Raporundan	20	1 Mart 1940	3-7
55	KÖPRÜLÜ, M. Fuat	Halkevlerimizde Tarihi Araştırmalar Nasıl Yapılmalıdır.	12	15 Mart 1939	1-6
56	KÖSEMİHA L, Mahmut Ragıp	Çorum Folklorunun Derlemek Meselesi	16	15 Temmuz 1939	1-6
57	KÖSEOĞLU, Neşet	Osmancıklı Mehmet Paşa'nın İki Vakfiyesi	1	15 Nisan 1938	9-11
		Çorum Havalesinde Mamali Aşireti ve Ömer Osman Paşalar	1	15 Nisan 1938	12-20

	Kul Mustafa ve Çorum'un Erliği	2	15 Mayıs 1938	5-16
	Çorum'da Beyler Çelebi ve Muzaffer Paşa Camii Minberi	3	15 Haziran 1938	3-6
	Çorum'da Cerit Aşireti	3	15 Haziran 1938	14-16
	Yer Adları	3	15 Haziran 1938	27-30
	Yer Adları	4	15 Temmuz 1938	32-36
	Yer Adları	7	29 Birinci Teşrin 1938	42-45
	Şerafettin Mukbil Bey ve Mescidi İle Bir Yazma Kur'an	4	15 Temmuz 1938	29-31
	Osmancık'ta Üç Kitabe	5	15 Ağustos 1938	10-13
	Yurtta Araştırmalar: Kuşsar, Kuşsaray, Kuşören	6	15 Eylül 1938	3-4
	Yine Kul Mustafa	6	15 Eylül 1938	7-8
	Folklor Derlemelerinden Halk Ağzından Atatürk ve İki Ağıt	6	15 Eylül 1938	17-23
	Karahisar ve Temürlü'de Bir Gezi ve Toplanan Eski Paralar	7	29 Birinci Teşrin 1938	37-41
	Karahisar Temürlü'de İlhanilere Ait Birkaç Sikke	8	15 İkinci Teşrin 1938	29-30
	Çorum'un 350 Yıl Evvelki İle Bugünkü Mahalle adları ...	9/10	15 Birinci Kanun 38 15 İkinci Kanun 39	9-17

	Yeni Bulunan Gümüş Paralar	11	15 Şubat 1939	4-6
	Evliya Çelebiye Göre Çorum ve Havalisi	11	15 Şubat 1939	7-15
	Çorum Tarihinden Bir Yaprak: Çorum Sancak Beyi Karayazıcı	12	15 Mart 1939	7-11
	Çorumlu Gazi Beydilili	12	15 Mart 1939	17-18
	İkinci Yıla Girerken	13	15 Nisan 1939	1
	Evliya Çelebiye Göre İskilip	13	15 Nisan 1939	6-7
	Çorumlu Yeğen Paşa	13	15 Nisan 1939	13
	Köy Adlarına Göre Araştırma	13	15 Mayıs 1939	16-18
	Tarihte Çorum Köyleri Abdalata	14	15 Mayıs 1939	5-16
	Çorum'da Bir Defter Nazırı	14	15 Mayıs 1939	17-18
	Tarihte Çorum Köyleri: Paşaköy ile Sakız Divanı	15	15 Haziran 1939	5-13
	Tarihte Çorum Köyleri: Ayaz, Türkler ve Bölgesi	16	15 Temmuz 1939	10-15
	Çorum'da Oğuz Boyları	43	1 Birinci Kanun 1943	3-8
	Çorum'da Oğuz Boyları	49/50	1 Temmuz 1943	8-12
	Çorum'da Dedesli Aşireti	44	1 Birinci Kanun 1944	3-8

		Yer Adlarının Önemi	45	1 Şubat 1944	9-14
		Elvan Çelebi	46	1 Mart 1944	3-9
		Elvan Çelebi	47	1 Nisan 1944	3-6
		Elvan Çelebi	48	1 Mayıs 1944	3-7
		Çorum'da Soyadları	51	Ağustos 1944	8-13
		Çorum'da Soyadları	52	1 Şubat 1944	3-8
58	KÖSTEKÇİ OĞLU, Süleyman	Muzaffer Paşa Camii Minberi	4	15 Temmuz 1938	12
		Çorum Adı Üzerine	6	15 Eylül 1938	15-16
		Yıldırım Beyazıt, Kadı Burhanettin Ahmet'in Çorum'da ki Muharebeleri	20	1 Mart 1940	8-9
59	KUTLUK, Nurettin	Çorum'un Baş Hastalığı	47	1 Nisan 1944	10
		Uyuz (Gale)	51	1 Ağustos 1944	25
		Kızılırmak (şiir)	51	1 Ağustos 1944	26
60	KÜNÜÇEN, Remzi	Sonbahar (şiir)	51	1 Ağustos 1944	27
		Gönül (şiir)	51	1 Ağustos 1944	27
		Zafer (şiir)	51	1 Ağustos 1944	28
61	LAHN E.	Çorum'un Jeolojik Vaziyeti Hakkında Muhtıra	24	1 Temmuz 1944	3-4
62	LEBLEBİCİ, Sadi	Çorum'un Halay Oyunu, Arzı Türküsü	1	15 Nisan 1938	21-24
		Çorum'un Halk Türkülerinden, Haydi Combam	5	15 Ağustos 1938	22-23
		Çorum'un Halk Türkülerinden, Bir Güzelleme Ördek	7	29 Birinci Teşrin 1938	29-32
		Halk Türküsü Derlemeleri, Güzelleme, Coştum, Anam Anam	9/10	15 Birinci Kanun / İkinci Kanun 1939	18-23

		Çorum'un Halk Oyunlarından: Mendil, Güzeller, oy oy	11	15 Şubat 1939	16-19
		Çorum'un Halk Türkülerinden, Akkoyun, Oydah, Ördek, Güzelleme	12	15 Mart 1939	22-26
		Çorum'un Halk Türkülerinden, Zil, Gesi Bağları	14	1 Mayıs 1939	22-24
		Çorum'un Halk Türkülerinden, Minnik Kuş	54	1 Nisan 1945	18-19
63	MİYAK, Bahri	Bedri Rahmi Eyüboğlu İle Bir Sanat Konuşması	38	1 Temmuz 1943	20-23
		Zakkum Çiçekleri (Mazlum Kenan Köstekçi'nin Kitabının tanıtımı)	39	1 Ağustos 1943	29-31
		Acı Kaybın Yıldönümü	43	1 Birinci Kanun 1943	1-2
		Çorum Halk Şairlerinden Recep Rahmi Tankaya	44	1 İkinci Teşrin 1944	13-20
		Yurt Büyük Kullarından Birini Gaip Etti	45	1 Şubat 1944	3-5
		Geçmişte Mart	47	1 Nisan 1944	1-2
		Halkevleri: Ülkü, Birlik ve Kardeşlik Kaynağıdır	53	1 Mart 1945	1-3
		Kıskançlık	54	1 Nisan 1945	14-17
		Kıskançlık	55	1 Mayıs 1944	8-11
64	ONSUN, Kemal	Musikimizde İnkılâp Nasıl Olmalı	31	1 Birinci Teşrin 1941	28-32

		Muasır Ahlakın Menşei Üzerine Bir Tetkik	41	1 Birinci Teşrin 1943	13-17
		Muasır Ahlakın Menşei Üzerine Bir Tetkik	42	1 İkinci Teşrin 1943	8-12
		Muasır Ahlakın Menşei Üzerine Bir Tetkik	43	1 Birinci Kanun 1943	10-13
65	ORAL, Muammer	Buğu (Şükrü Enis Regü'nün Kitabının Tanıtımı)	36/37	1 Nisan/Mayıs 1942	25-56
66	ÖZKAN Adil	Yara ve Tedavi	28	1 Ağustos 1941	17-20
67	ÖZKAN, Semih	Dava ve Cezanın Sükutu	29	1 Eylül 1941	8-14
68	SABUNCU- OĞLU, İhsan	Mustafa Vazih Çorumlu'dur	9/10	151. Kanun/ 2. Kanun 1939	5-8
		Hesap Veriyoruz	11	15 Şubat 1939	28-30
		Hesap Veriyoruz	12	15 Mart 1939	29-32
		Hesap Veriyoruz	13	15 Nisan 1939	19-21
		Mustafa Vazih	13	15 Nisan 1939	22-28
		Çorum'da Benimsenen Bazı Kelimeler	30	1 Birinci Teşrin 1941	6-7
		Çorum'da Benimsenen Bazı Kelimeler	34/35	1 Şubat7Mart 1942	5-8
		Çorum'da Maarif Hayatı	47	1 Nisan 1944	17-24
Çorum'da Maarif Hayatı	48	1 Mayıs 1944	17-24		
69	(SARI) SÖZEN, Muzaffer	Çorum Halayı	17	30 Kasım 1939	
70	SAYIN, Kemal	Folklor ve Halkevleri	32	1 Birinci Kanun 1941	11-12

		Bu Gece (şiiir)	32	1 Birinci Kanun 1941	18
		Perişan (şiiir)	34/35	1 Şubat/Mart 1942	26-27
		Objektif Hukuk ve Sanat	36/37	1 Nisan/Mayıs 1942	12-13
71	SERTEL , Sabiha Zekeriya	Atatürk'ün Ölüsünü Bekleyen Subaylar (Tan'dan)	8	15 İkinci Teşrin 1938	5-6
72	SIVACI-OĞLU	Yolculuk (şiiir)	47	1 Nisan 1944	14
		Akşam (şiiir)	47	1 Nisan 1944	14
		Bahar (şiiir)	48	1 Mayıs 1944	15
		Teselli (şiiir)	48	1 Mayıs 1944	16
		En Güzel Şiiir	49/50	1 Temmuz 944	13
		Semai	49/50	1 Temmuz 944	13
73	ŞAMLI, Necmi	Türkiye Nüfus Yoğunluğu Bölgeleri ve Çorum'un Yeri	59	Haziran 1946	5-8
		14. Dil Bayramı Dolayısıyla Bir Konuşuma	51	Ağustos 1946	1-7
74	TANKAYA, Recep Rahmi	Sevgili Atam (şiiir)	9/10	15 1. Kanun / 2. Kanun 1938	24-25
		Halk Dilinde Ağıt (şiiir)	18	1 İkinci Kanun 1940	22-24
		En Büyük Acı (şiiir)	19	1 Şubat 1940	8
		Milli Şair Merhum Mehmet Emin Yurdakul'a	45	1 şubat 1944	18
		Sarı Çiğdem (şiiir)	46	1 Mart 1944	18
		Türkler Eğt. Böl. Selam Abdalata Böl. Veda (şiiir)	47	1 Nisan 1944	28

		23 Nisan (şiiir)	49/50	1 Temmuz 1944	28
		Urlu Dağı	51	1 Ağustos 1944	23-24
75	TANYEL, Ruhi	Fidayda Türküsü ve Oyunu	2	15 Mayıs 1938	39-40
		Çorum'da Halk Şarkılarından Hürünlü	5	15 Ağustos 1938	19-20
76	TARIM, Cevat Hakkı	Kırşehirli Şair İlhami Hakkında	9/10	15 1.Kanun1938 2 Kanun 1939	16-17
77	TERLEMEZ OĞLU, Kemal	Çorum Halayına Dair	34/35	1 Şubat/Mart 1942	16-17
78	TOMBUŞ, İhsan	Sesler (şiiir)	25	1 Ağustos 1940	12
		Hoş Geldin (şiiir)	26	1 Eylül 1940	18
		Aslanın Hikayesi	56	24 Şubat 1946	26-28
79	TOMBUŞ, Nazmi	16. Asırda Çorum İdari, Askeri Vaziyeti Hakkında Bazı Malumat	1	15 Nisan 1938	5-8
		Çorum'un Eski Çocuk Oyunlarından Çiğdem Eğlencesi	2	15 Mayıs 1938	28-30
		Çorum'un Eski Çocuk Oyunlarından Top Oyunu	5	15 Ağustos 1938	6-9
		Çorum'un Hürünü Oyunu	5	15 Ağustos 1938	20-21
		Çorum'un Asar Vergisi	7	29 Birinci Teşrin 1938	36-37
		Dil Bayramı, Bir Matem	17	30 Birinci Teşrin 1939	7-8
		Çorum'un Tarihte Karakteristik Vasıfları	17	30 Birinci Teşrin 1939	9-14

	Yeni Yıla Girerken	18	1 İkinci Teşrin 1940	1
	Müverrih Ali ve Ahfadı Çorum'da	18	1 İkinci Teşrin 1940	8/16
	Müverrih Ali ve Ahfadı Çorum'da	19	1 Şubat 1940	9-16
	Müverrih Ali ve Ahfadı Çorum'da	20	1 Mart 1940	13-20
	Eski Çocuk Eğlence ve Oyunlarından Aşık Oyunu	19	1 Şubat 1940	26-29
	Anadolu İsyancıları	19	1 Şubat 1940	32
	Türk Milleti Aldanmaz	20	1 Mart 1940	1-2
	Medeniyet Anlayışları	21	1 Nisan 1940	1-2
	Danışmendname ve Mirkat-ül Cihat	21	1 Nisan 1940	28-32
	Danışmendname ve Mirkat-ül Cihat	22	1 Mayıs 1940	27-32
	Danışmendname ve Mirkat-ül Cihat	23	1 Haziran 1940	30-32
	Danışmendname ve Mirkat-ül Cihat	24	1 Temmuz 1940	28-32
	Danışmendname ve Mirkat-ül Cihat	25	1 Ağustos 1940	28-32
	Danışmendname ve Mirkat-ül Cihat	26	1 Eylül 1940	30-31
	Danışmendname ve Mirkat-ül Cihat	27	1 İlk Teşrin 1940	25-31
	Türkmen Kızı	22	1 Mayıs 1940	25
	Muhit Dahiyi mi,Dahi Muhiti mi Yaratır ?	23	1 Haziran 1940	1-4

	Yeni Hadiseler Karşısında Biz	24	1 Temmuz 1940	1-2
	Kadı Asker Çorumlu Alaettin Ali Efendi	24	1 Temmuz 1940	5-8
	Öğrenmek Aşkını Mekap İhtiyacı	25	1 Ağustos 1940	3-4
	30 Ağustos	26	1 Eylül 1940	1
	Çorumlular Sevgili Başbuğuna Kavuşurken	26	1 Eylül 1940	3-5
	Dil İnkılabı Savaşı	27	1 İlk Teşrin 1940	1-2
	Vesika İzahları: Şifreli Bir Ferman	27	1 İlk Teşrin 1940	3-4
	Ahiler, İcazetnameler ve Fütüvvet Seceresi	38	1 Temmuz 1943	3-9
	Altın Büyük Kurultay İntibalarından	39	1 Ağustos 1943	1-2
	Altın Büyük Kurultay İntibalarından	40	1 Eylül 1943	3-4
	Ahilik Nasıl Bir Teşkilattir	39	1 Ağustos 1943	6-10
	Ahiler, Ahiliğin Menşei	40	1 Eylül 1943	5-9
	Çorum'un Eski Yemek ve Matbahları	40	1 Eylül 1943	24-27
	Çorum'un Eski Yemek ve Matbahları	41	1 Birinci Teşrin 1943	28-30
	Çorum'un Eski Yemek ve Matbahları	42	1 İkinci Teşrin 1943	27-30

		Çorum'un Eski Yemek ve Matbahları	43	1 Birinci Kanun 1943	22-24
		Ahiler, Terim ve Törenler	41	1 Birinci Teşrin 1943	6-11
		Ahiler, Terim ve Törenler	42	1 İkinci Teşrin 1943	3-6
		Beşiktaş Muhafızı Müşir Hacı Hasan Paşa	52	1 Şubat 1945	9-16
		Beşiktaş Muhafızı Müşir Hacı Hasan Paşa	53	1 Mart 1945	4-11
		Beşiktaş Muhafızı Müşir Hacı Hasan Paşa (Bir de Fotoğraf Eklenmiştir)	54	1 Nisan 1945	6-11
		Bektaşî Duaları	55	1 Mayıs 1945	12-15
		Kentimiz Niçin Çorum Diye Anılmıştır.	56	24 Şubat 1946	3-5
		Çorum'da Ahilik	57	30 Mart 1946	3-8
		Çorum'da Ahilik	58	Mayıs 1946	3-7
80	TOMBUŞ, Nushi	Koşma (şiir)	28	1 Ağustos 1941	4
81	TOMBUŞ, Şevket	Ağıt (şiir)	24	1 Ağustos 1940	13
82	TULU, A.	Çocuk Oyunlarından Hodak Oyun	38	1 Temmuz 1943	27-29
		Nerelisiniz	38	1 Temmuz 1943	30
83	TUNCAY, İbrahim	Eğitmenli Okul ve Köy Kalkınması	31	1 İkinci Teşrin 1941	2-3

84	TUNCAY Osman	Köyde Eğitim Davamız	57	30 Mart 1943	9-14
85	TURGAY, H.F.	Cumhuriyetimizin Tarihimize Verdiği Mühim Bir Kaynak Mülga Şer'iyeye Mahkeme Sicilleri	7	29 Birinci Teşrin 1938	7-10
86	UĞUR, Nuri	Çorumlu Hacı Hasan Paşa	36/37	1 Nisan 1942	14-17
		Zelzele	21	1 Nisan 1940	25-27
		Çorum'un Osmanlılar Zamanındaki Durumu	30	1 Birinci Teşrin 1941	17
87	ULUBAY, Abdülbaki	On beş Yıl İçin Cumhuriyet Şarkısı (şiiir)	7	29 Birinci Teşrin 1938	26
88	ÜNSAL, Fahrettin	Cehrilik Yarenliği	45	1 Şubat 1944	6-7
89	ÜNSAL, Lütfi	Çorum'un Eski Çocuk Oyunları: Naç Oyunu	41	1 Birinci Teşrin 1943	18-20
		Çorum'un Eski Çocuk Oyunları: Hodak Oyunu	44	1 İkinci Kanun 1944	11-12
		Çorum'un Eski Çocuk Oyunları: Coş Oyunu	45	1 Şubat 1944	15-16
		Çorum'un Eski Çocuk Oyunları: Uzun Urgan Oyunu	46	1 Mart 1944	14-15
		Kuşsaray Köyünden Derlenen Bilmeceler	53	1 Mart 1945	15-16
		Yerli Destanlar	54	1 Nisan 1945	21-25
90	VARAN, Abidin	Halkevlerinin Kuruluşundaki	1	15 Nisan 1938	3-4

		İnkılâp Vazifeleri 19 Mayıs ve 23 Nisan	2	15 Mayıs 1938	1-4
		İnkılâp Vazifeleri 19 Mayıs ve 23 Nisan	3	15 Haziran 1938	1-2
		İnkılâp Vazifeleri 19 Mayıs ve 23 Nisan	5	15 Ağustos 1938	1-2
		Aklı Gözünde Olanlara	6	15 Eylül 1938	
		Cumhuriyetin 15 inci Yılında Çorum	7	29 Birinci Teşrin 1938	1-3
		Kaybın Akisleri	8	15 İkinci Teşrin 1938	2-4
91	VELİDEDE OĞLU Hıfzı Veldet	Sevr'den Lozan'a	49/50	1 Temmuz 1944	1-7
92	VOLTAİR	Cisim (Çev:İhsan Madanoğlu)	25	1 Ağustos 1940	9-11
93	YAKUP, Cevdet	Başbuğ	7	29 Birinci Teşrin 1938	25
		Çorum'a Ait Notlar, Çalkara Köyünde Soku Başı	8	15 İkinci Teşrin 1938	26-28

**1938'den 1946'ya
Halkevi Yayın Organı**

ÇORUMLU DERGİSİ

Cilt:1

Sayı:1-12

ÇORUMLU, Sayı: 1

Çorumlu'nun 15 Nisan 1938'de çıkan ilk sayısı, sorumlu Müdür Bedri Bilginer'in “**Çorumlu'yu Neden Çıkarıyoruz**” başlıklı yazısıyla başlar. Bir sonraki sayfada verilen çalışma programından yola çıkarak özetle şöyle denir:

“(…)

Bu konular çerçevesinde toplanan ve toplanacak belgeler, fotoğraflarıyla beraber aşağıda yazılan programa göre, büyüklerimizin ve bilim adamlarımızın yardımlarına güvenerek yayım ve saptanmasına çalışacağız...”

Bundan sonra çalışma programı sunulur.

Abidin Varan'sa “**Halkevleri'nin Kuruluşundaki Maksat ve Gaye**” başlıklı yazısında:

“(…)

Halkevleri vatandaşların bin bir derdine deva olacak, bin bir hastalığını iyileştirecektir. Hükümetin elinin ulaşamadığı dertlere, yaralara el koyacak, onları tedavi edecek; o yaraların, o dertlerin bir daha meydana gelmemesi için önlemler alacaktır...” diye yazar.

“**16. Asırda Çorum'un Askeri ve İdari Vaziyeti Hakkında Bazı Malumat**” yazısı Nazmi Tombuş'un. İlginç bir araştırma ürünü olan yazı Evliya Çelebi'den alıntılar yapılarak okura sunulur.

Çorum kenti, 16. yüzyılın ikinci yarısında ve 17. yüzyılın başlarında eşkıyalık olayları nedeniyle zor dönemler yaşamıştır.

Kısaca özetliyoruz:

“Bu olaylar sırasında halktan alınan yüksek vergiler nedeniyle kentin ekonomik durumu da iyice bozulmuştu. Sözelimi: Karayazı, Çorum Sancak Bey'i olmak için Şeyhülislama verdiği 30.000 altın rüşveti Çorum halkından birkaç kat fazlası ile almıştır. Yönetimsel yapıdaki bu karışıklık kentte sık sık yönetici değişmesine neden oluyor, halk bundan çok zarar görüyordu...”

Neşet Köseoğlu ise bu sayıda: “**Osmanlı Mehmet Paşanın İki Vakfiyesi**” ve “**Çorum Havalisi Mamali Aşireti ve Ömer Osman Paşalar**” adlı iki araştırma yazısıyla yer alır.

Onu izleyen yazı; “**Acemşah İddiasında Olan Şah Abbasi Namındaki Şakinin Mamalioğlu Ömer Bey'e Gönderdiği Mektup**” suretidir.

“Çorum’un Halay Oyunu ve Arzı Türküsü” yazısı Sadi Leblebici’nin. Aynı zamanda her iki türküyü de notalandırmış Leblebici. Çorum Halayı türküsünden bir bölüm alıyoruz.

“(...)

Hey nazından nazından
Sürmesi gitmez gözünden
Yaylada Türkmen kızından
Dönüver meydan senindir...”

Yazısını şöyle sonlar Sadi Leblebici:

“(...)

Arzı türküsünün melodisinde Çorum’un zengin şirin tabiatı, fedakar yurttaşlarımızın ruhundan uyanan, bağrından kopan coşkun duygu ve sezinişlerinin kaynakları görülür...”

Uzun yıllar Çorum Halk Kütüphanesi’nde çalışmış olan Arap harfli kitap uzmanı, dil ve folklor araştırmacısı Eşref Ertekin de, Çorum manileri, atasözleri ve cönkler’den derlediği destanlar, türküler ve deyişleriyle hemen hemen her sayıda yer alır. Bu ilk sayıya aldığı manilerden ikisi şöyle:

“(...)

Entarisi aklı yar
Sırrı bende saklı yar
And iç inandır beni
Benden başka yok mu yar...”

Entarisin düreyim
Aç koynunu gireyim
Uyu uyan sar beni
Yar olduğun bileyim...”

Çorum haberlerinin verildiği bölümde; üç yeni ilkokulun (Sungurlu, Mecitözü ve İskilip’te) yapımına başlandığını; bunu için 80.000 TL. harcanacağı bildirilir.

Fakir çocuklardan 94’üne öğle yemeği, 296 çocuğa da elbise, ayakkabı, çamaşır yardımı yapıldığı ve bu tür yardımların süreceği duyurulur.

Diğer bir haberse “**Yatı Okulları**” üzerinedir.

Haber şöyledir:

“Çorum ilinde işlemekte olan üç yatılı okuluna ilaveten Mecitözü kazasının Çıkrık köyünde 23 köyün ortasında bir yatı okulu açılmıştır. Bu okula daha ilk hamlede 75 çocuk yatılı olarak kaydedilmiştir. Okulun açılması ve erzaklarının tedariki işlerinde çok yakından ilgilenen Sayın İlbayımız (Vali) Süreyya Yurdakul’a ve Mecitözü Kaymakamı Bay Kazım’a teşekkür eder ve çocukların erzakını seve seve veren 23 köydeki yurt ortaklarımızı da kutlarız*...”

Çorum yöresinde tarihi eserlerin fotoğraflarının ardından, “**Müverrih Ali’ye**” ait birkaç tane ferman ve tutanağı ile, “**Mehmet Paşa Namı İle Maruf Hoca Mehmet Paşa’nın Hicri 842 Tarihli Arapça Vakfiyesinin 1933’te İstanbul Noteri Tarafından Tasdik Edilen Suretiyle**”, 52 sayfalık ilk sayı sonlanır.

ÇORUMLU, Sayı: 2

Çorumlu'nun 15 Mayıs 1938 tarihli 2. sayısı, Abidin Varan'ın “İnkılâp Vazifeleri”, ”19 Mayıs ve 23 Nisan” yazılarıyla başlar. Bayram olan bu iki önemli günün ulusal coşkusu o günlerden bu günlere, günümüze taşır bu yazı.

Bu yazıyı, Neşat Köseoğlu'nun “Kul Mustafa ve Çorum Erliği” araştırma yazısı izler. Yazı şöyle başlar:

“(…)

Çorum bölgesi Yazıcıoğlu'nun, Ceritoğlu'nun, Abazalar'ın ve birçok kapısızların azgınlıklarına sahne olmuştur...”

Bu belgelerden biri de (Çorum'un erliğini ve kahramanlığı)nı gösteren “Kul Mustafa”nın kasidesidir.

(…)

Çorum’u yağmalamak isteyen Kapusuz askerlerinden bir eşkiya topluluğuyla, Çorumluların yaptığı cenge Kul Mustafa da katılır.”**Kaside-i Kapusuz**” adlı destanıyla bu cengi dile getirir.

Genç Osman adlı bir şaki, 1700 adamıyla birlikte Erzurum’dan yola çıkarak, önlere gelen Sivas, Amasya, Merzifon gibi kentleri ve kasabaları yağmalayıp soyarak Çorum’a kadar gelirler. Osmanlı yönetiminin o dönemdeki güçsüzlüğünü, Çorumluların müsellimleri (kaymakam) **Kurtoğlu Süleyman Ağa** önderliğinde Çorumluların, eşkiyayı nasıl durdurduklarını, onları 18 gün süren bir cenkten sonra nasıl dağıttıklarını anlatır destanında. 27 dörtlükten oluşan ve belge niteliği kazanmış bu destandan üç dörtlük alıyoruz.

“(…)

Genç Osman idi mel'unlar başı

Meydanda kaldı ol itin leşi

Herkes öğrendi gördü döğöşü

Otuz kırk kadarı kırıldı gitti,

Çorum'da on sekiz gün cenge durdular

Başlarına gelmedik günü gördüler

Kendilerde bildi ne vebal yediler

Başları sernügün oldu da gitti,

Kul Mustafam eder koptu tarraka
Adular askeri karıştı hake
Ünü erdi Horasan'a Irak'a
Çorum'un erliği söyledi gitti ...”

İkinci "**Kaside-i Kapusuz**" destanı da Aşık Feyzulah'ın. O da Çorumludur, o da aynı savaşa katılmıştır. 7 beşlikten oluşan Kaside-i Kapusuz'dan da bir bölüm alıyoruz:

“(…)
Kimler gördü böyle cengi urumda
Beylik arslan gibi durur yerinde
Koç yiğitler yetişmiştir Çorum'da
Seddi İskender oldu Kurdoğlu
Gün bugünkü gün der Süleyman ağa ...”

Halit Koçak'ın "**Çorum'da Nişan Adetleri**" yazısı 1938 yılından günümüze folklorik esintiler getirir. Eski özelliğini yitirmiş olan o geleneklerin günümüze, Çorumlu'nun sayfalarındaki anıları kalmıştır.

Yazıdan bir tekerleme alıntılıyoruz.

“(…)
Kızıdır/Nazdır / Bin lira / Azdır Bir deve /götür Bindir/getir / Kız evi
/ Vezir evi Oğlan evi/ rezil evi...”

Eşref Ertekin'in derlediği "**Çorumlu Maniler**"ın sayısı 65'e ulaşır bu sayıda. Dedelerimizin, ninelerimizin yeniyetmelik sevdalarının, o yürek titreten heyecanlarını, coşkularını duyumsarız bu manilerde. Aradan bunca yıl geçmesine karşın bugün de, gelecekte de yeniyetme yürekleri sevdanın doruklarında gezdirmeyi sürdürecektir bu maniler.

“(…)
Ay doğsun düzde dursun
Kırkmalar yüzde dursun
Canım karar almıyor
Yar gelsin bizde dursun.

Elma dalda sararsın
Bir gün beni ararsın
Sarılalım yatalım
Ateşimiz kararsın...”

Nazmi Tombuş'un yazdığı “**Çiğdem Eğlencesi**”, Çorum'un geçmişte kalan çocuk eğlence oyunlarından birisi. Bu tür oyunlar artık köylerde bile yaşamıyor. Ancak, orta yaşlı geçmişlerin anılarında ve Çorumlu'nun sararmış sayfaları arasında yaşamını sürdürmektedir.

Nazmi Tombuş Çiğdem eğlencesinde; çocukların kış sonrası, kırlardan topladıkları baharın muştucusu sarı çiğdemlerle, bir karaçalıyı çiğdemleyip, hep bir ağızdan Çiğdem Türküsü söyleyerek ev ev dolaşmalarını; topladıkları yağ, bulgur ve kıymadan oluşan malzemeyle, pişirttikleri yemeği hep birlikte neşe içinde yemelerini anlatır.

Çiğdem türküsü

“(…)

Çiğdem çiğdem çiçeği

Alaca bulaca saçağı

Dedem Allah köçeği

“**Çorum'un İklim Özellikleri**”ni Halit Koçak yazar.

Derlediği 11 atasözü ve deyimle birlikte, folklorun (halkbiliminin) bu dalında çalışkanlığın sürdürür Eşref Ertekin.

Birkaç örnek:

“-Başının sağlığı, dünyanın varlığı

-Aşk ağlatır, dert söyler.

-Alıcı, umucudur .

-Karakeçiyi gören içi dolu yağ sanır.

-Adamakla mal tükenmez.

-Atın tepmezi, itin kapmazı olmazı.

-Adam hacı mı olur varma ile Mekke'ye, Eşek derviş mi olur taş çekmeyle tekkeye.”

Ruhi Tanyel'in "**Fidayda Türküsü ve Oyunu**"ndan sonra Çorum'un tarihi eserlerinin fotoğrafları yayımlanır.

Fidayda Türküsü'nün bir bölümünü alıyoruz.

“(…)

Dama bulgur sererler
Çıkma boyun görürler
Saçların tel tel olmuş
Sırma diye örerler

Fidayda da fidayda fidayda
Pek hoşuma gidiyor bu gayda
Beş yüz lira yedirdim bir ayda
Tarla tapan koymadım ne fayda..."

“Bir aylık olaylardaysa: Kamyonlarla Kastamonu’ya eğitim kursuna gidenlerin ve o günlerin 23 Nisan kutlamaların coşkusu ve sevinci o resimlerden günümüze yansımaktadır.

Son bölümde belgeler ve vakfiye suretleri yayımlanır.

ÇORUMLU, Sayı: 3

15 Haziran 1938 tarihini taşıyan Çorumlu'nun, 3 sayısının ilk yazısı yine Abidin Varan'ın. Adı, “**İnkılâp Vazifeleri**”dir.

Yazıdan bazı bölümleri alıyoruz:

“(…)

Hükümet bizi haraca bağlayan bir afet değil, bilakis bizi koruyan, çıkarlarımızı kollayan bir şefkat kaynağıdır.

Memleketin her yanında yoğun bir çalışma ve ilerleme var.

(…)

Bir vatandaşın canının değil, sağlığının tehlikeye girmesi bile hükümetin en titiz davrandığı ve üzerinde ısrarla uğraştığı meseledir.

(…)

Ulu Önder Atatürk ve O'nun çalışma arkadaşlarının bu en ufak gibi görünen meselede bile sarfettikleri mesaiyi düşündükçe, buna hayran kalmamak ve içten gelen minnet ve şükran duygularını saklamak küfrani nimet olur...”

Bunu Neşet Köseoğlu'nun, “**Çorum'da Beyler Çelebi ve Muzaffer Paşa Camii Minberi**” adlı yazısı izler.

H. Ş. Koçak'ın, bugün o eski özelliğini ve güzelliğini yitirmiş olan “**Çorum'da Nişan Adetleri**” yazısı geçen sayının süreğidir. Bu sayıda da bitmez.

“**Çorum'da Cerit Aşireti**” adlı araştırma yazısı Neşet Köseoğlu'nun. Yazıyı kısaca özetliyoruz:

“Anadolu'daki aşiretlerin birisi de Cerit Aşireti'dir, (H.1022) Cerit'le birlikte birçok aşiret rahat durmadıkları için Kıbrıs'a sürgün edilir. Bir süre sonra geri gelirler. Ülkedeki bazı eşkıyalar da Aşiretlerce korunurlar.¹ Ceritli başta olmak üzere birçok aşirete 1181'de bir ferman gönderilir...”

Yazının sonunda “**Cerit'in Göçü**”nü anlatan bir destan yer alır. Oldukça etkileyici olan destanın bazı bölümlerini veriyoruz.

---

¹ Bu gün Çorum yöresinde de bir hayli Ceritli vardır, Mrk. Oymaağaç köyü bunlardan biridir.

“(..)

Ceritli Raka'dan sökün edince
Açılsın Rum'a yolu Cerit'in
Silsüprüoğlu Fettah Bey ölünce
Kırıldı kanadı kolu Cerit'in.

Bir zamanlar Oymağaç'ta kalalım
Toplansın aşiret sonun alalım
Konuşalım bir karara varalım
Esiyor Sarım'de yeli Cerit'in.

Yüz atlımız daim ileri gitsin
Sağına soluna çok dikkat etsin
Pılıçka vermeden menzile yetsin
Bozulmadan gitsin ili Cerit'in..."

(..)

Kös dağına çıkacağınız duyarlar
Her tarafta pusuya atlı koyarlar
Yüz atlımız bin atlıya sayarlar
Dönerse silaha eli Cerit'in.

Sineği pek çoktur Nezib'e varmayın

Pusu vardır Şarlağan'a girmeyin
Mürseloğlu kız isterse vermeyin
Koklatman kimseye gülü Cerit'in..."

Eşref Ertekin'in mani sayısı bu sayıda 159'a ulaşır. İki tanesi şöyledir:

“(..)

Ak iğnenin boladı
Dülbendin kim doladı
Şu Çorum'un içinde
Gönlüm seni diledi

Akşam indi gün inmez
Duvar yüksek görünmez
Kurban olduğum güzel
Çıkıp bir yol görünmez..."

“**Onuncu Hicret Asrında Çorum**” adlı araştırma yazısıyla, 400-500 yıl öncesinin Çorum’una bir pencere açıyor Hikmet Turhan Dağlıoğlu.

Çorumlu Dergisi adına İstanbul’da, “**Kuyudu Kadime**” üzerine yaptığı araştırmaları Çorum’a, Çorumlu’ya gönderir Dağlıoğlu:

Şöyle der yazısının başında:

“İstanbul’da Baş vekalet Arşiv Dairesi’nde bulunan mühimme defterlerinde geçmiş zamanların bütün idari, sosyal, mali, adli hüküm ve muamelelerine rastlanır. Tarihimizi aydınlatmak bakımından bu defterleri incelemek çok faydalı ve güzel bir ilim işidir.

Bu şehrin, tarihte oynadığı rolü ancak o devre ait vesikalarla meydana koymak mümkündür. Mühimme defterlerindeki hükümler içinde çok mühim olan kayıtları imkan oldukça bu sütunlarda yayınlayacağız.”

Gerçekten de, bundan sonraki sayılarda da bu yazı dizilerini yılmadan, usanmadan sürdürür Dağlıoğlu.

Neşet Köseoğlu, “**Yer Adları**” yazısıyla birçok yer ve köy adların tarihsel bağlamda ele alır.

Çorum Haberlerinde, 4 okul inşaatının başladığı haberini, Çorum’un tarihi yerlerinin fotoğrafları izler.

Son bölümde: “**Canfedaoğlu Hakkında**” başlığı altında, H,1004 tarihlerinde Çorum civarında zuhur eden ve köyleri basan, yol kesen, Sorkun’da mahkemeyi basıp Kadı Veliyiddin’i öldürmek suretiyle bu tarihlerde Çorum’un umumi asayişini ihlal eden Canfedaoğlu hakkında yapılan takibat ve mahkeme kararlarını gösteren siciller ve buna ait fermanların suretleri yayımlanır.

ÇORUMLU, Sayı: 4

15 Temmuz 1938 tarihli Çorumlu'nun 4.sayısı Bedri Bilginer'in "**Çorum'da Sıhhat Teşkilatı**" başlıklı yazısıyla başlar. Buna ek olarak da 1931-1937 yılları arasında sağlıksal yönden çok yönlü bilgiler içeren istatistiksel bilgiler yer alır.

"**Muzaffer Paşa Camii Minberi**" konusunda Süleyman Köstekçiöğlü, önceki sayıda yer alan Neşet Köseoğlu'nun aynı adlı yazısına, farklı yaklaşımlarla yeni açıklamalar getirir.

Ş. H. Koçak'ın, "**Çorum'da Eski Nişan Adetleri**" adlı yazı dizisi bu sayıda sonlanır.

Eşref Ertekin, bu sayıya 81 mani yer alır. Geçmiş dönemlerde yaşanmış nice sevdanın acısını, mutluluğunu, umudunu, sevincini ve hüznünü taşır bu maniler. İşte birkaç örnek:

(...)

"Bahçenizde gül var mı
Gül dibinde yol var mı
Bu gece size varsam
Döşeginde yer var mı.

Balıkta pul kalmadı
Denizde kum kalmadı
Gel sarılıp yatalım
Şamdanda mum kalmadı.

Bugün ayın otuzu
Başındadır fitozu
Dünyada yar sevmeyen
Ahrette yer topuzu..."

Halil Koçak'ın geçen sayıdan süren yazısında, "**Zirai Bakımdan Çorum'un İklim Özellikleri**"ni irdeler bu sayıda.

"**Şerafettin Mukbil Bey ve Mescidi**" ile "**Bir Yazma Kur-an incelemesi**" yazısı Neşet Köseoğlu'nun.

Yazı şöyle başlar:

“Osmancık’ta bulunan Türk eserlerini tetkik ve tespit edenlerin, Şerafettin Mukbil’in yaptırdığı mescit kitabesiyle, Osmancık’ta Koyunbaba türbesine vakfettiği Kur’an üzerinde durmamaları mümkün değildir. Osmancık tarihinin bir parçasını aydınlatmak noktasından çok mühim olan bu vesikayı aynen aşağıya alıyoruz. Osmancık’ta kendi adıyla anılan mahallede Mukbil Bey Camisi vardır. (855 H.) tarihinden beri birçok tamir ve tadilattan sonra şimdi harap bir haldedir.

(...)

Çorum Müzesine getirilen kitabeden başka kıymeti haiz bir eseri kalmamıştır

(...)

Bundan başka Osmancık’ta **Koyunbaba Türbesi’nde** bulunan Çorum Kütüphanesi’ne getirilen Kuranın ‘Gaybi Bin Beyazıd’ adında bir hattat tarafından (837 H.) tarihinde yazıldığı ve ‘Şerefüddin-devletü veddin Zeynül-Hac vel-Harameyn Hacı Mukbil bin Abdullah ‘tarafından (871 H.) tarihinde vakfedildiği, Kur’an’ın kabında yazılı bulunan vakfiyesinden anlaşılıyor...”

Neşet Köseoğlu, geçen sayıdan süren yer adlarıyla ilgili araştırmasını bu sayıda da sürdürür.

Çorum Haberleri’nde: Çorum Halkevi’nin bir aylık çalışmasının dökümü verilir. Köy gezileriyle, köylerin sağlık, tarımsal ve toplumsal durumlar incelenir. Yüzlerce hasta muayene edilmiş, ilaçlar verilmiştir. Özellikle o yıllarda yaygın olan sıtmaya karşı kinin dağıtımı yapılır. Ayrıca Spor ve Gösteri kollarının çalışmaları büyük bir ilgi toplar. “Tırtılar “piyesi günlerce sahnelenir.

“**Belgelerle Çorum Tarihi**”inde Muzaffer Paşa Camisi tavan nakışı ve Ali Paşa Hamamı’nın fotoğrafları verilir.

Bunları izleyen bölümde, Canfedaoğlu Hakkında Ölüm Fermanı, Osmanlı Padişahlarından Sultan Mehmet’in askerleriyle Çorum tarafına geldiği duyulmakta, Canfeda denilen eşkıyanın idam edildiği zamana tesadüf etmekte, Padişahın Çorum tarafına gelmesinin Canfeda ile ilgili zannedilerek, Çorum ve köylerinin korkuları üzerine gelen emir sureti yayımlanır.

CORUMLU, Sayı: 5

Çorumlu'nun 15 Ağustos 1938 tarihli sayısı, Abidin Varan'ın .
"İnkılâp Vazifeleri" başlıklı yazısıyla başlar. "Hierî 10. Asırda Çorum"
adlı yazısında. H. Turhan Dağlıoğlu beş belge yayımlar. Şöyle der yazısının
başında:

"Bu hükümler mühimme defterinden alınmıştır. Bunların her birisi
birek tarihi veya toplumsal gerçekleri anlatması yönünden önemlidir.

Mecitözü Kadısına H. 981 tarihinde gönderilen bir hükümdür.
Mecitözü'nün o zamanlar Amasya Sancağı'na bağı olduğunu mühime
defterlerinden anlıyoruz..."

Bu hükümlerden birisini alıyoruz:

"(...)

O zamanın harp gemileri olan kadırgalara kürekçi bulmak için
bazı katil, hırsız ve memlekette asayiş ve toplumsal düzeni bozan adamlardan
yararlanıldığını anlamaktayız..."

Nazmi Tombuş "Çorumdaki Eski çocuk Oyunlarından" Top,
Çelmeli, Eleğimsema, Emenli Top, Uzun Eşek oyunlarını anlatır. Bu gün bu
oyunları ne bilen, ne de oynayan kalmıştır.

"Osmançık'ta Üç Kitabı" yazısıyla Neşet Köseoğlu, Mehmet Paşa
veya İmaret Camisi Kitabesi, Koyunbaba'nın Türbe Kitabesi ve Baltacı
Mehmet Paşa'nın Çeşme Kitabesi'ni tanıtır.

Ziya Gürel'se "Deli Boran"ı deyişleriyle birlikte tanıtır
okuyucusuna. Şöyle başlar:

"Deli Boran, ya da Boran Baba Çorum'un Sarimbey köyündendir. Bu
köy bulunduğu vadideki köyler Kuyumcu Aşireti'ndendir. Deli Boran'ın H.
1301 tarihine doğru göçtüğü (öldüğü) anlaşılmaktadır..."

Deli Boran'dan iki dördlük alıyoruz:

"(...)

İçtik ama aşk dolusu az geldi
Dosttan bize şaka ile naz geldi
Kumaş diye beklediği bez geldi
Hele bir farkeyle oralarını

Bu aşkın elinden sinem ezgindir
Ceset candan, can cesetten bezgindir
Deli Boran Haydar ile bozgundur
Kim düşüp bulacak aralarını..."

“Çorum’un iklimsel özellikleri” yazısından sonra, Ruhi Tanyel'in. **"Çorum'un Halk Oyunlarından Hürünü Oyunu ve Türküsü"** verilmiş. Ruhi Tanyel tarafından notalandırılan ve yedi beşlikten oluşan türkünün 3. bölümünü alıyoruz.

“(...)
Höçünü de yavrum höçünü
Yaylada gördüm göçünü
Takıver zillerin üçünü

Gel yeter naz eylediğin yeter
Şimdi de horozlar hep öter...”

“Haydi Combam” türküsünü notalayansa, Sadi Leblebici’dir. İlk bölümünün sözleri şöyle:

“Haydi bombam haydi
Gözlerin beni baydı
Elin nazlı yarine
Nasıl diyelim haydi

Karanfil suyu neyler
Güzel kokuyu neyler
İki baş bir yastıkta
O göz uykuyu neyler...”

Eşref Ertekin’in derlediği **“Çorumlu Maniler”**in sayısı, bu sayıda 298’e ulaşır. Birkaç örnek alıyoruz:

“Parmağında mühür var
Etme bana kahr yar
Sensiz sular içersem
Olsun bana zehir yar.

Cici pabuç cız eder
Kız oğlana göz eder
Oğlan bir şey bilmiyor
Ne ederse kız eder.

“Çorum Haberleri” bölümünde, Çorum Halkevi’nin bir aylık sosyal ve kültürel etkinliklerine yer verilir. Konferanslar verilmiş, spor çalışmaları yapılmıştır. Necip Fazıl Kısakürek’in '**Bir adam Yaratmak**' oyununu sahneleme çalışmalarına başlanmıştır.

Çorum'un Tarihi Belgelerinde ise, yöresel kıyafetler ve Etnografya araştırma fotoğraflarına yer verilir.

Son bölümde, "**Çöplübey Sülalesi**" hakkındaki belgeler birkaç yüz yıl öncesine ışık tutar Ayrıca, mühime defterlerinden çıkartılmış H.10. yüzyıla ait 5 belge ilginç tarihi olayları anlatır.

ÇORUMLU, Sayı: 6

Çorumlu'nun, 15 Eylül 1938 tarihli sayısında Abidin VARAN, “**Aklı Gözünde Olanlara**” başlığıyla güncel konuları irdeler.

Neşet Köseoğlu, “**Yurtta Araştırmalarda Kuşsar, Kuşsaray ve Kuşören**” başlığı altında Çorum yöresindeki kale, höyük, harabe ve mağaraları anlatır.

“**Onuncu Asrı Hicride Çorum Hayatı**” adlı yazıda, H. Turhan Dağlıoğlu beş belgeden yola çıkarak 1500’lü yıllardan ses getirir.

Yazıdan kısa bir alıntı yapıyoruz:

“(…)

Onuncu asırda, bilhassa III. Murat devrinde Sokullu Mehmet Paşa'nın istememesine rağmen açılan İran Seferi esnasında Şarki ve Orta Anadolu'da halk ve reaya hayli zulüm görmüş ve ezilmiştir. Bunun içindir ki hükümete karşı münferit eşkıyalık olaylarına onuncu asrın sonlarına doğru sık sık rastlanır...”

Neşet Köseoğlu, “**Yine Kul Mustafa**” başlıklı yazısının sonuna, iki de deyiş ekler Kul Mustafa'dan.

“(…)

Kul Mustafam eder cana der kastın
Çok ağlattı beni gözleri mestim
İncitme sevdiğim severim dostum
İncitirsen güzel olmaya idin...”

Halit Koçak, “**Ceyhuni ve Çırakları**” yazısını alır bu sayıya.

Ceyhuni'nin ölümünden önce söylediği bir münacatı alıyoruz buraya:

“(…)

Yarab budur senden nazı niyazım
Beni böyle derdi gamda bırakma
Hakikate tebdil eyle mecazım
Ettiğim isyanı başıma kakma

Tutuldu damanım nefsi havaya
Geçti nazik ömrüm eyvah havaya
Varınca yüz kara ruzü cezaya
Silsili isyanım gerdane takma

Cürmüle kabul et kalbi mahzunü
Na ümit bırakma kıyamet günü
Her vechile kabul et Ceyhunu'nu
Habibin aşkına narınla yakma..."

“Çorum Adı Üzerine Araştırma” yazısı Süleyman Köstekçioğlu'nun.

“Folklor Derlemeleri” bölümünde “Halk Ağzından Atatürk/ Bir Destan İki Ağıt” adlı yazı Neşet Köseoğlu'nun. Aşık Mazhar'dan aldığı, “Kurtuluş Savaşı ve İnkılâp Destanı” 19 dörtlükten oluşan uzun bir destandır. İki dörtlüğünü alıyoruz:

“(…) Arslan gibi Türkiye'min insanı
Çalışmakla kazanmıştır vatani
Aç kurt gibi parçaladı düşmanı
Şecaat görmüşüz başkanımızdan...

Diğer destanlar, toplumsal acıları geçmişten günümüze, yüreklerimize taşırlar. İki yaşında öldürülen bir çocuk için Alacalı Aşık Haydar'ın yazdığı ağıttan bir alıntı yapıyoruz:

“(…) Yavru ateşinden nasıl durayım
Atatürk'e telefonlar vurayım
Müjdesine beş yüz altın vereyim
Yitirdim yavruyu ben bulamadım..."

(…) Askere gitmedi mektup yazayım
Ölmedi ki mezarını kazayım
Şu dağları koyuk koyuk arayım
Yitirdim yavruyu ben bulamadım..."

İkinci ağıt da, Çorum'un Kargın köyünde öldürülen gelin 'Nönü' için yakılmıştır, Yazanı belli değildir. On bir dörtlükten oluşan bu ağıtın iki dörtlüğünü örnek olarak veriyoruz:

“(...)

Çorum'un üstünde bir bölük duman
Atlara taktılar bir torba saman
İncitme Nönü'yü yarası yaman
Eyvah güzel gelin ömrüne yazık.

Güzel gelin bebeğini beliyor
Kanlı düşman kamasını biliyor
Anam bacım koyun gibi meliyor
Eyvah güzel gelin ömrüne yazık...”

“**Çorum Haberleri**”nin ardından, son bölümde ise, Büyük Önderimiz Kemal ATATÜRK, Başbakan Celal Bayar, CHP Genel Sekreteri ve İçişleri Bakanı Şükrü Kaya ve CHP İl Başkanı Vali Süreyya Yurdakul'un resimleri yer alır.

ÇORUMLU, Sayı: 7

Çorumlu'nun 29 Ekim 1938 tarihli 7. Sayısı Abidin Varan'ın başyazısıyla başlar. "**Cumhuriyetin 15. Yılında Çorum**"un son beş yıllık kazanımlarını ve geldiği yeri anlatır.

"**Dil Bayramı**" yazısı Hikmet Turhan Dağlıoğlu'nun. Yazı şöyle başlar:

"26 Eylül, Türk dilinin istiklâle kavuştuğu gündür.1932 yılında Dolmabahçe Sarayında ilk Türk kurultayının toplandığı zamandan bugüne kadar tam altı yıl geçmiş bulunuyor Dilimizin bu kısa zaman içindeki gelişmesi ve güzelleşmesi karşısında duyduğumuz sevinç ve heyecan büyüktür.

(...)

Dünya dilerine analık etmiş bir dilin büyük varlığını ancak ATATÜRK'ün dehası ortaya koydu, bu dilin yollarını aydınlattı. Türk dilinin tarihi hakları artık yabancı dillerin tasallutundan ebediyen kurtulmuştur. Türkçe'nin Arapça, Farsça gibi iki yabancı dilin yardımlarıyla konuşulabileceğini sananlar bu yeni ve büyük hakikat önünde derin ve tarihi hataya düşmüş olduklarını anlamışlardır..."

"**Mülga Şer'iyye Mahkemeleri**" inceleme yazısı H. F. Turgal'ın.

H.Turhan Dağlıoğlu,"**Onuncu Asırda Çorum**" yazısını bu sayıda da sürdürür. Bir belgeyi özet olarak alıyoruz.

"1578 tarihli bu belgede, Çorum'da büyük bir zelzele olduğunu, şehirde birçok bina arasında, Çorum'da Sancak Beyliği yapmış olan meşhur, Gülabi Bey'in* inşa ettirdiği cami ile minaresinin harap olduğunu ve bunun tamiri için 7500 akça sarfı lazım geldiğini bildirmektedir..."

Halit Koçak'ın "**Ceyhuni ve Çıraqları**" inceleme yazısı geçen sayının süreğidir. Bu sayıda da sonlanmaz. Ceyhuni'den bir dörtlük alıyoruz .

(...)

"Tahammül gerektir adu taşına
Kan karıştı gözlerimin yaşına
Felek himmetini çalsın başına
Ceyhun bu fenadan göçtükten geri..."

Ne zaman yaşadığı saptanamayan "**Derviş Mehmet**" adlı aşığı ve deyişlerini Ziya Gürel alır bu sayıya. Çorum Alaca ilçesi İmat köyünden olan Aşık Derviş Mehmet'in deyişlerinden bir dörtlük sunuyoruz.

“(…)
Gönüle bakarsan çok dala konar
Kendini bilmeden odlara yanar
Günahın var ise üstüne biner
Müşteri bulup ta satamam yoksa...”

Cevdet Yakup "**Başbuğ**" şiirini, Abdalbaki Fevzi Ulubay da "**Cumhuriyet Şarkısı**"nı yazar,

Cumhuriyet şarkısının ilk beşliğini alıyoruz.
“(…)
Doğduğun günde senin doğdu ilim, fen, sanat;
Doğduğun günde senin öldü cehalet, zulmet,
Doğduğun günde nihan oldu nazardan zillet;
Yaşa, binler yaşa ey sevgili Cumhuriyet.
Buldu sayende senin izzü saadet millet...”

Eşref Ertekin, "**Çorumlu Kadifeoğlu**" başlıklı yazısında bir ağıdı ve öyküsünü anlatır.

Çorum halk türkülerinden "**Bir Güzelleme**" ve "**Ördek**" türküsü. Notalayan ve derleyen Sadi Leblebici. Bir bölümü şöyle Ördek türküsünün:

“(…)
Aman ördek yeşil yeşil ördek
Hani senin eşin eşin ördek
Çift gittin de tek mi geldin
Hani senin eşin eşin ördek...”

"**Yekbas Bağları**"na ait bir destan. 13 dörtlükten oluşan bu destandan bir dörtlük veriyoruz.

“(…)
Yekbas güzelinin giydiği paça
Kesesin yokladım yoktur hiç akça
Her evin önünde bir bölük bahça
Ötüşür bülbüller Höke bağında...”

Nazmi Tombuş, "**Çorum'da Aşar Vergisi**" adlı yazısının bir yerinde şöyle der;

“(...)

Bu ağır vergi memleketin bütün üretim yeteneğini öldürmüş, en esaslı geçim kaynağını kurutmuş, halkı, özellikle vatanın, milletin en büyük dayanağı olan üreticileri aç, sefil ve perişan bırakmıştır...”

"Karahisar ve Temürlü'de Bir Gezi ve Toplanan Eski Paraların Tanıtımı"nı Neşet Köseoğlu yapar. **"Yer Adları"** yazısı bu sayıda sonlanır.

Bunları izleyen bölümde, Çorum Halkevi çalışmalarının aylık dökümü verilir. Bunlar; kurslar, konferanslar ve dersler verilmesinin yanı sıra, yoksul hastaların muayene edildiği ve yoksul öğrencilere yardım yapıldığı haberleridir.

Bunu, Çorum çevresindeki ören yerleri ve höyüklerle ait 23 resim izler. Son bölüm yine ferman, vakfiye, mahkeme sicil ve tutanaklarına aittir.

CORUMLU, Sayı: 8

Çorumlu'nun 15 Kasım 1938 tarihli 8. sayısı, Türk Ulusu olarak en büyük kaybımızın (ATATÜRK'ün ölümünün) acısının salt yüreklere değil, duygu ve düşünceler yoluyla sayfalara da sindiği bir sayıdır. Bu şiirlerde gerçekçi bir biçimde Atatürk'ü anlamanın, O'nu anlatmanın ötesinde, abartılı duygulara yer verilmiştir.

Hikmet Turhan Dağlıoğlu'nun "**Atam'a Ağıt**" şiiri de aynı duygularla yazılmıştır. Beş beşlikten oluşan şiirin son beşliğini alıyoruz.

“(…)

Bir dağa benzerdi yüksekti başı
Ağlıyor yurdumun toprağı taşı
Diner mi bu acı kanlı gözyaşı

Yine Atatürk'ün ölümü nedeniyle Abidin Varol'un yazısı "**Kaybın Akisleri**"dir.

Şöyle der yazısının bir yerinde:

“(…)

Ebedi istirahatgâhında, bu fani hayata yumduktan sonra da müsterih olabilirsin. Çünkü, arkanda bıraktığın 18 milyon çocuğun senin eserini, senin rejimini, senin Cumhuriyetini yaşatacak ve yükseltecektir...”

Buradaki yazı, daha akılcı ve daha gerçekçi bir yaklaşımla yazılmıştır.

Sabiha Zekeriya Sertel'in Tan'dan alınma bir yazısı: "**Atatürk'ün Ölüsünü Bekleyen Subaylar**" dır.

Yazıdan bir bölüm alıyoruz:

“(…)

Siz bir türbedar, bütün bir istiklâl tarihini, milli hakimiyeti Cumhuriyeti, terakkinin en yüksek umdelerini yaratan, bir ölünün türbedarisiniz. Bugün cansız yatan bu vücudun içinde daha dün bütün hızıyla, kudret ve kuvvetiyle yaşayan bir inkılâp ulusunun, baştanbaşa bir kahramanlık destanı olan bir ölünün türbedarisiniz...”

Eşref Ertekin, derlediği “**Çorumlu Maniler**”in 47’sini alır bu sayıya.
“(…)”
Eller fincana kurban
Kollar mercana kurban
Şu Çorum'un içinde
Ben de bir cana kurban.

Hikmet Turhan Dağlıoğlu’nun '**Onuncu Asırda Çorum**' yazısı dizisi bu sayıda da sürer. Yazının son paragrafı şöyle:

“(…)”

Onuncu asırda mali teşkilatın ana hatlarını gösteren belgeler, aynı zamanda bize halkın haksız yere bazı angariyelere maruz kaldıklarını, açık seçik bir şekilde göstermektedir. Nitekim bu hal Osmanlı saltanatının devamı müddetince açıklıkla devam etmiş, halkın salgıcı adını verdiği tahsildarlarla, zaptiye ve jandarma köyleri ve halkı asırlarca kasıp kavurmuştur...”

Eşref Ertekin, cönklerden bir derleme daha yapar. "**Kırşehirli Şair İlhami**"'yi tanıtır. Sultan Aziz döneminden ses veren İlhami, toplumsal yozlaşmadan, bozulmadan dertlenir.

Çorum’a ait notlar bölümünde, Cevdet Yakup’tan edebi bir röportaj serisi olarak nitelenen “**Çalkara Köyünde Soku Başı**” yazısı yer alır.

Gazeteci-yazar olan Cevdet Yakup, Çorum Mecitözü doğumludur. (1910) Milliyet, Son Posta, İkdam, İnkılap, Samsun, Kurun, Tan, Cumhuriyet, Yeni Asır ve Ulus gazetelerinde yazar. Yurt Mektupları, kent ve köyden röportajlar yayınlar bu gazetelerde. Oldukça arı duru, işlek güzel bir dili vardır.

"**Çalkara Köyünde Soku Başı**" yazısı şöyle başlar:

“Kızılırmak’ı arkada bırakalı çok oldu. Kelkit’in yakınlarından geçiyoruz. Önümüzde yeşile çalan bir ova ve başımızda mor kanatlı Herek dağları.

Doruklarda, tutuşmuş bir gönül gibi yana yana yalazlanan çamlar. Gün vura vura yanmış yüzlerin, Doksan Üç Cengi’nden kalmış ihtiyarların ve yüzlerinde göz izi olan tazelerin büyüüne tutuluyorum.

(...)

Buğdayı kaynatıyorlar. Güneşte kurutup, içi oyuk taşın ortasına dolduruyorlar, halka halka, halkalanıyorlar. Sonra dibeklere vura vura eziyorlar. Bu oyuk taşa 'soku' diyorlar..."

Manzara harikulade güzeldi.

Yerimde duramadım. Yavaş yavaş aralarına karıştım. Gözleri ateş böcekleri gibi ışıltılı, ürkek ve titrek. Beli ki o şarkın, o eşleri kalmamış yosmalarından. Saf temiz memleket kızları. Sakarya'da, Dumlupınar'da gülle taşıyıp can verenlerin soyundan.

Dibeklerin biri kalkıp, biri iniyor. Neşeli kahkahalar uzaklarda akisleşiyor ve maniler başlıyor..."

"(...)

Bahçe pezik değil mi?

Yürek ezik değil mi ?

Ben sevdim eller aldı,

Bana yazık değil mi ?..."

Ve Çalkara dağlarından, Çalkara kızlarına ses veren, dalga dalga, yanık yanık türküler, maniler ...

Duyulmuş da hissedilmemiş sevdaların gönülde düğümlenip kalmış tatlı saraları..."

Neşet Köseoğlu, Karahisar Temürlü'de İlhaniler'e ait araştırmalar sonucu bulunan birkaç parayı tanıtır bu sayıda.

Bir dörtlük de Alacalı Aşık Haydar'ın "**Atatürk'e Ağıt**"ından alıyoruz :

"(...)

Dediler Atatürk çok ağır hasta

Dağlar inileşir işlemez posta

İstanbul Ankara hep kara yasta

Bizi kara yasta koydu da göçtü..."

Çorum Halkevi'nin bir aylık etkinliklerinde, kurslar, dersler ve yoksul öğrencilere öğle yemeği verildiği haberleri yer alır. Son bölüm yine fermanlara vakıfnamelere, mahkeme tutanaklarına ait belgelerin suretlerine ayrılmıştır.

CORUMLU, Sayı :9-10

Aralık-Ocak 1939 tarihli 9-10, sayı “Yeni İlbayımız” (vali) başlıklı yazıda, Süreyya Yurdakul’un emekli olması nedeniyle yerine Salih Kılıç’ın Çorum ilbaylığına atandığı bildirilir.

Hikmet Turhan Dağlıoğlu’nun . **"Onuncu Hicri Asırda Çorum"** yazı dizisi bu sayıda da sürer.

Bu belgelerden birisini özet olarak veriyoruz:

“Bu Çorum Sancağında yakalanan eşkıyanın bir kısmının küreğe konması, bir kısmının da Kıbrıs adasına sürülmesine dairdir. Hüküm 1575 tarihli olup, Çorum Bey’i Mehmet Bey’e yazılmıştır. Çorum sancağında yakalanan eşkıyanın Kıbrıs’a gönderilmesi bir mesele olmuştur. Bunları Kıbrıs’a kimse götürmek istememiştir. Kıbrıs’ın fethinden sonra adayı iskan etmek, Osmanlı İmparatorluğunun asıl siyasetinden biri olmuştur. Ada’yı Türkleştirmek üzere bir çok aşiretler gönderilmiş; bundan başka Anadolu ve Rumeli’nin çeşitli yerlerinden cezalı ve sabıkalı insanlar sürülmüştür. Fakat bu konuda birçok haksızlıklar da yapılmıştır...”

“Mustafa Vazih Çorumludur” araştırması İhsan Sabuncuoğlu’nun. Sabuncuoğlu, bu araştırma yazısıyla Çorum’un 200 yıl öncesinin tarihi olaylarına ışık tutar.

Neşet Köseoğlu da, Çorum’un 350-400 yıl öncesinin mahalle adları konusunda, bu gün var olanlarla karşılaştırmalı olarak bir araştırma yapar, örnekler sunar.

Derlediği ve notaladığı üç halk türküsüyle, Sadi Leblebici bu sayıda da yer alır. Bunlar **”Güzelleme”**, **”Coştum”**, **”Anam anam”** türküleridir.

Güzellemeden bir bölüm alıyoruz.

“(…)

Her nereye varsam seni bulurum

Meğer sensiz karar edip dururum

Bir acaip gezişinden bilirim

Bunca milletlerde bir can içinde

Aşık hayallerden olmuşsun hayal

Süzülmüş ballardan olmuşsun zühal

Dişlerin incidir kaşların hilal

Menendin yoğumuş cihan içinde...”

Bundan sonraki sayılarda, şiirleriyle sık sık karşılaşacağımız eğitimci-şair Recep Rahmi Tankaya, "**Sevgili Atam**" şiiriyle ilk kez bu sayıda yer alır. 15 dörtlükten oluşan uzun şiirinin son iki dörtlüğünde şöyle seslenir ATATÜRK'e:

“(...)
Andımız var biz izinden yürürüz
Bıraktığın emaneti koruruz
Hepimiz birimiz için ey Atam
Emin ol ki canımızı veririz

Açtığın çığırda dönmeyiz geri
Azmimiz ileri, her an ileri
Ruhunuz şadolsun sevgili Atam,
Evladın yükseltir bu cennet yeri...”

Aşık Haydar'ın "**Dünyaya**" adlı deyişini, Cevat Hakkı TARIM'ın Kırşehirli şair İlhami hakkındaki yazısı izler.

İlhami'nin asıl adı Sait'tir. 1326 yılında öldüğü belirtildikten sonra bir de şiirinden örnek verilir. Bir dörtlüğünü alıyoruz buraya:

“(...)
İsmim Sait mahlasım İlhami
Sürmedim dünyada devrani demi
Kendime eş ettim şu derdi gamı
Gelmedi ecelim öle mi bildim...”

Eşref Ertekin'in derlediği "**Çorumlu Maniler**", bu sayıya aldığı 44 maniyle 446'ya ulaşır. Genç yürekleri, kıpır kıpır heyecana kesen manilerden üçünü alıyoruz buraya:

“(...)
Gergefin nakışları
Çıkamam yokuşları
Yarime selam edin
Şu Çorum'un kuşları.

Gelepekte sarmayım
Yar elinde sırmayım
Yar elime geçerse
Öpeyim ısırmayım...”

Son bölümde yine, 1004 tarihli sicilden derlenen belgeler önemlerine göre yayınlanır. Bunları, tam 23 sayfa tutan fermanlar izler. Bunların Arapça suretleri de alıntılanmıştır.

ÇORUMLU, Sayı: 11

15 Şubat 1939 tarihli sayının ilk yazısı, Hikmet Turhan Dağlıoğlu'nun sürekli yazısı **“Onuncu Asırda Çorum”** yazı dizisidir. Belgelere dayalı olarak tarihsel bağlamda 16, yüzyıldan ses getirir Dağlıoğlu.

Üç belgeyi kısaca şöyle alıntılar:

“(…)

Belgelerden biri; Çorum Beyi Behram Bey'e yazılan bir hükümdür ki 1584 tarihlidir ve Vezir Osman Paşa'ya para hazırlanmasına dairdir.

İkinci vesika (belge) ise; ordu ile gelen kırk katar deveye arpa ve saman tedarikine dairdir. Bu da 1584 tarihlidir.

Üçüncü belge ise; Veziri azamla gelecek askerın et ihtiyacı için koyun hazırlanmasına dairdir ve 1585 tarihlidir.

16. yüzyılda İran'la yapılan savaşlar, Anadolu'yu harap ettiği gibi, devlet bünyesini de onulmaz biçimde sarsmıştır...”

Neşet Köseoğlu, **“Yeni Bulunan Paralar”**ı bu sayıda da inceler. Bu paraların 16 tanesi gümüş akça olup, 10 tanesi II. Beyazıt zamanına, 6'sının Yavuz Sultan Selim dönemine, 4 tanesinin de Şah İsmail'e ait olduğu saptanır.

“Evliye Çelebiye Göre Çorum Havalisi” yazısı Neşet Köseoğlu'nun.

Yazısının giriş bölümünde şöyle der Köseoğlu:

“(…)

Evliya Çelebi büyük seyahatine (gezisine) H, 1050 yılında Bursa'dan başlamıştır

(...)

Evliya Çelebi Defterdar Zade Mehmet Paşa ile H.1050 yılı Recebinde Erzurum gezisine çıktı. Bu seyahat esnasında Sapanca, Bolu, Tosya yolu ile Çorum'un Osmancık ve Hacıhamza kasabalarından geçmiştir.

(...)

1057 yılı Zilkadesinin 18. günü Evliya Çelebi Erzurum'dan İstanbul'a dönerken Çorum'a uğramıştır. Direklibel'den Osmancık yolu ile gitmek istemişlerse de, fazla miktarda (bir gecede beş karış) kar yağdığından geçemeyerek Gümüş'e gelmişler ve burada üç gün kaldıktan sonra Dankaza yolu ile Kırkdilim'e, büyük müşküllerle Kırkdilim yolu ile de Çorum'a gelmişlerdir..."

"Mendil", "Güzeller", "Oy oy" Sadi Leblebici'nin derleyip notaladığı Çorum halk türkülerinden üçüdür. "Oy Oy"un sözlerinden bir alıntı yapıyoruz.

"(...)

Suya gider helkeleri çatmalı oy oy oy
Ağırınca da (ağırlığınca) altın ile tartmalı oy oy oy
El görmeden ağ kıldıktan öpmeli oy oy oy
Elin öptüğü yeri nitmeli oy oy oy..."

Eşref Ertekin, Çorum manileriyle yine ilk gençlik sevdalarına doğru kanatlandırıyor bizleri.

"(...)

İncecik iğne misin
Mülayim sürme misin
Bir acaip kokun var
Çorum'dan alma mısın.

Kaşlarını eğimem
Hatırına değemem
Kırk yıl yarsız otursam
Üstüne yar sevemem.

İnce bele mest olsam
Yar ile serbest olsam
El yanında küsülü
Tenhalarda dost olsam..."

Manileri Aşık Halil'in "**Atatürk'e Ağıt**" şiiri izliyor. İki dördlüğünü alıntılıyoruz:

“(…)

Türkiye üstünde nur gibi doğdun
Bunca savaşlarda düşmanı boğdun
Emsalsiz dünyada menendin yoğdun
Gökte melek yerde insan ağladı.

Aşık Halil ağlamanın zamanı
Bizler göremedik ol adil kâni
Ankara şehrinde hoplar civanı
Kara geyip cümle alem ağlasın...”

"Aşık Haydar İstanbul'dan Samsun'a gelirken vapurun fırtınaya tutulduğu zaman söylediği destan"ndan sonra, sırada yine Eşref Ertekin'in cönklerden derlediği deyişler vardır.

"Şu Yolcu", Hafız El-fazi'nin deyişidir. Nereli olduğu bilinmeyen Hafız El-fazi'nin 24 dördlükten oluşan "**Ne Güzel Uymuş**" şiirinden bir dördlük alıyoruz:

“(…)

Ekmekçiye kürek camcıya elmas
Sakaya arkalık, kırba, sünger, tas
Bербere ustura sitil, taş, mikras
Kahveciye fincan ne güzel uymuş...”

İhsan Sabuncuoğlu, "**Hesap Veriyoruz**" başlıklı yazısıyla Halkevi çalışmalarının iki yıllık dökümünü verir. Bundan sonraki çalışmalar konusunda da okurları bilgilendirir. Yazının sonu on ikinci sayfaya kayar.

Çorum'dan Haberlerde ise, Halkevi Başkanı Ferdane Bozdoğanolu'nun, Çorum Halkevi'nin bir aylık çalışmasını değerlendirdiği yazısı yer alır.

Toplantılardan, sergilere, kurslardan yoksul öğrencilere yemek verildiğine dair haberlerdir bunlar.

Çorum'un Elvançelesi köyündeki tarihi caminin değişik fotoğraflarından sonra, son bölümde 15 sayfa tutan mahkeme sicillerinin, fermanların, vakfiye suretlerinin yayını sürer.

CORUMLU, Sayı: 12

Beş ciltten oluşan Çorumlu'nun 1.cildi 12.sayıyla sonlanır 15 Mart 1939 tarihli 12 sayının ilk yazısı M. Fuat Köprülü'nündür. Yazı, Ankara Halkevi dergisi olan Ülkü'den alınır.

M. Fuat Köprülü;

“Halkevlerimizde Tarihi Araştırmalar Nasıl Yapılmalıdır?” başlıklı yazısıyla, bu konuda yol gösterir. Özetle şöyle der:

(...)

Milli ve yöresel tarihimizin uzmanlarca, bilim adamlarınca ortaya konmuş gerçekleri, yayınlarla, konferanslarla geniş halk kitlelerine, aydınlara, gençlere yaymakla mümkündür.

(...)

Halkevimizin yöresel tarih konusunda kendi çevrelerinde yapacakları araştırmalarla yeni yeni birçok belgeler elde edilebilir. Bunları bilimsel koşullara uygun olarak yayımlamakla milli birliğimize büyük hizmetlerde bulunabilirler. Sözelimi, Anadolu'nun büyük küçük merkezlerinde elyazmalardan oluşan genel kütüphaneler, yahut koleksiyonlar vardır. Bazı eski ailelerde, bazı meraklı kimselerde bir takım yazma kitaplara rastlanır. Bunları inceleyerek, bugün Avrupa'da yazma kitapların sınıflandırılması konusunda uyulan belli kurallara göre sınıflandırılabilirler.

(...)

Tarih incelemeleri için önemli kaynaklardan biri de yazıtlardır. Halkevleri'nin tarih şubeleri, her şeyden önce kendi yörelerindeki yazıtların estampajlarını almak suretiyle bir yazıtlar arşivi oluşturabilirler .

(...)

Bütün bunlardan sonra yöresel tarih için en önemli belgeleri şeri mahkeme sicilleridir. Anadolu'nun herhangi bir merkezinde bu gibi sicil defterlerine rastlanabilir. Onların yöresel tarihini aydınlatacak bu belgelerdir. Bunların bilimsel yöntemlerle, yani inanılabilecek biçimde basımı, tarih araştırmacılar için birinci derecede önemlidir.

Son olarak şöyle der M. Fuat Köprülü:

(...)

Halkevleri bilimsel içerikli eserlerini Ankara, İstanbul gibi büyük merkezlerde bastırılmalıdır. Değersiz beş on eseri yöresel yayınevlerinde ilkel teknikle kötü bir biçimde bastırmaktansa, ciddi bir eseri, güzel bir baskıyla ortaya koymak daha iyidir..."

“Çorum Sancak Beyi Karayazıcı” yazısı Neşet Köseoğlu'nun. Yazıyı özet olarak veriyoruz:

“17. Yüzyıl başlarında Çorum’da eşkiyalık hareketleri bütün hızıyla sürmektedir. Devlet yönetimi Anadolu’daki Celali İsyancıları’yla başa çıkamayınca onlara sancakbeyliği gibi yönetim görevi de verir. Yine de önu alınmaz eşkiyalık hareketlerinin.

Bölük yazıcısı olan Karayazıcı, Türk olmayan paşaların hareketleri yüzünden devlete isyan eder. Amasya çevresinde 70.000 askeri vardır. Ortaköy’ü de saltanat merkezi yapar. Amasya Müsellimi Zülfikar da 5000 piyade, 3000 süvariyle kendisine katılır .

(...)

Devlet kendisiyle başa çıkamadığından Amasya Sancakbeyliği verilir. Sonra Sivas Sancakbeyi, Mehmet Paşa'nın önermesi ve Şeyhülislama 30.000 altın rüşvet verilmesi karşılığında Çorum Sancakbeyi olur (1601). Kısa sürede verdiği rüşvetin birkaç katını Çorumlu'dan çıkarır. Eşkiyalık olayları yakma, yıkma, yağmalama biçiminde sürer. Halk canından bezer.1604 de Taval Halil yönetimindeki Celali sekbanları çevre sancaklarla birlikte Çorum’u da yakıp yıkarlar. Halk korkusundan dağlara sığınır..."

“10. Yüzyılda Çorum” yazısında, H.Turhan Dağlıoğlu beş belge daha yayımlar. Biz buraya sadece 10 Zilhicce 1579 tarihli belgeyi alıyoruz:

(...)

Osmancık'ta olan bir yangında Mehmet Paşa evkafından büyük hanla, 30 dükkan yanmıştır.

(...)

Bu hanın yeniden inşasınının 12,000 akçaya, dükkanlardan her birinin yapılmasının da altışar yüz akçaya çıkacağı hesaplanmıştır. Bunların yapılması hükümet merkezinden rica olunur. Fakat öncelikle vakıf mütevellisinin hesabının kontrol edilmesi ve ondan sonra inşaata başlanması emredilmektedir..."

Neşet Köseoğlu, yine bu sayıda ikinci yazısıyla “**Çorumlu Gazi Beydili**”yi anlatır. Şöyle der:

“(...)

Biz Beydili'nin Çorumlu olduğunu, Dördüncü Murat devrinde yaşadığını, yalnız şair değil, aynı zamanda muharip gazi olduğunu ve Bağdat Seferi'nde bulunduğunu bu parçadan anlıyoruz.

Söz konusu parça:

“Bağdat'ın fethinde bulunan Gazi Beydili Fermayet Ez Kazi Çorum..."dur.

16 dizelik olan bu şiirin son dördlüğünü alıyoruz.

“(...)

Kulun Beydili der hak ya hadi
Hatalardan sakla Sultan Murad'ı
İnşallah açarız bizler Bağdad'ı
Ancak gece gündüz zahmeti vardır..."

“**Çorumlu Maniler**” bu sayıda da sürer. Eşref Ertekin, bu sayıya aldığı yeni manilerle, yine bizleri yeniyetmeliğin o toz pembe düşlemli günlerine götürür.

“(...)

Karanfil deste gerek
Destesi dosta gerek
Şu Çorum'dan kız seven
Gayetle usta gerek.

Karanfilim ez beni
Dülbendinden süz beni
Ben bir fındık altunum
Gerdardanına diz beni.

Kaşların katar katar
Kipriklerin ok atar
Lebin bakkal dükkanı
Yanakların bal satar..."

“Çorum'un Halk Türküleri” denilince, akla yine Sadi Leblebici gelir. Derlediği ve notaladığı iki türkü daha var bu sayıda. “Akkoyun” ve “Oydah”

Akkoyun’dan bir bölüm:

“(…)

Akkoyun kuzulayınca

Yaralar sızılınca

Seni nerde bulayım

Gönül arzulayınca hey...”.

“Çorum'a ait Atasözleri”ni de derleyerek folklor’un (halkbilimi) bu dalına da el atmıştır Eşref Ertekin. Konusu, tarım ve toprağa ait olan atasözlerinden birkaç örnek veriyoruz.

“(…)

Arpa kırk günde hem biter hem yeter.

-Göl yerinden su eksik olmaz.

-Ananın bastığı cüce (civciv) ölmez.

-Dirgene dayanmayan harmana gelmez.

-Yiğit tarla çavdar getirmez.

-Meyveli ağaca taş atan çok olur.

İhsan Sabuncuoğlu’nun, “Hesap Veriyoruz” başlıklı yazısı, geçen sayının süreğidir. Halkevlerinin iki yıllık çalışmalarını anlattığı yazı çok yönlü bilgiler içerir. İzlenecek çalışma programının aldığı son biçimi şöyle yazar Sabuncuoğlu :

- “1-Selçukiler zamanı Çorum
- 2-Osmanlılarla Selçukiler zamanı Çorum
- 3-Çeşitli zamanlarda Çorum mülki teşkilatı
- 4-Halk Edebiyatı ve saz şairleri
- 5-Kitabeler
- 6-Tarihi değeri olan belgeler
- 7-Yer adları
- 8-Şive özellikleri ve dil derlemeleri
- 9-Gelenek ve görenekler
- 10-Etnoğrafya malzemeleri
- 11-Aşiretler ...”

Yeni belgeler bölümünde, bulunan bir madalyanın resimlerini, H.1208 yılında depremle yıkılan Çorum Ulu Caminin tamiri için, Çorumlu alim ve şair Yusuf Bahri ile Çorum büyüklerinin Çapanoğlu'na başvuru dilekçelerinin suretleri yer alır.

Son bölüm yine, önceki sayılarında süren mahkeme tutanaklarının ve vakıfnamelerin suretlerine ayrılır.

Çorumlu'nun, 12 sayılık 1. cildi burada sonlanır.

**1938'den 1946'ya
Halkevi Yayın Organı**

**ÇORUMLU
DERGİSİ**

**Cilt: 2
Sayı:13-24**

ÇORUMLU, Sayı: 13

Çorumlu'nun 15 Nisan 1939 tarihli 13 sayısı, ikinci cildin ilk sayısıdır. Neşet Köseoğlu bu sayının ilk yazısına **“Yeni Yıla Gिरerken”** diye başlar ve şöyle sürdürür yazısını:

“(…)

Halktan ve sicillerden derlenen, Çorum tarihini aydınlatıcı belgelerin açıklanmaları ile birlikte, birinci cildin ‘Çorum’un Tarihi Vesikaları’ adlarıyla iki kitap olarak hazırlanan eserlerin tamamlandığını ve ilk fırsatta yayınlanacağını, buna ek olarak da; ‘Çorum Manileri,’ ‘Çorum Kitabeleri ve Tarihi Abideleri’ ve Çorum’un Yer Adları’nın da kitap halinde yayınlanacağını...” duyurur.

H. Turhan Dağlıoğlu da **“Çorum Tarihi Hakkında”** adlı makalesinde şöyle der

“(…)

Yazılacak bir Çorum Tarihi, yalnız Çorum ve çevresini değil, aynı zamanda Anadolu'nun da birçok tarihini ve karanlık günlerini aydınlatacağından önemi büyük olacaktır.

Çorum, tarih bakımından zengin bir ildir. Bu ilde Hitit, Roma, Yunan, Bizans, İran, Arap, Selçuklu ve Osmanlı Uygarlığı'nın kalıntıları hala yaşamaktadır...”

“Evliya Çelebi’ye Göre İskilip” yazısı Neşet Köseoğlu'nun. Evliya Çelebi H. 1060'da Sivas'tan İstanbul'a giderken Elvançelebi köyüne, sonra da Çorum ve İskilip'e uğradığını kendi yazılarından biliyoruz. Bu yazıda da Evliya Çelebi'nin tarihsel geçmişiyle birlikte İskilip'i, İskilip Kalesini ve İskilip'teki ziyaretgahları anlatışını verir Neşet Köseoğlu.

H. Turhan Dağlıoğlu'nun, **“Onuncu Asırda Çorum”** başlıklı araştırma yazısı, bu sayıda da sürerken, bir çok tarihsel belgeyi de gün yüzüne çıkarır.

Bu belgelerden birisini buraya alıyoruz.

“(…)

İskilip kasabasını basan eşkıyaya ait olan bu belgelerden birisi, 11 Rebiyyülevvel 1582 tarihini taşır. (Bu tarih Osmanlı-Rus Savaşı'nın sürdüğü dönemdir.) Bir kısım sahte softalar bazı gençler arasında bir cemiyet yaparak İskilip kasabasını basmışlar, birçoklarının mallarını zorla almışlar bazıları genç oğlanların ırzına geçmişler ve birçok kimseleri de katletmişlerdir. Ve sonra üzerlerine sancak beyinin adamlarının geleceğini anlayarak ortadan kaybolmuşlardır. Hükümete karşı gelen bu bozguncu eşkıyanın sancak muhafazasında kalan askerle cezalandırılması hükümle katiyetle emredilmektedir...

Ve yazısını şöyle sürdürmektedir Dağlıoğlu:

“(…)

Onuncu yüzyılda halkın çok zulüm gördüğünü ve hükümet memurlarının rüşvet almak maksadıyla bazı kanunsuz işler yaptıklarını bu vesikalar bize açık bir surette göstermektedir. Amansız bir eleştirmen olan tarih, yapılan uygunsuz hareketleri yüzyıllar geçse de geleceğe göstermekten çekinmez...”

“**Cönklerden Derlemeler**” bölümünün bu sayıdaki konuğu ‘Çorumlu Yeğen Paşa’dır. Yazı, Neşet Köseoğlu’nun. Şöyle diyor:

“(…)

Rumeli hudutlarında düşmanları titreten, onlar arasında ün yapan ve H. 1100 tarihinde öldürülen Yeğen Paşa’nın bir deyişinden alınan şu dörtlükten başka Çorumlu olduğuna dair elimizde bir başka belge yok...”

“(…)

Urulmuş kolundan kendi bağlıyor
Köleleri siyim siyim ağlıyor
Yeğen Gazi kanım çağlıyor
Namımız Çorum’da söylensin Yeğen...”

“**Çorumlu Maniler**” dendi mi Eşref Ertekin gelir akla. Geçmişten bugüne değin yüreğinin kapısını sevdaya aralayanlar manilerle dile getirmişler duygularını. Bu sayıya aldığı manilerden üç örnek veriyoruz.

“(…)

Kale dibinde kuzu
Kıvrım kıvrım boynuzu
Yok demen yoksul demen
Yiğide verin kızı

Karanfilim susuzum
Üç gündür uykusuzum
Yatsam yarın dizine
Elim durmaz huysuzum

Karanfil ekme ile
Ne olur bakma ile
Çirkin güzel mi olur
Çok altın takma ile...”

“**Köy Adlarına Göre Bir Araştırma**” yazısı Neşet Köseoğlu’nun Tarihsel belgelerden yola çıkarak araştırıp incelediği köyler Abdalata, Danın, Zennun, Kunduzlar’dır.

Geçen sayını süreği olan, “**Hesap Veriyoruz**” başlıklı yazısıyla İhsan Sabuncuoğlu, Halkevi’nin yaptığı iki yıllık çalışmanın dökümünü vermeyi sürdürür.

Bunu izleyen yazı, yine İhsan Sabuncuoğlu’nun. Bu yazıda da “**Mustafa Vazih**”ı anlatır.

Mustafa Vazih’n “Tutu-i Vazoh Kelimat” ile “Güldeste-i Gülistan Hediyyeten Lilihvan” dan beyitler verilir.

Son bölüm, mühime defterlerinden alınan hükümleri içerir.

ÇORUMLU, Sayı: 14

Çorumlun'un 15 Mayıs 1939 tarihli 14. sayısı H. Turhan Dağlıoğlu'nun "**Onuncu Asırda Çorum**" yazısıyla başlar. Biz de, bu sayıya aldığı sekiz belgenin sekizincisini örnek olarak alıyoruz.

"(...)

8. belge 1563 tarihlidir. Çorum Sancak Beyi'ne yazılmıştır. Sancağının askerleriyle birlikte derya seferine yetişmesine dair hükümdür. Bu tarihte Kıbrıs adasının fethiyle uğraşıldığı için, Devlet hemen hemen her tarafa bu yolda emirler vermiştir. Bir de deniz seferine nevrudan sonra çıkılacağı için Çorum Beyi'ne sefere iştirak etmesi için acele etmesi bildirilmektedir.

Yazı şöyle sonlanır:

"(...)

Çorum'un toplumsal, askeri, mali durumunu aydınlatmaya çalışan bu belgelerle, yayınladığımız diğer belgeler aynı zamanda tarihimizin karanlık bazı noktalarını aydınlatması yönünden önemlidir..."

Neşet Köseoğlu'nun yazısı ise, "**Tarihte Çorum Köyleri**"dir. Tarihsel belgelerin ışığında 'Abdalata' köyünü inceler Köseoğlu.

İkinci yazısı ise, "**Çorum'da Bir Defter Nazarı**"dır.

"(...)

Her yerde olduğu gibi Çorum'da da nüfus memurlarının adı defter nazarı idi. 1883'te Çorumlu Damatoğulları'ndan Seyit Mustafa bu göreve tayin ediliyor. Görevi de bu belgede anlatılıyor. Doğan ve ölen Müslümanların yaş, eşgal ve şöhretlerinin sıra ile yazılacağı emredilir. Kazaların nüfuslarını da birer kayıt edici vasıtasıyla temin edilecek defterlere yazdırılmasını ve yazılacak defterlerin de her altı ayda bir İstanbul'a gönderilmesi isteniyor..."

Eşref Ertekin'in derlediği "**Çorumlu Maniler**", bizleri yine geçmişin o toz pembe düşlemlili günlerine götürür.

Üç örnek alıyoruz.
“(...)
Kalenin ardı bostan
Yıkılsın Arabistan
Çorumlu kızlarının
Giydikleri hep fistan

Kaleden indim şimdi
Elinde kara hindi
Karşımda durma yarım
Öperim seni şimdi.

Kayalar harda kaldı
Bülbüller zarda kaldı
Gönülevi kitlendi
Anahtar yarda kaldı...”

Halk türkülerinin yayını bu sayıda da sürer. Sadi Leblebici'nin derleyip notaladığı “**Zile**” ve “**Gesi Bağları**” türkeleri alınır bu sayıya. Gesi Bağları'nın bir bölümünü alıyoruz bu sayıya.

“(...)
Merzuvandan (*) tıklar mıklar inerken
Yazması boynuna dolanıyor öperken
Uymuşum ak gerdandan emerken

Atma anam atma beni dağlar ardına
Kimseler yanmasın anam yansın benim derdime...”

Aşık Haydar, köşesinden “**İnönü**” için yazar. On dörtlükten oluşan şiirden bir dörtlük alıyoruz.

“(...)
Fevzi Çakmak ordu komutanımız
Milletvekilimiz, can Saydam'ımız
İnönü İsmet'e feda canımız
Allah ömürler versin İnönümüz'e...”

“Cönklerden derlemeler”de iki destan yer alır.

Medrese eğitiminin son zamanlarda ne kadar çok bozulduğunu anlatan güzel bir destan olarak sunulan bu destanın yazarı ‘Köse Yusufu’ diye birisidir. İkincisi ise, Kazım diye birisine aittir.

Son bölümde ise, Çorum’da Camii Kebir’e ait belgelerde, Ulucami’nin tamirini anlatan ve Cabbarzade tarafından tamiri ile hizmetleri hakkında berat sureti, Halife köyü hakkında belgeler, Erguli Baba vakfiyesi sureti ve Hamdi Bey evkafına ait belgeler yer alır.

ÇORUMLU, Sayı: 15

15 Haziran 1939 tarihli 15. sayı Güzide Dağlıoğlu'nun, "**Çorum Tarihine Ait Vesikalar**" başlıklı yazısıyla başlar. Bu yazıya konu yaptığı dört belgeyle Çorum'un geçmişine ışık tutmaya çalışır.

Yayınladığı belgelerden birisini örnek olarak alıyoruz.

"(...)

H. 1121 tarihli belge arşivinin dahiliye kısmında 2803 numarada kayıtlı, Osmancık Kadısı Ahmet Efendi'ye ait bir dilekçedir. Ahmet Efendi bu dilekçede, Çorum mütesellimi Ali'den şikayet etmekte ve bu yolla eşkiya tarafından soyulduğunu da eklemektedir..."

Dilekçenin üzerinde devrin sadrazamının Sivas Valisi'ne suçluların yakalanması için yazmış olduğu bir derkenardır. 'Karaveran' köyünde soyulan Osmancık Kadısı'na eşkiyanın pek fena davranmış oldukları dilekçede okunmaktadır.

"**Tarihte Çorum Köyleri ve Paşaköy ile Sakız Divanı**" yazısı Neşet Köseoğlu'nun. Tarihsel belgeler ışığında, köylerin geçmişini araştırır.

Yazının son paragrafını alıyorum.

"(...)

Bu köylerde elimize geçmiş para yoktur. Yalnız bu isimler (köy adları) incelenirse Osmanlılardan daha önce bu köylerin var olduğunu iddia etmek ve doğruluğunu saptamak mümkündür..."

"**Çorum Vilayeti Sulama vaziyeti Hakkında Verilmiş Bir Rapordur**"da, Boğazköy, Alaca, Karabüğet, Örüükaya, Osmancık dereleriyle Çomar suyu konularında görüş ve öneriler dile getirilir.

Aşık Haydar, Çorum Belediyesi çavuşlarından Necip'in bir kamyon kazasına kurban gitmesi üzerine bir destan yazar. Bundan 64 yıl öncesinde (1939) bir kişinin trafik kazasında ölmesi çok az rastlanan bir olaydır. O nedenle yankısı büyük olur.

Bir dörtlük alıyoruz:

"(...)

Dönmüyor dilleri ezilmiş başı

Ağıttan figandan inleşir çarşı

Çok hizmeti vardır Çorum'a karşı

Kanlı kamyon nasıl kıydın Necip'e..."

Yeniköylü Aşık K r Musa da, askerlik dönüşü  len Dursun için bir destan yazar. Bireysel acılar, aşıkların dillerinde bu tür destanlarla, topluma mal edilerek günümüze değin ulaşımtır.

Bir dörtlük de bu destandan alıyoruz.

“(…)

Gençlikte bu dünyadan göçmesi  etin

Kim gönlünü alır Ali, İsmet’in

El eline kaldı dört tane yetim

Çocukları yetim kaldı Dursun’un…”

“**C nklere Derlemeler**”de ise, “Nahifi” adlı bir Şairin esprili ve abartılı iki destanına yer verir EŞref Ertekin.

Bir dörtlüğü Şöyle:

“(…)

Sofra geldi hep döŐendi  erekler

Kırk bin sini kızartıldı börekler

Pilav için hazırlandı kürekler

Yüz altmış kuzu b ryanımız (kebab) var…”

Diğer destandan da bir örnek veriyoruz:

“(…)

Manda bir kavağın dalına konu

Bir tilki bir fili altına aldı

Deve karıncanın omzuna bindi

Harir (ipek) dokumaktan bi Çıkar (!) oldu…”

EŞref Ertekin’in derlediği “**Çorumlu Maniler**”, genç yürekleri heyecan ve coŐkuyla hoplatırken, yaşlıların da yüreklerini sızlatıyor.

Birkaç örnekle görelim bunları.

“(…)

Karşıdan geç göreyim

Topludan (pencere) g l vereyim

Sende dudak bende yüz

Sen iste ben vereyim

Karşıda duran sensin
Zülfünü buran sen sin
Bana cellat kar etmez
Boynumu vuran sensin

Kaşı karalı bülbül
Başı belalı bülbül
Sen şakı ben ağlayım
Ciğer yaralı bülbül

Son bölüm, 15 sayfa tutan vakıf name, berat ve mahkeme belgelerine aittir. Bunlar: ‘Ahmet Hulusi Paşa Vakfiyesi’; Osmancık’ta türeyen ‘Tarak’ adındaki eşkıya ile yandaşlarının yakalanıp cezalandırılmaları; haksız yere İstanbul zindanlarında yatan Safa va Mehmet’in durumları ve Çorum sancağı sipahilerinin derya seferine çıkmalarına dair belgelerdir.

CORUMLU, Sayı: 16

15 Temmuz 1939 tarihli Çorumlu'nun 16. sayısı Mahmut Ragıp Kösemihal'in "**Çorum Folklorunu Derlemek**" yazısıyla başlar.

Eski bir gazeteci olarak bu konudaki görüş ve önerilerini yazar Kösemihal.

H. Turhan Dağlıoğlu'nun sürekli yazı dizisi, "**Onuncu Asırda Çorum**"dan beş belge daha yayımlar.

Belgelerden birisi şöyledir:

"(...)

Osmancık havalisinde türemiş, 'Tarak' namında bir mederese kaçağının sekiz taraftarıyla birlikte, Hasan adında bir sipahinin derbentte esvap ve mallarını yağma ettiklerini bu hüküm bize anlatmaktadır. Eşkiyanın ele geçirilmesi için ta Karadeniz sahillerinde bulunan, o zaman Bafra kasabasına bağlı Alaçam kariyesine kadar takip ettiklerini, bunlardan sekiz tanesinin öldürüldüğünü, birisinin de Osmancık'a getirildiğini, bunun da sonradan orada idam edildiğini hüküm içeriğinden anlamaktayız. Hüküm sonunda halkın rahat ve huzurunu bozanların hakkından gelinmesini, bu konuda asla hoşgörülü davranılmaması gerektiği açıklanmaktadır. Bu hükmün bir sureti de ayrıca Çorum Sancağı Bey'ine gönderilmiş olduğu hüküm altına kaydedilmiştir..."

"Tarihte Çorum Köyleri" Ayas, Türkler ve bölgesi araştırmasıyla, Neşet Köseoğlu tarihi belgeleri konuşturur yine. Yazısının sonlarına doğru şöyle der:

"(...)

Buraya kadar yazdığımız köy adları ile köy adları, şekillerinden de anlaşılacağı vechile, tamamen Türk ve İslam devrine aittir. (...) Bunların içinde Türk-İslam devirlerinden önce yaşamış olan uygarlıkların da varlığı anlaşılmaktadır. (...) Bu devirlerde tezyinatlı taşlar, soku taşı denen sütun altı yaşlar, küp halinde çıkan mezarlar ile klasik devirde Frikler ve Hititlere ait keramik ile Bizanslılara ait birçok paralar çıkmaktadır.

"**Çorumlu Maniler**", bu sayıda da sürer. Sevdaya kanat açanlar manilerle söyleşir. Eşref Ertekin bu sayıya 25'in üzerinde mani almış. Bunlardan iki tanesini örnek olarak veriyoruz.

“(…)
Köprünün altı testi
Çiçekli şalvar esti
Ak memenin üstünde
Beni bir gaflet bastı

Kavaktan sesin aldım
Eğildim fesin aldım
Şu Çorumun içinde
Beğendim hasın aldım

Yine Eşref Ertekin’in hazırladığı “**Cönklerden Derlemeler**” bölümünde, Rıfat ve Aşık Bedri birer koşma ve destanıyla tanıtılır.

Rıfat’ın destanından iki dördlük alıyoruz.

“(…)
Beş yaşında elim ermez işime
On yaşında gezdim başlı başına
Kemalim erince on beş yaşıma
Seraser sevdasına yeldirdin beni

“(…)
Ellisinde yarı yaşı geçirdim
Altmışımda bildiğimi şaşırdım
Yetmişimde yol yokuşa düşürdüm
Yolumu yokuşa düşürdün benim…”

Ardından Aşık Bedri’den de örnekler verir.

Son bölüm: Çorumlu Hacı Bekir’in Sungurlu’dan Çorum’a nefyolunduğuna; Çorumlu Ölçekoğlu Hasan’ın öldürülmesine dair İstanbul’a gönderilen bir mahzar; İskilip ayanı Hasan Beşeoğlu Mehmet’in ahvaline dair belgelerden oluşur.

ÇORUMLU, Sayı: 17

Çorumlu, yayımına dört ay ara verdikten sonra, 30 Kasım 1939 tarihinde 17. sayısı ile yeniden yayın yaşamına döner

“Kısa Bir Tevakküftan Sonra” başlıklı yazısıyla, bu ara vermenin nedenlerini şöyle açıklar okuyucularına.

“(…)

Komite azalarından bazılarının hastalanması, ve zorunlu seyahatleri gibi engelleri yüzünden dört aydan beri çıkarılamamıştı...”

“Halkevleri Dergilerinin Yazı Kadroları” yazısında:

“(…)

a) Edebiyat ve Dil, b) Musiki, c) Mimarlık, ç) Sosyoloji ve Felsefe, d) Halk Terbiyesi, e) Yurt Koruma f) Fen, g) Halk Sağlığı ve Nüfus h) Spor ve Eğlence ı) Köycülük, i) Köy Tetkikleri j) Haber ve Teklifler üst başlıklarıyla verilen konularda çalışmalar yapılacağı...” duyurulur.

“Dil Bayramı, Bir Matem” yazısı Nazmi Tombuş’un.

Yazının bir yerinde şöyle der Nazmi Tombuş:

“(…)

Mesut bir bayramın (Dil Bayramı) son sevincini, büyük bir matemin (Atatürk’ün ölümünün yıl dönümü) yürekleri yakan acısı takip etti...

Son iki satır da şöyledir:

“(…)

Dikkat!... Şimdi Milli Şef kumanda veriyor: (İleri, Ulu Türk Arş!...”

Bunu izleyen yazı yine Nazmi Tombuş’un.

“Çorum’un Tarihte Karakteristik Vasıfları”.

Müverrih Ali’nin, Mirkat-ül Cihat’taki, Çorumlu aleyhine yazdığı yazıdan yola çıkarak, Müverrih Ali’nin tezlerini çürütmeye çalışır.

H. Turhan Dağlıoğlu’nun, **“Onuncu Asırda Çorum”** yazısı bu sayıda da sürer. Arşivden çıkardığı belgelerle Çorum tarihine ışık tutmayı sürdürür.

Bu sayıya aldığı beş belgeden ikisini aktarıyoruz.

“(…)

İkinci, üçüncü belge Çorum Sancak Beyi Mehmet Bey’e yazılmıştır. 1564 tarihini taşıyan bu belgeler özellikle askeri yönden incelemeye değer iki hükümdür.

Devletin, askerlerinden istediği ciddiyet, namus ve dürüstlüğü belirten bu hükümler, bize ilk zamanlarda, Osmanlı İmparatorluğu’nun yaptığı muharebelerde neden başarılı olduğunu az çok göstermektedir.

Mustafa adında bir sipahinin durumu fena görülmüş ve bundan başka annesi de fahişe olduğu için tımarı elinden alınmış, hakkında tahkikat yapılması emredilmiştir. Buna lüzum gösteren bizzat kazasker efendidir.

Üçüncü belgede adı geçen sipahinin küreğe konulması emredilmektedir. Çünkü bu sipahi, hırsız ve dolandırıcı, aynı zamanda topluma zararlı bir adamdır. Bu suçu sabit olan bu sipahi önce Çorum Kalesi’ne hapsedilmiş, daha sonra da küreğe konulması için hakkında emir gönderilmiştir...”

Ankara Devlet Konservatuvar Arşiv Şefi Muzaffer (Sarı)Sözen’in* **“Çorum Halayı”** incelemesi ilginç bir yazıdır.

“Cönklerden Derlemeler” bölümüne bu kez de, “Destan-ı Kars” adlı bir destan alır Eşref Ertekin.

Şöyle yorum getirir destanın yazarı için.

“(…)

Şairin, adını gizleyen Karslı ya da Ardahanlı bir kadın şair olduğu anlaşılmaktadır...” Bir dördlük almakla yetiniyoruz.

“(…)

Bir haberin var mı Kars’ın halinden

İçinde kalmadı kızdan gelinden

Alalım bu karsı küffar elinden

Yurt bizimdir imdat kıl Padişahım...”

Kars’ta askerlik yapan Çorumlu Ahmet, Çoruma gönderdiği mektubunun arkasına yazarak iletmış bu destanı. Yıl, H. 1293’tür. (1877) Destan 9 dördlükten oluşur.

Bu destanı izleyen, ikinci bir destan daha alır bu sayıya Ertekin. Bu destanın da aynı şaireye ait olduğu sanılmaktadır. Padişahтан, Kars’ın

kurtarılması yönünde umudunu kesen şaire, Peygamberin ruhundan imdat diler.

Ondan da bir bölüm alıyoruz.

“(…)

Ak sakallı pirlere ile

Hakka ermiş erlere ile

Cümle peygamberlere ile

Yetiş ya Muhammet yetiş

Bizim ahvalimiz bil de

Hazreti Ali’yi al da

Kanatlı Burak’a bin de

Yetiş ya Muhammet yetiş!..”

Eşref Ertekin adı, her sayıda Çorumlu Maniler ve Cönklerden Derlemelerle biraz daha özdeşleşiyor. Maniler, yeniyetme yürekleri sevdayla nakışlamaktadır.

Yerli haberleri, Muzaffer (Sarı)Sözen’in çektiği Çorum Halk Oyunları ekibinin oynadığı, Çorum Halayı figürlerinin fotoğrafları izler.

Son bölümde; İstanbul Arşiv Dairesindeki divan defterlerinden alınmış sekiz belge yer alır. Tarihleri, 1564-1566’dır.

ÇORUMLU, Sayı: 18

Çorumlu'nun 1 Kanunisanı (Ocak) 1940 tarihli 18. sayısının ilk yazısı Nazmi Tombuş'un. "Yeni Yıla Girerken" başlıklı yazısında özetle şöyle der Nazmi Tombuş:

"(...)

Geride kalan oluşumu, geçmişin değişimlerini ciltler arasında saklayan tarih, ne yazık ki insanoğluna eskisinden daha şerefli hikayeler nakledemeyecek, daha mesut sahneler gösteremeyecek.

(...)

İnsanlık şimdi kahhar ölümler saçan yıldırımlar altında pek muzdarip ve güçsüz görünecek. (...) En aciz bireylerin dahi burnunun kanamasına dahi dayanamayan toplum en gürbüz, en genç oğullarının kanlarını sel gibi akıtmaktan yürekleri kan ağlamakta.

(...)

İşte yeni yılın ilk günleri. Savaş fecaatinin gönülleri tutuşturan, sinirleri uyuşturan acılarıyla dolu..."

H. Turhan Dağlıoğlu, Çorum tarihine ilişkin araştırmalarını aralıksız sürdürmektedir.

"**Çorum Tarihine Ait Vesikalar**" adlı yazısında 17, 18 19. yüzyıllara ait Çorum'la ilgili beş belge daha yayımlar. Bu belgelerde Çorum ve yöresinin o zamanki iç durumları gözler önüne serilir.

"(...)

Bu belgeler sayesinde Çorum'un 16 ve 18. yüzyıllarda depremlerden harap ve birçok yangına sahne olduğu, bu nedenle de birçok Çorumlu'nun memleketlerini terk ederek Mısır'a göçtüklerini anlıyoruz..." der, H. Turhan Dağlıoğlu.

Rifat Arıncı, Çorum'un İskilip ilçesinden olan, "**Şeyh Muhittin Yavsi**"'yi anlatır. Şeyh Muhittin, Zeyniye Tekkesi Şeyhliği'nden II. Beyazıt'ın hocalığına kadar yükselir. Ali Kuşçu'nun damadı, Ebussuud Efendi'nin de babasıdır.

Simavlı Kadı Burhanettin'in "**Varidat**" adlı eserini şerh ettikten sonra şöhreti artmıştır. II. Beyazıt tahta geçince hocasını İstanbul'a getirtmiş, İstanbul'da "**Meteris Tekkesi**" denilen 'Müderriş Tekkesi'ni yaptırarak, O'nu oraya yerleştirip, '**Hünkar Şeyhi**' yapmıştır.

Bu sayıda "**Müverrih (tarihçi) Ali ve Ahfadı (torunları)**" adlı araştırma yazısı Nazmi Tombuş'un. Bundan sonraki sayılarda da sürecek olan

bu yazısında, Müverrih Ali'nin yaşam öyküsünü, yaşadığı dönemde yaptıklarını tarihsel belgelerle ortaya koyar.

İhsan Madenoğlu'nun “**Türk Vicdanı**” başlıklı yazısı, Claude Farrre'den bir çeviridir. 1895 yılında Türk esnafından alışveriş yapan bir yabancıнын öyküsüdür. Özetleyerek veriyorum.

“Esnafın, satışta yüzde on kar hakkı vardır. Bu nedenle, herkesten olduğu gibi, alışveriş yapan bir yabancından da yüzde on kar etmiştir esnaf. Durumdan haberdar olan kentin kadısı, yanına aldığı birkaç adamla birlikte esnafı dolaşarak, yabancından aldıkları yüzde onluk karı geri alır. Bir torbaya topladığı bu parayı yabancıya geri verir. Yabancı, ne olup bittiğinden habersiz ve şaşkındır. Kadının yanındakilerden cami imamı, bilebildiği tüm fransızcasıyla durumu anlatır:

“-Esnaf size satarken kazanmıştır. Evet, onlar yüzde on kar etmişlerdir. Halbuki bir yabancından kar etmek gerekmez. Zira kitapta; ‘Yabancıya konuğun gibi davranacaksın’ diye yazılmıştır.” der.

Yazı şöyle sonlanır, yabancıнын diliyle:

“O zaman başka yerlerde yazılı olan şeyleri, (Türkleri kötüleyen yazıları) özellikle Molyer'imizin de, hakikaten evet!.. bir Türke vicdandan bahsetmek, diye yazdığını düşününe düşününe ‘Sait Albani’ gemisine dönüyorum...”

Halk dilinden bir “**Ağıt**”, Recep Rahmi Tankaya'dan. 1939 yılında sele giden bir gelin için, Recep Rahmi yazmış bu ağıtı. On beşlikten oluşan bu ağıttan iki beşlik alıyoruz.

(...)

Yavruyu saklıyor kollar içinde
Beslemek istiyor güller içinde
Kurtulmak istiyor seller içinde

Aldı seller yavrusuyla gelini
Büktü Harun efendinin belini

(...)

Ana baba konu komşu geldiler
Ağlayarak düz ovaya doldular
Bir gün sonra ölüsünü buldular

Aldı seller yavrusuyla gelini
Büktü Harun efendinin belini...”

Eşref Ertekin'in derlediği, yürekten yüreğe sevgi seli olan **Çorumlu Maniler**"den de üç örnek alıyoruz.

“(...)

Mani benim ezberim
Kan ağlıyor gözlerim
Yarım senin yolunu
Ölene dek gözlerim

Mani mani dört mani
Üşümüşüm ört beni
Koynunda terlemişim
Sinende kurut beni

Mekke'de hurma biter
Dalında bülbül öter
Ergen kızlar koynunda
Çiğitsiz meyve biter...”

Halkevinin ağustos, eylül ve ekim aylarına ait **çalışma programı**'nı yerli haberler izler.

Parti kongresi, Çorum'da petrol araması, mebuslarımız Çorum'da haberlerini, Çorum Halayı figürlerinden Muzaffer (Sarı)Sözen'in çektiği 8 fotoğraf izler.

Son bölüm yine; 178'den 185'e kadar Arşiv Dairesi'ndeki divan defterlerinden çıkarılmış 8 belge yayımlanır.

CORUMLU, Sayı:19

1 Şubat 1940 tarihli 19. sayının ilk yazısı, İzmir Valisi Rahmi Köken'indir. Yazısının konusu, **“Çorum Vilayetine Ait Bir Tetkik Raporu”**dur. Yolları ve tarım konusunu işler Rahmi Köken. Yazının süreği gelecek sayıya kayar.

Tarih araştırmacısı H. Turhan Dağlıoğlu, “Çorum’da Aşiret Meseleleri ve Bunların Mali Vaziyetleri”ni tarihi belgelerle açıklar.

Yazıdan bir bölüm alıyoruz.

“(…)

18. yüzyılda uzun süren savaşlardan sonra Döşlü ve Salmanoğlu Aşiretleri arasında eşkıyalığa başlamış oldukları anlaşıldığından, bunların esas iskan yeri olan Kırşehir ve Çukurova tarafına uzaklaştırılmaları hakkında, Çorum Sancağı Mutasarrıfı Elhac İbrahim Paşa’ya İstanbul’dan emir gönderilmiştir. Bundan başka Mecitözü kazasında sakin ve eşkıyalıkla etrafı rahatsız eden ‘Kavli Aşireti’nden bazı zorbaların, mesela Karabıykoğlu Eyüp, kardeşi Hüseyin, Kuyumcuoğlu Kör Hasan, Deli Mehmet ve Ayvadlık gibi adamların Çar sancağa gönderilmeleri hakkında ayrıca kayıtlara rastlanmaktadır.

(…)

Osmanlı İmparatorluğu’nun aşiretleri iskan konusundaki gayretlerinin asla iyi bir netice vermediği ve daima bir yerden diğer bir yere göç eden bu aşiretlerin, ilk fırsatta kendi halinde olan köy halklarına tecavüz ettiklerini bu belgeler bize ispat etmektedirler...”

Nazmi Tombuş’un geçen sayıdan süren, **“Müverrih Ali ve Ahfadı”** adlı yazı dizisi bu sayıya da sürer.

Eşref Ertekin, bir yandan maniler, bir yandan da **“Cönklerden Derledikleri”**ni yayımlamayı sürdürür.

‘Hökmiya’ adlı bir halk şairinin üç destanını alır bu sayıya. Bir dörtlüğü şöyle:

“(…)

Ser verdim hakkımda hüküm gelince
Çare yoktur peymanımız dolunca
Ruzü mahşer hak divanı dolunca
Bililir hak ile şer padişahım...”

Eğitimci-yazar Recep Rahmi Tankaya, “En Büyük Acı” şiiriyle 1939 Erzincan Depremi’nin acısını destanlaştırıp ulaştırır o günlerden bu günlere. 54 dizeden oluşan şiiri şöyle başlar:

“Gece sabaha karşı sarsıldı Anadolu
Bir kudurmuş zelzele kapladı sağı solu

Yıktı bir an içinde köy şehir ve kasaba
Ölüler yaralılar gelmez oldu hesaba

Nerde kaldı Erzincan nerede kaldı Tercan
Kaldı mı Erzincan’da sağlam kurtulan bir can...

Ve şöyle sonlanır “En büyük Acı” destanı.
(...)
Ey kahraman milletim sen ki hakka taparsın
Sarsılmaz imanıyla çok Erzincan yaparsın.”

Yüreklere, sevdayı kuşananların söz bayrağıdır maniler. Eşref Ertekin, “Çorumlu Maniler”i bıkmadan usanmadan derlemeyi ve her sayıda yayımlamayı sürdürür.

İşte üç örnek daha:

“(...)
Merdivenden insene
Yüzün bana dönsene
Koynundaki turuncun
Birin bana versene

Merdivenden inirim
Yüzüm sana dönerim
Koynumdaki turuncun
Çiftesini sunarım

Nargilem yaldızlıdır
Benim yarım nazlıdır
Nazlı yarin sevgisi
Yüreğimde gizlidir...”

Nazmi Tombuş, “Eski Çocuk Eğlence ve Oyunları”ndan ‘Aşık* oyunu’nu anlatır.

Yazıdan bir alıntı yapıyoruz.

“(…)

Aşığın, ilkbahardan kışa kadar piyasası yükselmeye başlar.

Kırk tanesi on paradan, elli altmış tanesi on paraya kadar alınır, satılır. Çeşitli renklere boyanmış, çürüksüz lüks aşıklar on paraya kadar satılır. Saha aşıklarının ise ayrı bir önemi ve değeri olurdu. Bunlar şöhretine göre on paradan yirmi paraya kadar alıcı bulurlardı...”

Bu oyunlar bugün tamamen unutulmuş olup, yaşı ellinin üzerinde olanların anılarıyla, Çorumlu’nun sararmış yaprakları arasında yaşamaktadırlar.

Yerli haberlerde; 26 Aralık 1939 Salı gecesi Çorum’da yaşanan deprem felaketinde zarar görenlere yapılan yardımların dökümü verilir.

Yardım komiteleri 18.437 lira 40 kuruş nakit, 68.106 kilo erzak, 7231 parça giyecek eşya teslim edilmiştir.

“**Bir Efsanenin İç Yüzü**” adlı yazısıyla, Çorum’un ilk fethi ile Melik Ahmet Danişment’in adına izafeten, halk arasında “Melikgazi” olarak anılan bir tepenin efsanesi anlatılır.

Yeni Çıkan Eserler köşesi’nde, Çorum ve Konya Eski Valisi Cemal Bardakçı’nın “**Anadolu İsyancıları**” adlı kitabını Nazmi Tombuş tanıtır.

“(…)

287 sayfalık kitabın 13 bölümden oluştuğunu ve beşinci Hicri yüz yıldan günümüze kadar (Kurtuluş Savaşı sonrası) Anadolu Türklerine ait siyasi, yönetsel, toplumsal, yenilik ve değişimlerin derinliklerine inerek iç yüzlerini aydınlatmakta, henüz tarih sayfalarına geçmeyen isyanların oluş ve sonuçlarını yazmaktadır...” der.

Altmış yıl öncesinin kadın giysilerinin fotoğrafları, günümüzden yüzyıl öncesinin modasını ve aynı zamanda giyim zevkini yansıtır günümüze.

Son bölümün demirbaşları yine, divan defterlerinden çıkarılmış belgelerdir.

ÇORUMLU, Sayı: 20

1 Mart 1940 tarihli 20. sayının ilk yazısı Nazmi Tombuş'un.

“Türk Milleti Aldanmaz”, demiş yazısının başlığına.

Erzincan'da yaşanan deprem felaketi sonrasında yurt düşmanı, alçak ruhlu bazı kişilerin kötü emellerini, iğrenç çıkarları uğruna bu doğal afeti propaganda malzemesi yapanlara çatar ve;

“(…)

Türk Milleti aldanmaz, göğsündeki sağlam iman sarsılmaz...” der.

İzmir milletvekili Rahmi Köken'in, **“Çorum Vilayetine Ait Bir Tetkik Raporu”** yazısı geçen sayının süreğidir. Tarımsal açıdan ilginç yaklaşımlar ve çözüm önerileri getirir. Yazının son paragrafını ilginç bulduğumuzdan olduğu gibi aktarıyoruz.

“(…)

Çorum Osmancık yolu üzerinde ve yüksek bir yaylanın önemli bir ovacığı var; **“Gölün Yazı”*** Bunun ortasında en kuvvetli topraklar Gölcüğü' diyorlar. Bu sazlığın küçük bir kanalla suyunun akıtılarak çevresinden gelen sularla bir sazlık yapmış. Buna 'Eymir kurutulması mümkün. Bunun sonucundahem değerli bir arazi ortaya çıkacak, hem de sıtma kaynağı kurutulmuş olacak...”

“Yıldırım Beyazıt ile Kadı Burhanettin Ahmet'in Çorum'daki Muharebeleri” araştırma yazısı Süleyman Köstekçioğlu'nun.

Şöyle diyor Köstekçioğlu:

“(…)

Birkaç dil bilen, alim-şair Aziz Bin Erdeşir Esterebadir, yazdığı

*Aşık, hayvanların topuk kemiğidir.

'Bezmü Rezm' adlı kitabı Anadolu Türkleri'ne ait tarihi membalar serisinin ilkidir. H. 928 yılında yazılmıştır.

Aziz Bin Erdeşir, hayatının bir kısmını Kadı Burhanettin'in vakanüvistliği ile geçirmiş ve bu tarih kitabını oluşturmuştur.

Bu kitabın verdiği bilgilere göre:

“(…)

Yıldırım Beyazıt’ın Çorum’a civar bulunan Kırkdilim ve Osmancık Kaleleri’ni alması ve Kadı Burhanettin Ahmet’i, Çorum ovasında harbe davet etmesi, her iki taraf ordularının

*Rahmi Köken’in, Çorum iline ait inceleme raporlarında sunuğu çözüm önerilerinin ne kadarı gerçekleştirildi bilmiyoruz ama, Eymir Gölü hala 60 yıl öncesi gibi durmaktadır. (M.G)

Çorum Ovası’nda üç gün süren kanlı bir savaş sonucunda, Osmanlıların bozguna uğrayıp kaçmalarıyla sonuçlandığı yazılıdır.

Bu olaylar sonrasında Moğolların gelip Burhanettin’i kutladığını; kendilerinin Osmanlı diyarına akın etme tekliflerini de Kadı Burhanettin’in kabul edip, onlara yardım ettiğini; Moğolların İskilip, Ankara, Kalecik ve Sivrihisar havalisini kırk gün yağma ettikleri anlatılmaktadır. Bu yağmaya karşı Yıldırım Beyazıt’ın asla kımıldayamadığı Bezmü Rezm’de hikaye edilmektedir.

Aziz Bin Erdeşir Esterebadir, Kadı Burhanettin’in hareketini adım adım izleyerek Bezmü Rezm’i oluşturmuştur. Osmanlı Vakanüvistlerinin bu muharebeye ve bozguna dair bir şey yazmamaları, bu bilgiyi gizlemiş olmalarından sanılmaktadır...” der Süleyman Köstekçioğlu.

H. Turhan Dağlıoğlu’nun, **“Onuncu Hicri Yüzyılda Çorum”** araştırma yazı dizisi, bu sayıda da sürer. Çorum’un o dönemdeki, toplumsal, yönetsel, askeri, ekonomik, adli ve mali durumlarıyla ilgili dört hüküm belgesi daha yayımlar Dağlıoğlu.

Belgelerden birisi, kasaba ve köylerde tüfekle gezerek bozgunculuk edenlere dair olup, 1567 tarihini taşımaktadır.

Hüküm özetle:

“(…)

Yeniçerilerden başka her kimin elinde silah bulunduracak olursa derhal el konulacağı, göz yumanların da şiddetle cezalandırılacağı ...” yönündedir.

Nazmi Tombuş’un, **“Müverrih Ali ve Ahfadı Çorum’da”** başlıklı yazı dizisi Çorum’un geçmişine birçok açıdan ışık tutar niteliktedir. Yazı, bu sayıda sonlanır.

Rıfat Arıncı, tanınmış bir Türk Şeyhülislamı tefsir ve hukuk bilgini Ebussuud Efendi (1590-1574)'yi tanıtır.

“(...)

Ebussuud Efendi Çorum İskilip doğumludur. Önce müderris olur. 1545'te Şeyhülislamlığa getirilir. Kanuni Sultan Süleyman zamanında 21 yıl, II. Selim zamanında da 7 yıl bu görevde kalır. Ahlak ve erdemi örnek alınacak kadar kuvvetlidir. Arapça'yı, Farsça'yı çok iyi bilir. Kanuni Sultan Süleyman'ın çok sevdiği bir kişidir. Hatta, Kanuni Zigetvar Seferinde Niş'ten Ebussuud'a sevgi, saygı ve içtenlik dolu bir mektup yazar. Muallim Cevdet Beyin, Suud Yavsi'ye ait 'İnkılap Müzesi' adlı eserinden alıntılacağı mektup:

“Halde kardeşim, sinde sırdaşım, ahiret karındaşım. Tariki hakda yoldaşım, Molla Ebussuud Efendi Hazretlerine...” diye başlar; (...) Eddua sümme eddua, bende-i Süleyman bi riya...” diye sonlanır.

Rıfat Arıncı şöyle sürdürür yazısını:

“(...)

İlahi hüviyet Ebussuud, mimari üslubu Mimar Sinan tarafından meydana getirilen Süleymaniye Camii'nin yapılmasına 1550 yılının ilkbaharında başlandı. Beyazıt Tepesi'nde düzeltilen bir alana ayakları zincirli üç bin forsa getirilmiş, temel çukurlarını kazıyorlardı. Ebussuud mihrap yanındaki temel kısmına ilk taşıyı koymuştu. Camii'nin yapımında mimari dehayı gösteren Sinan'sa, kutsal varlığının maddi ve manevi temellerini atan da Ebussuud'dur...”

“**Cönklerden Derlemeler**” her sayının ayrılmaz bir parçasıdır. Eşref Ertekin, yarım kalmış bir destanı, Destan-ı Belgrad'ı ve Türkiyi Cezayir'i alır bu sayıya. Bir bölüm alıyoruz.

“(...)

Yürütmeyiz Akdeniz'de gemini
Hakkı koyup puta verdin dinini
Gel şeytana verme sen imanını
Bari Müslüman olmuş olsun o kafir...”

Maniler sevdalılarının mektuplarıdır. Eşref Ertekin'in derlediği. “**Çorumlu Maniler**”in sayısı, bu sayıda 753'e ulaşır. Örnek vermeyi sürdürüyoruz.

“(…)

Nemelazım

Neyleyim nemelazım

Benim bir tanem yeter

Gayrisi nemelazım

Çekerse yarım çeker

Ancak benim niyazım

Niyazım çekmek için

Benim bir tanem lazım

Poşusu yana değer

Kılıcı kına değer

Nasıl ana doğurmuş

Sardıkça cana değer

Öte geçeli yarım

Siyah peçeli yarım

Pek mi gönlün büyüdü

Benden geçeli yarım...”

“**Yerli Haberler**” bölümünde, ‘Gösteri Şubesi’nin oynadığı ‘Tarih Utandı’ piyesinin fotoğrafları yayınlanır.

Son bölümde yine, belgeler ve hükümler yer alır.

Bunlar; Çorum’la Kargın arasında çıkan soyguncular ve bunların cezalandırılmasına; kasaba ve köylerde tüfekle gezerek bozgunculuk edenlere; bazı eşkıyayı himaye eden Hacıhamza Kadısı Muhittin’e ve eşkıyanın yakalanmasına ve Çorum muhafazasında kalacak otuz sipahiye dair belge ve suretleridir.

ÇORUMLU, Sayı: 21

Çorumlu'nun 1 Nisan 1940 tarihli 21. sayısı Nazmi Tombuş'un **“Medeniyet Anlayışları”** başlıklı yazısıyla başlar.

“Çorum Vilayetinin İskilip Kazasına Bağlı Bayat Nahiyesindeki Devlete Ait Toprakların Ziraat Kabiliyeti Hakkında Bir Rapor”. Bu uzun başlıklı yazıyı geçen sayının süreği olan, Rıfat Arıncı'nın **“Ebussuud Efendi”**'yi tanıtan yazısı izler. Bu sayıda Ebussuud Efendi, ahlakçılığı, felsefesi, hukukçuluğu, sosyolojisi ve bayındırcılığı yönleriyle ele alınır.

Arapça, Farsça ve Türkçe şiirler yazan Ebussuud Efendi'nin 21 eserinin listesini verir. Bunlardan 9 tanesinin Çorum Kütüphanesi'nde bulunduğu belirtilir.

“Çorum Tarihine Ait Vesikalar” yazısıyla H. Turhan Dağlıoğlu 18 ve 19. Yüzyıl'a ait belgeleri inceleyip alır bu sayıya.

Bunlardan birisi, Süleyman Fevzi Paşa'nın İstanbul'a gönderdiği 1792 tarihli 6 maddelik tahrirat suretidir. Biz buraya sadece bir maddesini alıyoruz.

“(…)

Çorum Sancağı nizamını yoluna koymak üzere İstanbul'a gönderilen Tornacıbaşı (yeniçeri ocağı büyük zabiti) İbrahim Ağa, Çorum'a iki konaklık bir mesafede bir takım eşkıyanın saldırısına uğradığını bildirmektedir. Bu eşkıyanın 'Öldükoğlu Hasan', 'Civcikoğlu Hasan', 'Akbiyikoğlu Mehmet' ve 'İvazoğlu İsmail' adında kişiler olduğu belgelerin incelenmesinden anlaşıldığı, ancak; Çorum Valisi Yusuf Paşa'nın bunları cezalandırmadığı görülmektedir. Bu eşkıyanın Osmancık kazasına gittikleri ve orada himaye gördükleri bu belgelerde ayrıca belirtilmektedir...”

“Çorumlu Maniler”, her sayının vazgeçilmez folklor ürünü. Eşref Ertekin, bunları geçmişin sevdalılarının dillerinden alıp, günümüz sevdalılarının gönüllerine aktarmayı sürdürmektedir.

İşte birkaç örnek daha:

“(…)

Serseler

Öter baykuş serseler

Al sevdanı başımdan
Sevdan beni örseler

Felek sillesin yiyen
Ölmese de serseler
Bir tüyünden vazgeçmem
Üleşimi serseler

(...)
Su gelir akma ile
Bendini yıkma ile
Adam yare doyar mı
Karşıdan bakma ile

Sarı çiğdem düzecek
Kalk gidelim bizecek
Sarılalım yatalım
Ta bahardan güzecek...”

Manilerden sonra, “**Cönklerden Derlemeler**“ bölümüne üç destan alır Eşref Ertekin. İki dörtlüğünü alıyoruz bu destanlardan birinin.

“(...)
Bunca gaziler hep şehit oldu
Arap beyler hep Tahmas’a döndü
Bağdat burcu evliya muhasar oldu
Evliyalar imdadına gel padişahım
Ahmet Paşa der ki tiğim ururum
Bağdatın uğruna serim veririrm
Sen sağ ol hünkarım ben de ölürüm
İslam imdadına gel padişahım...”

Nuri Uğur, “Zelzele” başlıklı yazısıyla geçmişten Erzincan depremine kadar olan süreçte, Çorum’da olan deprem felaketlerini konu eder yazısına. Özetleyerek alıyoruz.

“Çorum’da 1692, 1729, 1733, 1734 ve 1758 yıllarında önemli depremler olduğu; özellikle 1758 depreminin yanı sıra ortaya çıkan kıtlığın,

insanların ve hayvanların ölmesine yol açtığı, Yusuf Bin Abdullatif'in el yazması notlarından aktarılmıştır.

Kente 1786 yılında da bir deprem olmuş, bu depremle Ulu Cami harap olmuştur. Depremler, 18. yüzyıl sonu ile 19. yüzyılın çeyreğinde de sürmüştür. 1793'teki büyük depremle evler yıkılmış, insanlar ve hayvanlar ölmüş, 800'den fazla bir nüfus başka yerlere göç etmiştir. 1800 ve 1824 depremleri de, kente çok hasar vermiş, halk yaşamlarını çadırlarda sürdürmüştür...”

Bibliyografya köşesinde, Nazmi Tombuş, Danışmendname ve Mirkat ül Cihat kitaplarının birbirine benzerlik yönlerini inceler.

Çorumlu Yusuf Bahri'nin el yazması örnekleri; Çorumlu Kara Müftü'nün mezar taşı resminden sonra ekler ve belgelerle bu sayı sona erer.

CORUMLU, Sayı: 22

Çorumlu'nun 1 Mayıs 1940 tarihli 22 sayısı, Fevzi Ayan'ın “**23 Nisan**” başlıklı yazısıyla başlar. Şöyle der Fevzi Ayan:

“Bizim ne kadar çok bayramımız varsa ve bize milli mutluluk getiren hangi mutlu olay bir bayram olarak Cumhuriyet kanunlarında yer bulduysa, bunların hepsi de 23 Nisan'ın feyzinden doğmuştur...”

23 Nisan'ı egemenlik güneşinin doğduğu gün olarak niteleyen Fevzi Ayan, yazısını şöyle sonlandırır.

(...)

“Kalbimizden coşan bir sevinçle kutladığımız bu bayram, aynı zamanda çocuk haftasının ilk günü. Ulusal Egemenliğin kendisi için gerekli gördüğü ağır görevlerini yarın omuzlarında taşıyacak olan Türk yavrularının, şefkatle korunması konusundaki çalışmalarımızı artırmanın yıl dönümüdür.”

R. Batumlu, “**Bir Milletin Tarihi, Yalnız Onun Mazisinin Hikayesi Değil, Onun İstiklal Aşkının da Kaynağıdır.**” R. Batumlu'nun bu uzun üst başlıklı yazısından bir bölüm aktarıyoruz.

(...)

İngiliz diplomatı Lord Gürzon, büyük Türk Milleti'nin istiklalini hüccetlediği Lozan Antlaşmasını kastederek, yine İngiliz diplomatı olan Loid Corc'a:

‘İngilizler tarihlerinde bu antlaşma kadar kendilerini küçülten bir belgeye imza koymamışlardı! diyerek siyasetini tenkit etti.

Kısaltarak aldığımız bu hükmü biz, romantik bir yazarın yazılarından almadık. Bunu Türk olmayanlar konuşmuş ve yazmışlardır.

Yakın tarihimizin ancak bir sayfasının görkemini ifade eden bu cümleden haklı olarak duyduğumuz gurur, elde ettiğimiz manevi güç her Türk vatandaşına, ilerde vatanın tehlikeye düşmesi halinde

Önüne geçilmez bir kuvvet yaratacaktır...”

Rıfat Arıncı, “Ebussuud Efendi”yi anlattığı yazısını bu sayıda da sürdürür. Kaside, beyit, kıta ve gazellerinden örnekler verir.

“Kanuni Sultan Süleyman Ebussuud'a onun adaleti hakkında fikrini öğrenmek için, ‘Fidanlara zarar veren karıncayı öldürmekte günah var mıdır?’ diye şöyle manzum bir soru sorar:

‘Nihale (fidana) ger (eğer) ziyan etse karınca

Günahı var mıdır onu kırınca?’

Ebussuud Efendi, tavsiye etmek istediği adaleti şu vecize ile cevaben arz eder.

‘Kıyamette Hüda halkı derince
Süleyman’dan alır hakkın karınca.’

“Kızılırmak’ta kuvvet istihsali ve arazi sulama hakkındaki rapor”u, “Çorumlu Maniler izler.

Genç yüreklere tatlı, coşkulu ve sevda yüklü esintiler getiren Eşref Ertekin’in derlediği manilerden üç örnek alıyoruz.

“(…)
Şu taşlar gölgelemiş
Güzeller suya inmiş
Bir öptüm bir ısırdım
Al yanak şekerlenmiş

Şen olsun Çorum düzü
Helak eyledi bizi
El ermez gözüm görmez
Gönül arzular sizi

Tüfengim atılmıyor
Pahalı satılmıyor
Geceler on beş saat
Yalnız yatılmıyor...”

Eşref Ertekin’in **“Cönklerden Derledikleri”** bu sayıda da sürer. Bu sayıya alınan destanların yazarları bilinmemektedir. “Destan-ı Ömer Paşa”dan iki dörtlük alıyoruz.

“(…)
Bize imdat geldi Hazreti Hak’tan
Ki bunca alemler var etti yoktan
Resulüne ayet indirdi gökten
Bu kadar hafız-ı Kur’anımız var

(...)

Ömer paşa der ki sökün eyledim
Bükreş tarafına akın eyledim
Nice ırakları yakın eyledim
Nemse sınırında meydanımız var...”

Çalışmalarına birkaç sayı ara veren Sadi Leblebici, derleyip notalandırdığı yeni bir çalışmasını, bir oyun havasını alır bu sayıya. Figür resimleri ve türküsüyle birlikte verir “**Türkmen Kızı**”nı.

Türküden bir bölüm alıyoruz.

“Türkmen kızı Türkmen kızı
Sen allar giy ben kırmızı
Çıkalım dağlar başına
Sen gül topla ben nergizi
Leyli leyli yandım Ayşu

Türkmen kızı inek sağar
Uzun saçı yere değer
Sevsin diye boyun eğer
Leyli leyli yandım ayşu

(...)

Bibliyografya bölümünde, geçen sayıdan süren “**Danışmendname ve Mirkat-ül Cihat**”, bu sayıda da sürer. Melik Ahmet Danışmend Gazi’nin Çorum’ Bizanslılardan alıştı destansı bir dille anlatılır. Nazmi Tombuş’un kaleme aldığı bu yazının süreği gelecek sayıya kayar.

Son bölüm yine belgelere ayrılır.

Çorum’da “Paşa Hamamı” diye anılan hamam ve hanın vakfı Tacettin İbrahim Paşa’ya ait ele geçirilen belge ile, yine aynı kişiye ait, Arapça vakfiye sureti yayımlanır.

ÇORUMLU, Sayı: 23

1 Haziran 1940 tarihli Çorumlu'nun 23. sayısı Nazmi Tombuş'un, "Muhit Dahiyi mi Dahi Muhiti mi Yaratır" başlıklı yazısıyla başlar.

Rıfat Arıncı'nın, "**Ebussuud Efendi**" adlı sürekli yazısı bu sayıda sonlanır. Yazıdan bir bölüm alıyoruz.

"(...)

Ebussuud Efen di'nin İstanbul, İskilip ve daha bir çok yerlerdeki vakıf kitaplarının el yazısı ile vakfedildiğini görüyoruz. Bir kısmının metinleri el yazmasıdır. Kanuni Sultan Süleyman'ın ünlü vakfiyesini de Ebussuud Efendi tanzim etmiştir..."

Ebussuud Efendinin torunlarından birisi için yazdığı mersiye den bir beyit alıyoruz.

"(...)

Seninle mülkü vücudum tamam amir idi

Yıkıldı cümleten oldu harap halim gel

Bu başın ise ey ebreden başın silen

Beni de ağlatan odur, gel ağlayalım gel..."

Samsun'dan Rüştü Coşgun, "**Kardeşim Nazmi Tombuş'a**" diye yazar, "**İnkisar**" adlı şiirini.

İhsan Madenoğlu, Anadole France'den bir çeviri yapmış: "**Hayata Dair Tahayyüller**". Zor anlaşılır, Osmanlıca bir dil kullanmış Madenoğlu.

"**Nişanlanma ve Evlenmede Mesut Olmak İçin Ruhi İçtimai Temeller Neler Olmalıdır?**" başlıklı makale Y. Esat Cankar'ın.

Yazıdan bir bölüm alıntılıyoruz.

"(...)

Verine'ye göre, aşkın tam gelişmesine evlilik zemin hazırlar. Aşkın istediği garantiyi ve güvenliği evlilik verir. Bu güvenliğin bir bıkkınlık, yorgunluk ve alışkanlık doğurduğunu söyleyenlere Verine der ki: 'Aşk tan aşka fark vardır. Sadece maddi bir aşk durgunluğa dayanmaz. Tatmin edilirse ölür. Ama tam bir aşk öyle değildir. Maddi iştiha doyuma ulaşırsa söner ama, hem kalp hem zeka ve duyguları ilgilendiren tam aşk, gösterilen özenle kuvvet bulur.' Verine'nin dediğine katılarak denilebilir ki, aşk, iki gönül arasında bir kurmalıdır..."

“Çorumlu Maniler”, orta yaşı geçmişleri bile yeniyetmelik günlerine alıp götürüverecek denli geçmişten esintiler getirmektedir. Eşref Ertekin’in derlediği bu manilerden birkaç örnek alıyoruz.

“(…)

Yılana bak yılana
Karşıdaki durana
Ben yarimi yitirdim
Kırk liram var bulana

Yeşil çeki bendedir
Bir ibiği sendedir
Cennetten huri çıksa
Yine gönlüm sendedir

Yarasızlar
Ok değmiş yara sızlar
Yaralının halinden
Ne bilsin yarasızlar

Borçlunun derdinden ancak
An larmış parasızlar
Akçalar sölpük çıkar
Can yakar kara kızlar...”

Manilerin ardından, “Cönklerden Derlemeler”i sunar Eşref Ertekin.

Nazmi Tombuş’un, bibliyografya köşesinin konuğu “**Danışmentname ve Mirkat-ül Cihat**” bu sayıda da sürer.

Son bölüm yine, tarihsel belgelere aittir.

CORUMLU, Sayı: 24

1 Temmuz 1940 tarihli 24. sayı, Nazmi Tombuş'un “**Yeni Hadiseler ve Biz**” başlıklı yazısıyla başlar. Tombuş:

İkinci Dünya Savaşı'nın dünyayı kan ve ateşe bulduğu günlerde, hükümetimizin barışçı, akılcı ve tutarlı bir dış politika izlediğini, savaş olasılığına karşı da, sağduyulu ve uyanık olarak her türlü güvenlik önlemlerini aldığını yazar.

“**Çorum'un Jeolojik Vaziyeti Hakkında Bir Muhtıra**” yazısı Dr. E. Lahn'ın.

Nazmi Tombuş, hal tercümesi köşesinde “**Kadı Asker Alaattin Ali Efendi**”yi tanıtır. Şöyle der:

“İmam Ali diye şöhret bulan bu zat, İkinci Beyazıt Devri bilginlerindedir. Babasının adı Hüseyin'dir. Doğum tarihi malum değildir. İkinci Beyazıt'ın şehzadeliği zamanında (Amasya Valisi iken) orada imamlık yapmakta idi. Bu vazife ile uzun süre Amasya'da kalması, (Alaattin Aliyül Amasi) diye anılmasına neden olduysa da aslen Çorumlu'dur...”

Nazmi Tombuş, Alaattin Ali'nin soy kütüğünü de eklemiştir araştırmasının sonuna.

Y. Esat Cankar ise, geçen sayıdan süren, “**Nişanlanma ve Evlenmede Mesut Olmak İçin Ruhi ve İçtimai Temeller Neler Olmalıdır?**” başlıklı yazısının ikinci bölümünde:

“Hissi ve fikri uygunluklar, saikler çiftin arasında bazı kere aile birliği teessüs etmeden önce his ve fikir birliği teşekkül eder...” Başlığı altında uzun bir yazı yazar. Bu konuda istatistiki verilerden, yabancı bilim adamlarının bu konudaki görüşlerinden de yararlanarak oluşturur yazısını. Yazının süreği gelecek sayıya kayar.

“Genç bir ölü için “**Ağıt**”, Nazmi Tombuş'un.

Son dörtlüğünü alıyoruz.

“(…)

Son ocak ümidi olmuş bir gençtin,
Şen şatırdım, gürbüz, kuvvetli, dinçtin,

Bir anda eridin, mahvolup geçtin,
Dökülen son damla gözyaşı gibi.”

Hamit Eker de, “**Ziraat Esaslarına Ait Atasözleri**”ni derlemiştir.
Birkaç örnek alıyoruz.

- “-Bir ambar ekinin çeşnisi bir hapazdır. (avuçtur)
- İliya ılıya yaz, soğuya soğuya kış gelir.
- Acı soğanı yiyen değil, doğrayan bilir.
- Yazın kurusu kışa katıktır.
- Mart yağar, Mayıs öğünür.
- Zemheride yağmur yağmadan, kan yağması iyidir.
- Yazın abanı, kışın azığını unutma.
- Kar yerin gübresidir.
- Yazın yatan, kışın büvelek tutar...”

Eşref Ertekin’in, “**Cönklerden Derledikleri**” destanlardan birisi
daha. Sivastopol Destanı. İki dördlük alıyoruz.

“(…)
Sivastopol’u aldık elinden
Kırım diyarını kırdık belinden
Çıktı o hain artık yolundan
Sivastopol da buldu zevali

Bu bir gaza ki emsali yoktur
Öğrendi Moskof zayıat çoktur
Kafir kırıldı eski hukuktur
Boynuna olsun halkın vebali...”

Eşref Ertekin’in derlediği Çorumlu Maniler’in sayısı bu sayıda 936’ya
ulaşır. Bu maniler ki, geçmişte yaşanmış nice sevdaların güzelliğini,
sıcaklığını ve gizliliğini getiriyor günümüze.

“(…)
Dağda odun yarması
Dilberin darılması
Mısır haznesi değer
Bir gece sarılması

Ay doğar eyvan için
Alçacık sayvan için
Mevlam kızı yaratmış
Gencecik oğlan için

Adilem der yüz eller
Seksen eller yüz eller
Sağ elin adetidir
Gerdan eller yüz eller

Bugün bahçeye girmiş
Beş on tane güzeller
Yeşil çayır üstünde
Al badeyi süzerler

Açmış beyaz gerdanın
Lağlı mercan dizerler
Gayme pempe scanfesi
Tor uçkuru çözerler
Serin ver sırrın verme
El ariftir sezerler...”

Nazmi Tombuş’un, “**Danışmentname ve Mirkat-ül Cihat**” başlıklı yazı dizisinin süreği gelecek sayıya kayar.

Son bölümün değişmez yazıları, fermanlar ve vakfiye suretlerini oluşturan tarihsel belgelerdir.

**1938'den 1946'ya
Halkevi Yayın Organı**

**ÇORUMLU
DERGİSİ**

**Cilt:3
Sayı: 25-36/37**

ÇORUMLU, Sayı: 25

Çorumlu'nun 1 Ağustos 1940 tarihli 25. sayısı, "**Halkevlerinin Musiki Çalışmaları**" yazısıyla başlar. Bu yazı, CHP Genel Sekreterliğinin buyruklarının eki suretidir. Musiki dalındaki ödüllü yarışmayı açıklayıcı niteliktedir.

"Öğrenmek Aşkı, Mektep İhtiyacı" yazısı Nazmi Tombuş'un.

1940 Yılında Çorum'da henüz lise yoktur. Nazmi Tombuş'un yazısı Çorum'a lise isteğiyle ilgilidir. Yazısından bir bölüm alıntılıyoruz:

"(...)

İlin 287 bin, merkez kasabanın ise 22 bin nüfusu vardır. Çorum ve İskilip orta mekteplerinin 700'ü aşkın öğrenci mevcudu olup, öteki (büyük illerin) liselerinde 250'den fazla Çorumlu öğrenci bulunmasına rağmen, ilimizin henüz bir liseye kavuşmaması, halkımızı büyük bir üzüntü içinde bırakmaktadır..." diyerek, dönemin Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel'den Çorum'a bir lise isterler.

Bir zamanlar Çorum'da yaygın olan '**Yıl Çıbanı**' üzerine Dr. Tevfik Berkol uzun bir yazı yazar. Bu sayıda Çorum ve ilçelerindeki Yıl Çıbanı üzerindeki gözlemleri yer alır. Yazı bir sonraki sayılarda da sürer.

Çorumlu' da zaman zaman nitelikli yazınsal çeviriler de yer alır. İhsan Madenoğlu, bu sayıda Voltair'den bir çeviri yapar: "**Cisim**".

Y. Esat Cankar'ın, "**Nişanlanma ve Evlenmede Mesut Olmak İçin Ruhi ve İctimai Temeller Neler Olmalıdır?**" başlıklı sürekli yazısı, üçüncü bölümüyle bu sayıda da sürer.

Dinsel kitaplardan, uzmanların görüşlerinden bu konuyla ilgili alıntılar da yapar.

"Sırp ve Hersek Karadağlıların Teslim Olmasının Destanı" Eşref Ertekin'in. "**Cönklerden Derledikleri**"nden olan ve 35 dörtlükten oluşan bu uzun destandan üç dörtlük alıyoruz.

"(...)

Ehli Hersek der ki Sırp'a gelsene
Sen de kendi başın kaydın görsene
Can alıcı geldi karşı dursana
Dağları eridir hükmü şahane

Sırlar der ki bizde tükenmez asker
Darbile askerin can ciğer söker
Benim ile acep kim başa çıkar
Gelmemiş emsalim asla cihane

Derviş Paşa der ki ömrün azaldı
Galiba dünyada müddetin doldu
Saf bağladı ordum ileri durdu
Şimdi aç kurtlar gibi salarlar cane..."

Mani dedin mi herkesin yeniyetmelik günleri aklına gelir. Eşref Ertekin'in derlediği "**Çorumlu Maniler**" den üç örnek sunuyoruz:

"(...)
Dağlar dağlardan yüce
Arslanım keyfin nice
Akşamlar edemiyom
Cemalin görmeyince

Dağlar dağladı beni
Gören ağladı beni
Zincir zaptetmez iken
Dilin bağladı beni

Dağlardan kar geliyor
Dereler dar geliyor
Ben sevdim eller aldı
Bu bana ar geliyor."

Çorum Halkevi'nin çalışma raporun da, son altı ayın etkinliklerinin dökümü yapılır.

Nazmi Tombuş'un, "**Danışmendname ve Mirkat-üt Cihat**" yazısı, bu sayıda da sürer.

Bu yazıyı izleyen sayfalarda, Çorum'un "**Hürünü**" oyunu figürleri fotoğraflanmış olarak verilir.

Son bölüm, fermanlar, beratlar ve belgelerle sürer.

ÇORUMLU, Sayı: 26

Çorumlu'nun 1 Eylül 1940 tarihli 26. sayısı, dönemin Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün bir fotoğrafıyla başlar. Altındaki yazı aynen şöyledir:

“(...)

Yüce Başbuğ Sevgili Cumhurreisimiz İsmet İnönü'nün 13 Ağustos 1940 tarihine müsadif (rastlayan) salı günü, yaz saatiyle 18'de Çorum'a teşriflerini tebci maksadıyla iş bu sayımızı, bu şerefli ve unutulmaz hatıralarına tahsis ve ithaf ederiz...” Çorumlu.

İlk yazı Nazmi Tombuş'un: **“30 Ağustos”**

Bu yazısında 30 Ağustos' a nasıl geldiğimizi anlattıktan sonra şöyle sonlar yazısını Nazmi Tombuş.

“(...)

İşte 1922 senesi Ağustos'unun 30. gününü şerefliendiren bu mukaddes ve muhteşem zafer, tarihin akışına yeni bir yön verip, şerefli bir dönem açmış, bu günkü şanlı Türkiye Cumhuriyeti hükümetinin sarsılmaz ve sağlam temellerini kurmuş bulunuyordu...”

Şevket Eker, **“Aziz Şef Geldi”** yazısıyla Cumhurbaşkanı İnönü'nün gelişini anlatır.

“Çorumlular Sevgili Başbuğuna Kavuşurken” yazısıysa Nazmi Tombuş'un. O da İsmet İnönü'nün Çorum'a teşriflerinin sevinç coşku ve mutluluğunu, Çorumlu'nun duygularının tercümanı olarak anlatır.

Şevket Eker, bu sayıdaki ikinci yazısıyla İsmet İnönü'nün yaşam öyküsünü yazar: **“Büyük İnönü ve Hayatı”**

“İnönü'nün Seçme Sözleri Hakkında” yazısıyla Nazmi Tombuş, İnönü'nün çeşitli tarih ve yerlerdeki konuşmalarından seçilmiş özdeyiş niteliğindeki sözlerine yer verir. Birkaç örnek alıntılıyoruz.

“...Zeki değil çalışkan olmak istiyoruz.

-Mücadelenin kuvveti, ilimden ve çalışkanlıktan ibarettir.

-Modern ve ileri bir millet endüstrisiz olamaz.

Türk inkılâbı Türk Milleti'nin Kurtuluş Savaşıdır...”

"Hoş Geldin" şiiri, İhsan Tombuş tarafından İnönü'ye hitaben yazılmıştır. Son dördlüğünü şöyle:

"(...)

Hoş geldin ey şanlı, ey sayın konuk
Sevindik, şad olduk, sefalar bulduk
Yüzler gülenç şimdi kederden iz yok
Hoş geldin sevgili Başbuğ İnönü..."

"K" rumuzlu kişi, "O Ne Gündü" yazısını yine İnönü için yazar.

Sonraki sayfalarda, parlak birinci hamur kağıda basılmış İnönü'nün Çorum'da karşılanmasıyla ilgili 23 fotoğraf yer alır.

Y. Esat Cankar, "**Nişanlanma ve Evlenmede Mesut Olmak İçin Ruhi ve İctimai Temeller Neler Olmalıdır**" adlı yazı dizisinin 4. bölümünü yayımlar bu sayıda. Kısaca şöyle özetler bu bölümdeki yazısının başlıklarını:

"(...)

Ahlaki ve içtimai telakkiler, örf ve Adetler, Terbiye ve Moda, Göreneklerimizin tesiri..."

Ruhi adındaki bir Halk şairinin, insanların ana rahmine düşüşünden doğuşuna, yaşayıp, yaşlanarak ölüşüne kadar geçen süreci anlattığı destanı Cönklerden Eşref Ertekin derlemiş. 25 dördlükten oluşan bu destandan rast gele üç dördlük alıyoruz.

"(...)

Akıl fikir ermez sırrı süphane
Kısmetin ne ise gelir meydana
Dokuz ay on günde doğurur ana
Cihana gelince iş figan olur.

(...)

On yedi yaşında düşer sevdaya
On sekizde uğrar başı gavgaya
On dokuz da sunar desti sahbaye
Yirmisinde mesti sergerdan olur.

(...)

Altmış beşte ağarır saçı sakalı
Yetmişinde olur ölüm hayali
Yetmiş beşte kalmaz tende mecali
Sekseninde piri natüvan olur..."

Dr, Tevfik Berkol'un Çorum'da "**Yıl Çıbanı**" yazısı bu sayıda da sürer. Yazı şöyle sonlanır:

"(...)

Yıl Çıbanı denilen Çark Çıbanı'nın varlığı bir buçuk asırdan beri bilinmektedir.

(...)

Bulunduğu mahallere ve coğrafi bölgelere göre isimler alan bu hastalığın 45 kadar ismi vardır.

(...)

Çıbanın bir yıl sürerek kendiliğinden geçmesi nedeniyle Yıl Çıbanı ismi ile tanınmıştır..."

"**Çorumlu Maniler**" köşesinde, Eşref Ertekin'in derlediği manilerden üç örnek alıyoruz yine.

"(...)

İp attım ucuna gel
Kalenin burcuna gel
Zengine tamah etme
Yiğidin gencine gel.

Uzun tarlanın ucu
Geliyor çifte bacı
Büyüğü hele hele
Küçüğü can alıcı.

Şu dağlar kireç olsa
Davarı erkek olsa
Güzel çirkin istemem
Sevdiğim güleç olsa..."

Nazmi Tombuş'un sürekli yazısı, "**Danışmendname ve Mirkat-ül Cihat**" bu sayıda da sürer.

Çorum Havadisleri bölümünde, Çorum'da petrol haberi verilir.

Haber şöyledir:

“Geçen sonbaharda jeolojik etüdü yapılmış, Çorum sahasının enteresan petrol mıntıkası olduğu anlaşılmiş, jeolojik etüdün bir de jeofizik tetkikle takviyesine lüzum görülmüştür.

(...)

İş sonda tatbikatına kalmıştır...” denir.

Son bölümde Abdalata'ya ait bir ferman ve yine aynı köye ait bir hüccet sureti yayımlanır.

ÇORUMLU, Sayı: 27

1 Ekim 1940 tarihli 27. sayı, Nazmi Tombuş'un "**Dil İnkılabı Savaşı**" yazısıyla başlar. Nazmi Tombuş bu yazıyı, 1932'de kurulan Türk Dil Kurumu'nun kuruluşunun 8. yılı nedeniyle kaleme alır. Türk Bilgini Aşık Paşa'nın Garipnamesi'nden de alıntı yaparak, ilk kez Aşık Paşa'nın dil sorununa değindiğini anlatır.

Yazıdan bir bölüm alıyoruz:

"(...)

Bütün ulusal dertlerimize deva arayan Büyük Ata, asırlardan beri şifa bulmayan bu yara üzerine de elini koydu. 1938 yılı Eylül'ünün 26. günü bir kurultay topladı. Bu toplantıda Türk Dili'nin yabancı dillerin tesirlerinden kurtulabileceği düşünüldü. Yapılacak işlerin, gidilecek yolların ana çizgileri çizildi. Bu uğurlu işin başarılması için bir kurum (Türk Dil Kurumu) meydana getirildi..."

Nazmi Tombuş, "**Şifreli Bir Ferman**"a tarihsel belgeler ışığında açıklık getirir.

1940'lı yılların en gelişmiş kitle iletişim aracı radyoydu.

Rüştü Coşkun, "**Radyoma**" şiirinde, ikinci Dünya Savaşı yıllarının o sıkıntılı günlerini yansıtır. 24 dizelik şiirden bir dördlük alıyoruz.

"(...)

Radyomun şen sesleri, şimdi alev saçıyor

Ne tarafı dinlesem, verdiği haberler şu:

'Yüz bin kişi telefata, kadın, çocuk kaçıyor'

'Yüz tayyare düşürdük, temin ettik uçuşu'..."

Eşref Ertekin'in derlediği Çorum'da Yüzük Oyunu, Sıra Gezme, Sıraya Dizme ve Çığsaklar*, yer alır bu sayıda.

* Çığsaklar makamı aşığılama ve alaya almada söylenen şiirsel sözler ya da konuşmalardır.

Çağşaklara örnekler:

“(…)
Ocak başının minderi
Yüzükçülerin mundarı
Gelin baştan başlayalım
Hepsini de heşleyelim.

Pınarları taş oluklu
Çingene eşeği kılıklı
Var atını bağla da gel
Enseni de yağla da gel...”

Sabri Dil, **"Yeşil Çorum'dan"** şiiriyle ilk defa merhaba der Çorumlu'nun sayfalarından.

Şiirden bir dörtlük alıyoruz.

“(…)
Hayalimin baharı Eskiekin bağıdır
Bana şarkı öğreten Kandilkaya dağıdır
Bu gün yine özledim ilkbahar demlerini
Sarı çiğdemlerini beyaz çiğdemlerini...”

Dr. Tevfik Berkol'un **'Yıl Çıbanı'** yazısı hâlâ sürmektedir.

Y. Esat Cankar'ın, **"Nişanlanma ve Evlenmede Mesut Olmak İçin Ruhi ve İçtimai Temeller Neler Olmalıdır?"** yazısı bu sayıda sonlanır.

"Cönklerden Derlemelerde" bu kez, **"Destanı Sultan Mahmut"** ve bir Koşma'yı çıkarıyor karşımıza Eşref Ertekin.

Yedi dörtlükten oluşan Destan'ın son dörtlüğünü alıyoruz:

“(…)
Kudretten çekildi bir yeşil bayrak
Verildi talkını düştü bir firak
Aldı muradını ol kara toprak
Sedalandı kamu yeksan ağladı...”

Bunun peşinden, "**Çorumlu Maniler**"i verir Eşref Ertekin.

“(…)
İpek kuşak dizdedir
Deste kâkûl yüzedir
Dünyayı güzel alsa
Yine gözüm sendedir

Ay doğar ayazlanır
Gün doğar beyazlanır
Şu Çorum'un kızları
Hem sever hem nazlanır.

Karyolada yatan yar
Çifte gönül tutan yar
Sevip beceremedin
Çalımından utan yar...”

İhsan Tombuş’un, “**Danışmendname ve Mirkat-ül Cihat**” yazısı bu sayıda sonlanır. Şöyle der, yazısını sonlarına doğru Nazmi Tombuş.

“(…)
Görülüyor ki, Mirkat-ül Cihat, elde mevcut yazma Danışmendname'deki olayları üslup ve ifade değişimi suretiyle aynen tekrar etmektedir. Birçok hayali ekler ve tahrifat ile masal haline getirilmiş olan bu rivayetlerin, hakiki vakayii tarihiyyeye uymakta olduğunu Amasya müverrihi Hüsametdin Efendi bildiriyor...”

Memleket Haberleri'nin ardından bu sayı, Mufassal Bir Ferman ve Abdalataya ait Arapça bir vakfiye suretiyle sonlanır.

ÇORUMLU, Sayı: 28

Çorumlu, yayımına tam on ay ara verdikten sonra, 1 Ağustos 1941 tarihli 28. sayısıyla yeniden yayım yaşamına döner.

Bir süre yazılarına ara veren H. Turhan Dağlıoğlu da, "**Hicri II. Asırda Çorum**" adlı yazı dizisiyle, Çorum tarihi araştırma yazılarını kaldığı yerden sürdürür.

Bu sayıya aldığı belgelerden birisini veriyoruz:

"(...)

Merkezi Sivas'ta bulunan Rum Beylerbeyine Çorum Mecitözü Kadılarına yazılan hükümle de Delibudak'ın Mecitözü Kazasına tabi Ordu karyesi halkından olduğunu ve Kalındudak adında diğer bir eşkıya ile elbirliği ederek birçok köyleri bastığını öğreniyoruz. Bu eşkıyanın yakalanarak cezalandırılmasını bildiren bir hükümdür.

Bu belge 1593 tarihli olup, İran'dan Çorum, Sivas ve Kastamonu'ya gelen Kızılbaşlara dairdir. Merkezi Sivas'ta bulunan Rum Beylerbeyi'nin adı Mehmet Paşa'dır. Anadolu'ya gelen Kızılbaşlar İran Şahı'nın bir yaşmağını ve üç dört Kızılbaş halifesinin de mektuplarını getirdiğini ve bunları halka dağıttığını bildirilmektedir. Kızılbaşlık Anadolu'da bilhassa 16. yüzyılda da fazla revaç bulmuş olduğuna göre, Osmanlı Devleti'nin bu mesele üzerinde pek hassas hareket edeceği pek tabi idi. Belge, İran'dan gelen bu gibi Kızılbaşların elde edilmesini ve bunların Sünni halkı zehirlemesinin önüne geçilmesi istenmektedir..."

Nushi Tombuş'a ait "**Koşma**"yı, "**Çorum'da Yağmursuzluk ve Halktaki Ananeler**" yazısı izler. Yazıyı Hayri Karamuk kaleme alır. Yağmursuzluk nedeniyle, kurak geçen yıllarda halkın toplanıp dualarla yağmur istemelerini, kurban kesip yoksullara dağıtmalarını anlatır. Çocukların yağmursuzluk başlayınca sokaklarda şöyle bağırdıklarını yazar Hayri Karamuk:

"(...)

Yağmur yağ /Ekin bit / Tarlada çamur / Teknede hamur / Öksüzlere ömür / Ver Allah'ım ver /Sellice sulluca bir yağmur / Yer yarıldı yaş ister / Ufakcıklar aş ister / Ekinin bol olsun bol olsun / Madrabazların * gözleri kör olsun..."

Alevi kesiminde de, eşek gelin etme ve ekme yapıp dağıtma adeti, olduğunu belirten Hayri Karamuk, çocukların şöyle bağırarak dolaştığını yazar:

“(....)

Eşek gelin olur mu?/ Olur mu? /Yer yağmursuz olur mu?/ Olur mu?/ Kurbağa susuz olur mu?/ Olur mu? /Yer yarıldı yaş ister? / Ufacıklar aş ister / Ekin bol olsun /bol olsun /Madrabazların* gözleri kör olsun.”

Çağın değişimi toplumların sosyo-ekonomik yapısını da değiştirmektedir. Bu nedenle birçok gelenek ve göreneklerimiz de geçmişin, bir daha dönülüp yaşanılması olanaksız yıllarında kalmaktadır. Zaman içinde unutulmaya yüz tutan folklorumuzun bu güzellikleri, yaşlıların anılarında, eğer kaleme alındıysa kitap ve dergilerin de sayfalarında yaşayacaktır,

İşte Ferit Dedebaş'ın yazdığı, “**Çorum'da Köy Düğünü**” de birçok özelliklerini ve güzelliklerini yitirilmiş geleneklerimizden... ‘Köy Düğünü’nü Ferit Dedebaş şu başlıklar altında incelemiştir:

“(....)

1- Düğüne Başlangıç, 2- Odun Kesme, 3- Buğday Öğütme, 4- Çuval Ağzı Açma ve Hamur Yoğurma, 5- Ekmek Yapma, 6- Diğer Köylerin Daveti, Şeker Gönderme, 7- Keşkek ve Pilav Pişirme, 8- Gelin Hamamı, 9- Civar Köylerin Gelmesi, 10- Yemek Yeme, 11- Hediyelerin Toplanması, 12- Gece Meydan Alemleri, 13- Kına Gecesi...”

Yazının sonu gelecek sayıya kayar.

"**Çorumlu**" yazısı Yozgat Lisesinden Mediha Ayan'ındır. Ayan, yazısında Çorumlu Dergisi'yle Çorum halkı arasında özdeşlik kurar, şöyle der yazısının bir yerinde:

"(....)

Çorumlu yenilik, iyilik ve marifet aşkıdır. Bu suretle kendi adını taşıyan dergi ile hem isim ve hem ruh itibarıyla kardeş bulunuyor..."

Ferit Dedebaş, “**İnkılâp Ayı Temmuz**” yazısıyla temmuzlarda yaşanan en önemli olayları gündeme getirir.

* Madrabaz: Ekini saklayan ve pahalandıran ekincilere denir.

Bunlar:

- “3 -Temmuz 1776 Amerika İstiklâl İnkılâbı.
- 14 Temmuz 1739 Büyük Fransız inkılâbı.
- 23 Temmuz 1908 İkinci Meşrutiyet.
- 23 Temmuz 1924 Erzurum Kongresi.
- 24 Temmuz 1924 Lozan.
- 23 Temmuz 1939 Hatay'ın Anavatana katılması.”

Sağlıksal açıdan okuyucuyu bilgilendirme yazısı, **"Yara ve Tedavisi"**
Dr. Adil Özkan'ın,

Dedebaş'tan bir şiir: **"Demedim mi?"**

"Çorum'da Yıl Çıbanı " yazısı bu sayıda da sürer.

Bahri Kayış'ın **"Dua"** şiirini, Eşref Ertekin'in derlediği **"Çığşaklar"**
izler.

"Alaca Halkevinde bir Toplantı" haberi, bir Halkevi haberi olarak
verilir.

Toplantıya, Çorum Valisi Muzaffer Akalın da katılarak
onurlandırmıştır. Alaca İsaahacı köyünden Halk Aşığı Haydar Bektaş,
Koçhisar'dan Yusuf Er, Ali Müslüm Delibaş, Alacahöyük'ten Ali Ciğer,
Manışar köyünden Ali Şahin katılırlar. Dertli'den, Koroğlu'ndan,
Karacaoğlan'dan, Nesimi'den, Hatai'den koşma ve nefesler okurlar.
Bunlardan Aşık Haydar hiç okuma yazma bilmediği halde, irticalen koşma
destanlar tertip eder.

Aşık Haydar'dan o gün söylediği bir parçanın son bölümünü
alıyorum:

“(...)

Aşık Haydar der ki gönül arz eder
Umarım Mevlâ'dan vermesin keder
İnşallah bay bize bir ihsan eder
Muzaffer Akalın sefa geldiniz...”

"Çorum Halkevi Faaliyeti" yazısında, Çorum Halkevi Gösteri
Şubesi'nin Sinop ve Samsun'da vermiş olduğu temsil ve halkoyunları
gösterilerinin büyük ilgi gördüğü, basında da bu konuda övücü yazılar
yayınlandığı haberleri yer alır.

Bununla ilgili yazılar da, **"İktibaslar"** bölümünde verilir.

Son bölümde: Delibudak adındaki eşkıyanın yakalanması ve bunun
ahvaline; Acem diyarından Çorum, Sivas, Kastamonu'ya gelen Kızılbaşların;
Çorum Kalesi'ne bir varoş inşaaası konusunda Behzat Çavuş'un Mübaşir tayin
olduğuna dair belgeler yer alır.

ÇORUMLU, Sayı :29

1 Eylül 1941 tarihli 29. sayı, Cevdet Bezirci'nin, "**Çorum'un Lise ve Sanat Okulu Derdi**" yazısıyla başlar.

Henüz lisesi olmayan Çorum'un sanat okulu ve lise isteği gündemdedir. Yazıda, Çorum Ortaokulu öğrenci mevcudunun 500 olduğu, her yıl 80-90 civarında öğrencinin ortaokulu bitirdiği, ancak varlıklı kişilerin çocuklarını uzak, büyük kentlerin liselerinde okuttuğu, diğer çocuklarınsa öğrenimsiz kaldığı vurgulanmaktadır. Çorum'a açılacak bir liseyi, İskilip, Merzifon ve Amasya ortaokullarının besleyebileceği belirtilir.

Yazının son paragrafını olduğu gibi alıyoruz:

"(...)

İş, Kültür çarkının başında bulunan edip, şair ve yüksek bilginlerimizden bulunan Maarif Vekilimiz (Mili Eğitim Bakanı) Sayın Hasan-Ali Yücel'in himmetine kalmaktadır. Çorumlular bu zatın yüksek direktiflerini beklemektedir..."

"Hazine-i Evrakın Maarif Kısmında Ait Vesikalar" yazısı, Hikmet Turhan Dağlıoğlu'nun. Yazı şöyle başlar:

"(...)

Hazine-i evrakın tasnif edilmiş (askeri, maarif maliye, adliye vs. gibi) defterlerinde Çorum'u ilgilendiren belgelere rastlamaktayız.

Bu defterlerde, maarife ait olan kısımları gözden geçirirken rastladığım konuları bir cetvel halinde tespit ettim.

(...)

Bu cetvelde medreselere, camilere, mekteplere ait belgeler olduğu gibi kişilere ait araziler de vardır. Bu belgelerin numara ve tarihleri ayrıca gösterilmiştir..."

"Çorum'da Yerli Sanatlar" yazısıyla Hayri Karamuk, Çorum'da Dabağlık sanatını ele alır. Şöyle yazar:

"(...)

Yakın zamana kadar çevre il ve kasabaların deri ihtiyacını temin eden Çorum tabağhanesi, bugün tüccarların ham derileri dışarı sevk etmek hırsından dolayıdır ki, sönük bir duruma gelmiştir. Daha dün, Kayseri, Yozgat, Merzifon, Samsun, Amasya gibi şehirlere deri sevk etmekle hayatını kazanan

Çorum esnafı, bugün eli koynunda işsiz güçsüz beklemektedir. Bu durumun ıslahı, ham derinin Çorum'dan dışarı çıkmamasını teminle kabildir...”

"Dava ve Cezanın Düşmesi" yazısı Semih Özkan'ının. Dava ve cezanın beş nedenle ortadan kalkacağını belirten Semih Özkan bunları şöyle sıralar:

“1- Ölüm, 2- Af, 3- Davadan Vazgeçme,4- Zaman Aşımı, 5- Bazı suçlara para vererek o davanın ortadan kalkması...”

"Arzda ve Yurdumuzda Zelzele Bölgesi" yazısı Rıfat Arıncı'nın.

Ülkemizde salt Erzincan'da, 1047'den 1939 yılına değin 19 deprem olduğunu saptar Rıfat Arıncı.

Depremleri şu başlıklar altında verilir.

“1- Orta Anadolu'da belli başlı zelzeleler.

2- 1050 Amasya zelzelesi.

3- 1075 Danişmendliler zelzelesi.

(Çorum'da)

4- Amasya zelzelesi. (1415)

5- Türkiye Büyük zelzelesi. (1509)

6- Çorum zelzelesi. (1514)

7- Amasya zelzelesi. (1585)

8- Amasya zelzelesi. (1668)”

Buraya Çorum yağmurunu sadece örnek olarak alıyoruz.

"(...)

1619 ilkbaharında Çorum ve çevresine şiddetli bir yağmur yağar. Köylerde oldukça büyük hasara yol açar. Abdalata Tekkesi'nin kapısının üst eşiğine kadar çıkan sel suları, üç ev dışında tüm evleri oturulamayacak duruma getirir. Halkın sefaleti ve feryadı ayyuka çıkar. Devletçe önlem alındığına dair hiçbir belgenin ele geçmediği belirtilir.

Dedebaş'ın **"Sabreyledim"** şiirini, geçen sayıdan süren **"Çorum'un köy Düğünü"** inceleme yazısının süreği izler. Kalan bölüm şu başlıklar altında verilir:

“(…)

- 1- Perşembe sabahı kahvaltı,
- 2- Güvey ve sağdıca İlişkin tören,
- 3- Gelinin hazırlanması,
- 4- Gelinin baba evinden ayrılması
- 5- Gelinin koca evine varması...”

Eşref Ertekin’in derlediği "**Çığsaklar**"ı, "**Cönklerden Derlemeler**" izler. Yazarı belli olmayan bir destan alınır bu sayıya. Bu, "**Esnaf Güzelleri**" destanıdır. 18 dörtlükten oluşan bu destandan iki dörtlük alıyoruz .

“(…)

Saraç dilberinin incedir işi
Kavaf dilberinin karadır kaşı
Kuyumcu dilberi işler gümüşü
Daim emek çeker ince sırmaya .

(…)

Kasap dilberleri bilir bıçağı
Kebabçı dilberinin yanar ocağı
Bakkal dilberleri çok yer dayağı
Paçacı dilberleri düşmüş paçaya...”

Halkevi Çalışmaları’nda, birçok etkinlik haberinin yanı sıra, Halkevi Başkanı Şevket Davutoğlu'nun Başkanlıktan istifasıyla yerine Naim Atalay'ın seçildiği haberi verilir.

Son bölümde, Abdalata’ya ait belgeler yer alır.

CORUMLU, Sayı: 30

1 Birinci Teşrin (Ekim) 1941 tarihli 30. sayı, "**Bayrağa ve İstiklâl Marşına Saygı**" yazısıyla başlar. Yazıdan bazı alıntılar yapıyoruz:

“(...)

Benliğini en titiz bir biçimde koruyan millet bayrağına da o nispette düşkündür. Bayrağına en büyük saygıyı gösteremeyen milletlerin kendi varlığına sahip olduğuna da inanmak güçtür.

(...)

Artık Türk Bayrağı da kati şeklini almış bulunuyor. Artık her insan kendi zevkini okşamadığı veya hesabına geldiği gibi bayrak yaptırılmaz.

(...)

Halkevi’nde İstiklâl Marşı öğrenme kursu açmak ve kısım kısım halka bunu öğretmek çok yerinde bir hareket olur. Bir çok aydınımız dahi bu marşı bilmiyor. Bundan başka İstiklâl Marşı söylenirken, nasıl saygı gösterileceği halka öğretilmelidir...”

Dönemin Cumhurbaşkanı İsmet İnönü’ye Çorum’dan bir istek mektubu gönderilir. Mektubu aynen alıyoruz:

“İNÖNÜ Milli Şef -ANKARA
ÇORUM: 13/81941

13 Ağustos; Bugün Çorum isimli çocuklarınızın, yıllarca hasretini çektiği siz Babalarına kavuştukları bir bayram günüdür. Bayram günlerinde, Babaların sıhhat ve afiyetlerini görmekte iktifa etmeyerek, haline göre maddi hediyeler bekleyen her çocuk gibi bizler de Babamızdan, çocuklarınız için lise ve sanat mektebini özlüyor ve Ulu Tanrı’dan başımızda daim kalmanızı diliyoruz.

Çorum Halkından:
İhsan SABUNCUOĞLU, Ömer Çapa,
Hamdi BAYRAK, Hayriye KULOĞLU...”

Bu okul isteği yazısına karşılık Cumhurbaşkanı İsmet İNÖNÜ’den aşağıya aldığımız yanıt gelir:

“Bay İhsan SABUNCUOĞLU ve Arkadaşlarına
ÇORUM
ANKARA: 15/8/1941

Sayın Çorumluların samimi duygularına teşekkür ederim. İmkân husulünde lise hakkındaki arzularının tatminine çalışılacaktır.

Çorum çocuklarına selam ve muhabbet.

İsmet İNÖNÜ”

“Çorum’da Benimsenen Bazı Kelimeler” başlıkla yazısına, İhsan Sabuncuoğlu şöyle başlar:

“Harflerin, kelimelerin, rakamların da talihlileri oluyor ve benimseniyorlar. Özellikle çok, genellik ifade eden bazı kelimeler Çorum’da bilhassa benimsenmektedir. Onlarda, kendileri için birçok kutsal anlamlar gizlenmiş sanılmaktadır. Bunlardan bazıları şunlardır:

“1- İnönü, 2- 45 3- Pilevne-Dömeke 4- Saffet Arıkan 5- Saraçoğlu 6- Hasan-Ali Yücel’dir...” der.

Bu rakamı ve kelimeleri tek tek açıklayan İhsan Sabuncuoğlu, şöyle sonlar yazısını:

“(..)

Sayın Maarif Vekilimizden (Milli Eğitim Bakanı) Çorum’da lise ve sanat mektebi, enstitü gibi irfan yuvalarının kurulmasını Çorumlular sabırsızlıkla özlemektedirler. Bu konuda babalarından aldıkları ve başlarına koydukları muhabbet ve selam lütfundan hız almış olarak...”

Çorumlu şair Sabri Dil, Adana’dan yazmış. “Yeşil Çorum’un” ilk dörtlüğünü alıyoruz.

“Seni her zaman Çorum anıyor, anıyorum
Hasretin aleviyle yanıyor yanıyorum,
Kaç yıldır çekiyorum ben senin özlemini
Bu yıl daha derinden hissettim elemi...”

H. Turhan Dağlıoğlu'nun, "**Onuncu Hicri Asırda Çorum**" yazı dizisi sürüyor. Yazıya şöyle başlar:

"İstanbul'da Başvekalet Arşivinde bulunan Defteri Hakaniler (tapu) arasında Çorum'a ait 177 büyük ve uzun yapraktan ibaret tarihsiz ve eski 944, yeni 444 numaralı (Çorum Livası ve kurası, nüfusu, hasılat, maliye ve evrak defteri) adını taşıyan bir defter vardı.

Bu defter, bize onuncu hicri yüzyıldaki Çorum'un birçok özelliklerini ve Selçuklulardan itibaren süregelen bazı vakıflardan, tanınmış bazı ailelerin adlarını, özellikle Ahilere ait zaviye teşkilatı bildirmesi yönünden ayrı bir öneme sahiptir..."

Daha kırk günlükken kör olan Hasan Gözgörmez'in, Abdullah Ercan'a adadığı şiiri: "**Ne Desem Arlanmaz Utanmaz Felek.**" şiiri var sırada. Bir dörtlük alıyoruz:

"(...)
Açtığın yare ye işlemez fitili
Cefakar elinden perişandır dil,
Ne yiğitler yersin ecelsiz katil
Nasıl elin varır imansız felek ?
Bana pek kıyarsın zamansız felek..."

"**Çorum'un Osmanlı Zamanındaki Durumu**" başlıklı kısa yazı, emekli öğretmen Nuri Uğur'un. Yeni şairlerimizle hasbihal veyahut "**Şiirde İnkılap**" yazısının yazarı Afet Kobay. Şükrü Enis Regü, Orhan Reşit, Hasan İzzettin Dinamo, Cahit Saffet Irgat'ın şiirlerinden örnekler vererek, yeni akım şairlerini eleştirir. Şöyle der:

"(...)

Hani bizim edebiyatta inkılap yapacak şairlerimizin şiirlerindeki güzellik. Onların bazen kelimelerinin bir ikisinin yerini değiştirerek bir cümle yapmak mümkün oluyor.

(...)

Yeni çığırın tanınmış bu elemanları edebiyatımızda yapmak istedikleri inkılabı acaba bu kisve ile mi yapmak istiyorlar.

(...)

İnkılâp; yenilik, değişme demektir. Bu değişmeler, bu yenilikler herhalde dilin güzelliğini, tazeliğini koruyarak yapılmalıdır.

(...) Aruzu atıyoruz, o bizim değildi. Fakat kendi öz malımız hecemiz var. Ona karşı hincımız nedir? Kafiyeyle neden garaz bağlandı? Şayet bunlar noksansa, o noksanlarını tamamlamalı, ıslah etmeliyiz..."

"Çorum'da Yıl Çıbanı" yazısı sürer.

Eşref Ertekin'in derlediği "Çorumlu Maniler", yine tatlı esintiler getirir onlarca yıl öncesinden.

"(...)

Ah olsa vah olmasa
Kâh olsa kâh olmasa
Ben yar ile yatanda
O gün sabah olmasa

At olur da tepmez mi
Yar olur da öpmez mi
Yarin öptüğü yerde
Mormenekşe bitmez mi

Adilem der gül gezdır
Bahçeye gir gül gezdır
Senden gayri seversem
Gözlerime mil gezdır..."

Eşref Ertekin, bu sayı için. Çorum'da söylenen bilmeceleri de derlemiş. Birkaç örnek alıyoruz:

"...Pır pır uçar, durmayıp kaçar. (ocak dumanı)

-Altı kemik, üstü kemik; içinde bir kara memik. (kaplumbağa)

-Altın tas, gümüş tas; birini kaldır birini bas. (Ay ile Güneş)

-Pat etti, küt etti; başında beyaz külâh bitti. (kavrulmuş mısır)

-Baldan tatlı, baldan ağır. Mendile konulmaz. Tadına doyulmaz

(uyku)

-Filfillice burnu eğrice. (nohut)

-Yer altında bulgur kaynar. (karınca)

Bu sayı, Abdalata vakfı hakkında bir muhasebe defteri suretiyle sonlanır.

CORUMLU, Sayı: 31

1 Kasım 1941 tarihli 31. sayının ilk yazısı, CHP Genel Sekreterliğince gönderilen Erzurum Mebusu, Dr. A. İ. Tüzer imzasıyla gelen yazıdır. Şöyle denilir bu yazıda:

“ANKARA:13/11/1941
Halkevi Reisliğine ÇORUM

Eviniz tarafından çıkarılmakta olan “**Çorumlu**” dergisinin neşriyatının takdir ederek 250 lira mükafat gönderiyorum.

Bu kıymetli derginin 5/VII/1939 tarih ve 5/1491 sayılı tamimimizle işaret edilen hususlar dairesinde ve daha güzel bir şekilde intişarını umarım.

Derginin çıkartılmasında yardımları bulunan bütün arkadaşlarımı ayrı ayrı tebrik eder, gözlerinizden öperim.”

C.H.P. Genel Sekreteri
Erzurum Mebusu
DR. A. İ. TÜZER

İbrahim Tuncay’ın, “**Eğitmenli Okul ve Köy Kalkınması**” üzerine yazdığı yazının içeriği, Mecitözü Şeyhmustafa köyüne Rahmi Barutçu ile birlikte yaptığı geziye ilişkindir.

M. Turhan Dağlıoğlu’nun, “**11. Asra Ait Çorum Vesikaları**”ndan bir belge alıyoruz.

“(…)”

Musa adındaki şakinin, yüz atlı ile Çorum'u bastığını ve şakinin yakalanmasına dair olup, 1609 tarihli Rum Beylerbeyi'ne yazılmış bir hükümdür. Şunsa (Tokat, Erbaa'da bir nahiye merkezi) kadısı Abdülkerim İstanbul'a mektup yazarak, Musa adında bir şakinin yüz atlı ile Çorum'u basarak, yüz elliden çok insanı öldürdüğünü, mallarını ve yiyeceklerini yağmaladıklarını, Murathanlı taraflarından gezmekte olduğunu bildirmiş ve ayrıca Seyyitli boğazında bir dağ başında bir kale inşa etmiş olduğunu, yetmiş seksen sekbanla boğazı bekleyip, gelip geçenleri soymakta olduğunu eklenmiştir.

İstanbul, bu azılı şakinin yakalanmasını Rum Beylerbeyi'ne havale etmiş, hakkında yasal işlemin yapılmasını emretmiştir..."

"Çorum Ağı Fonetik Hususiyetleri Üzerine Bir Kalem Tecrübesi" yazısı Sabahat Dökmen'in. Şöyle der yazısında:

"(...)

Çorum ağzının, fonetik bakımından güney şivesine-bugün kü İstanbul ağzına uymayan farklı kelimelerini, ait oldukları gruplarda toplayarak, köklerde, eklerde, fiillerde göze çarpan fonetik (ses bilgisi) olaylarını saptayarak, Çorum ağzının fonetik özelliği hakkında bir fikir edinmek mümkün olacağı inancındayım..." der, örnekler verir.

Kemal DEMİRER'se, **"Cem Toplantısı, Bunun Halk Şairleri Üzerindeki Tesiri"** konusunda yazar.

"Çorum'da Yıl Çıbanı" yazısı bu sayıda da sürer.

Eşref Ertekin'in derlediği **"Çorumlu Maniler"**in sayısı 1079'a ulaşmıştır. Üç örnek veriyoruz:

"(...)

Bu poşu kara poşu
Yakışır yare poşu
Yüz bin altın değmez mi
Tenhada yar öpüşü.

Bu dağlar ulu dağlar
Çevresi sulu dağlar
İsterem yare gidem
Bağlaman yolu dağlar.

Bunu yazdım kış idi
Kalemin kamış idi
Kınamayın ağalar
Elim üşümüş idi..."

Eşref Ertekin'in derlediği, geçen sayıdan başlayan **"Çorum'da Söylenen Bilmeceler"**den birkaç örnek daha alıyoruz.

- "...Yol üstünde kilitli sandık. (mezar)
-Yarım kaşık, duvara yapışık. (kulak)
-Yol üstüne yoğurt dökmüş, silerim gitmez, süpürürüm gitmez. (ay ışığı)
-İçi darı gibi, dışı deri gibi. (İncir)
-İstanbul'da süt pişer, kokusu buraya düşer. (mektup)
-Alaca mezer, dünyayı gezer. (göz)

Dr. Tefik Berkol'un, geçen sayıdan süren **"Zührevi Hastalıklar"** yazısının süreği gelecek sayıya kayar.

Eşref Ertekin, **"Cönklerden Derlemeler"** bölümüne Gökeşmeoğullarından Çorumlu Rüştü adlı bir şairin uzun bir destanını (20 dörtlük) alır. Bu sayıya alınan destanın kalanı gelecek sayıya aktarılmış. Tamamı 75 dörtlük, yani üç yüz dizedir. Bir bölüm alıyoruz:

"(...)
Vedalaşıp andan Kars'a yetiştim
Çorum rediflerin bulup gördüğüm
Orduya karışıp cenge giriştim
Çok su aşık bozamadık küffarı..."

"Musikimizde İnkılâp Nasıl Olmalı" konusunu Kemal Onsun inceler. Yazısının son paragrafını alıyoruz.

"(...)
Bu ıslahatı yaparken, diğer taraftan Türk Klasik Musikisi hiçbir şekilde ihmal edilmemelidir. Onlar bu günün musikisi olarak tekrarlanmaktan ve aksettirilmekten ziyade Türk Klasikliği olarak kalması yine milli musiki varlığımız için bir zarurettir..."

Son bölüm belgeleri: Çorum kalesine yeni bir varoş inşa edilmesine, İskilip Dizdarı Hacı Yusuf'un durumuna; acemi ve yeniçeri oğlanlarının muhalefetine ve Musa adındaki şakinin yüz elli atlı ile Çorum'u bastığına ve yakalanmasına dairdir.

ÇORUMLU, Sayı: 32

1 Birinci Kanun (Aralık) 1941 tarihli Çorumlu'nun, 32. sayının ilk yazısı, H. Turhan Dağlıoğlu'nun yazdığı, "**Çorum Vilayetin Mülki Teşkilatına Tarihi Bir Kısa Bakış**" adlı yazısıdır.

Çorum tarihini mevcut belgelerle inceleyen Dağlıoğlu, Çorum'un ilk kez Danişmendliler'in eline geçişinden, Cumhuriyet devrine kadar olan dönemleri anlatır, ilginç yaklaşımlar getirir.

"**Folklor ve Halkevi**" yazısı, Kemal SAYIN' ın. İki sütunluk iki sayfa tutan, tek paragraflık yazının son satırlarını alıyoruz:

"(...)

Milletimizin müstakil ve içtimai müesseselerini bir metod dahilinde tetkik ve rapteylemek mevki ve ihtiyacında bulunan bizler için folklorumuzu her sahada bütün teferruatıyla bilmek ve onları tabi oldukları içtimai şartlar altında mütalaa eylemek bir zarurettir..."

Abdullah ERCAN, "**Şiire Dair**" yazısıyla şiirin tanımını yapar. Yazısının bir yerinde şöyle der:

"(...)

O ruhta estetik dalgalanmalar yaratıp, his, heyecan ve hassasiyetten ibaret bir insan yaratan halıktır..."

Yazının son bölümünde ise:

(...)

Edebiyatı Cedideci'ler şiiri yalnızca vezin ve kafiye'nin dar çerçevesinde görmek istemezler ve bir nesir şiirin varlığına inanırlar.

(...)

Genç sanatkarlar arasında hâlâ nesir şairi yetişmemiştir. Yetiştii ise de bile nadir ki, nadire itibar yoktur..." diye bağlar yazısını.

Yozgat lisesi Öğretmeni Mediha Ayan ise, son sınıf öğrencilerine "**Nasıl Bir Yolda Yürüyeceğiz**" diyerek onlara yol gösteriyor. Şöyle diyor yazısını bir yerinde:

"(...)

Biz; İnönü, Sakarya, Dumlupınar'dan dönen babalarımızın alınlarındaki terler, ayaklarındaki tozlar silinmeden dünyaya gelmiş bir

nesiliz. Mayalarımız bu kutsal savaşların ter ve tozlarıyla yoğurulmuştur. Kanımız; renk ve hararetini sanki bu savaşın kan ve ateşinden almıştır.

(...)

Bir hava gibi Türk köylüsünün kulübesine girerek, Türk topraklarının zerresine karışacağız. Burada Türk zaferinin keskin kılıncından kaçan cehalet, bağınazlık, ve bilgisizlik gibi gözle görünmeyen düşmanları yakalayıp boğacağız. Birinci hasmımız bilgisizlik olacaktır.

(...)

Kafalardaki gerginlikleri söküp atarak, yerine bilgi ve marifeti koyacağız. Türk köylüsünü daha verimli yapmaya savaşacağız. Türk kulübesinin içindeki tarihine, yaradılışına ve hüviyetine yakışır bir hale koyacağız...”

Radyoda tertip edilen "**Çorum Halk Gecesi**" için, Kemal Sayın'ın yazdığı "**Bu Gece**" şiirini yine Dr.Tevfik Berkol'un "**Zührevi Hastalıklar**" yazısı izler.

"**Halay**" şiirini, Çorumlu koçaklara adanmış Abdullah ERCAN. 24 dizelik şiirinden iki dördlük alıyoruz.

“(...)

Temiz bir su gibi, düzülün halay,
Şöyle bir açılın büzülün halay.
Gönülden gönüle süzülün halay
Her kime hey, herkes sevdiğine hey!..”

(...)

Oynak olsun sazın telleri gibi,
Hafif olsun seher yelleri gibi

Kıvrak olsun yosma belleri gibi
Hey kime hey, herkes sevdiğine hey!..”

Salim Altuğ, "**Oğlumun Düğünü**" adlı yazısında, Kurtuluş Savaşı'nda şehit düşen oğlunun mezarını, Salihli'deki şehitlikte bir rastlantı sonucu bulan bir ananın, ilginç, ilginç olduğu kadar da duygulandırıcı ve etkileyici anısını anlatır.

Yazının bir bölümünü alıntılıyoruz:

“(…)

Meğerse oğluma ben senelerce boşa ağlamışım. Büyük milletimiz, kendi şerefi, kendi namusu için ölenleri unutmuş. Yeri belli olanlara bir mezar, bir abide yapıyor, olmayanlara da sevgi, saygı, aşk ve özlem çelenklerinden örülü yüreğini veriyormuş. Salihli'nin kurtuluş gününü, büyük heyecan içinde sayın Salihli halkıyla beraber kutladık. Aziz şehitlerimize, oğluma düğünlerde olduğu gibi demet demet buketler koyduk. Çiçekler ama, vatan kokuları taşıyan çiçekler serptik. Ben buna 'Oğlumun Düğünü' adını verdim...”

Dr. Tevfik Berkol'un, “**Çorum'da Yıl Çıbanı** “ yazısını, Eşref Ertekin'in “**Cönklerden Derlediği,**” geçen sayıdaki destanın süreği izler.

Belgeler bölümünde ise: Şimdi Çorum köylerinden olan Güney, Kultak, Buğacık köylerine ait bir ferman sureti ile; Şerafettin Mesut Bin Hıdır kızı Melike Hatun ve oğlu Arif Çelebi vakfına ait bir ferman sureti yayımlanır.

CORUMLU, Sayı :33

1 Ocak 1942 tarihli Çorumlu'nun, 33. sayının ilk yazısı Cevdet Bezirci'nin. Bezirci, "**Çorum'un Mahalli Oyunları**"nı yazmış.

Ankara radyosunda yapılan "**Çorum Folklor Gecesi**" ile, Halkevleri'nin kuruluşunun 10. yıl kutlamalarına katılan Çorum Halk Oyunları ekibi, **Halay, Bedirîş, Türkmen Kızı, İğdeli Gelin** oyunlarıyla büyük ilgi toplar.

Yazıda Cevdet Bezirci şöyle der :

"(...)

Halkevleri, uyanık bulununuz. Mahalli oyunlar ve folklor işlerine yakın ilgi gösteriniz. Ne büyük kaynaklara rastlayacak, neler bulacaksınız.

(...)

Türk'ün rönesans'ı yeni başlıyor desek hiç de abartmış olmayız..."

"**Çorum'un Mülki Taksimatına Tarihi bir Bakış**" yazısı bu sayıda sonlanır. M. Turhan Daplıoğlu'nun bu yazısından bir bölüm alıyoruz. Aldığımız bölüm Mecitözü İlçesiyle ilgilidir.

"(...)

Burası hakkında Amasya tarihinde şu bilgi vardır. Kasaba, Avkat köyü civarında iki tepenin düzce olan sırtındadır. Bu kasaba; Avkatlı oğlu Hacı Ali Ağa'ya nisbetle 'Hacı Köyü' denilmekle de meşhurdur. Gümüşhacıköyü'nden ayırt edilmek için buraya 'Avkat Hacı Köyü' de derler. Bu kasabanın yeri Danişmendliler devrinde Biladı Rum Kadısı Abdulmecid-i Hürrevi Malikhanesi olduğundan, 1135 tarihinden beri buraya 'Mecitözü' denilmektedir. Bu kasabadaki Türkler'in ekserisi 'Bayındır-Kayı' Türklerindedir. Avkatlı zade Hacı Ali Ağa 1727 tarihinden itibaren bu köyde ikamet ve kesbi nüfus ve iktidar eylemiştir. Mecitözü' ne bağlı bugün Avkat köyü vardır. Burası, (Mecitözü) 1874 tarihinde kaza teşkilatı yapılmıştır..."

Ankara'ya Çorum Halkevi Folklor Gecesi için giden ekibin içerisindeki Tarhanlı Kul Mustafa için, Behçet Kemal Çağlar'ın yazdığı "**Kul Mustafa'ya**" şiiri beş dörtlükten oluşur. Buraya son dörtlüğünü alıyoruz.

“(...)
Söyle Aşık Ömer bıraksın sazı,
Bülbülsüz geçirdik biz nice yazı,
Duyulsun radyoda söz ile sazı
Kul Mustafa çıkagelsin Çorum’dan...”

Dr. Tevfik Berkol'un yazı dizisi "**Zührevi Hastalıklar**"ın ardından; Eşref Ertekin'in derlediği "**Çorumlu Maniler**" yer alır. Sayısı 1100'e ulaşan manilerden üç örnek alıyoruz:

“(...)
Elde fincan gezdirir
Lali mercan dizdirir
Sana aşık olanlar
Bir kuru can gezdirir.

Gelepçekte sırmayım
Simini sıyırmayım
Senden başka seversem
Gençliğime doymayım.

Dağda karı neyleyim
Ah ile zar neyleyim
Olursa vefalı olsun
Vefasız yar neyleyim..."

Sabri Dil de, "**Çorumlu' dan**" şiiriyle yer alır bu sayıda.

Son dörtlüğünü alıyoruz:
“(...)
Bu yerde yetişir babayığit er
Yalnız vatan için can feda eder
Sevine sevine cepheye gider
Düşmanı dağıtır bozar Çorumlu...”

Dr. Tevfik Berkol'un uzun yazı dizisi "**Çorum'da Yıl Çıbanı**", bu sayıda sonlanır.

"Cönklerden Derlemeler"de Eşref Ertekin önceki iki sayıda yayınladığı "Destan"ın son bölümünü verir.

"Osmancıklı Aşık Kadir Uslu"yu Sıtkı Aktan kaleme alır. Kadir Uslu'nun, İz'ani ile karşılaşp atışmasından bir bölüm alıyoruz:

"İz'ani:

-Erzurum'dan beri çok aşık gördüm
Pamuktan, kazıldan çok çorap ördüm
Mısır tarlasında iz etmiş gördüm
Ayının kulağı Aşık Kadriya.

Kadriya:

-Tekellüm bahçesi dikendir diken
Ayağına batar sakın girersen
Kalbur elek sele sepet örerken
Kırarsın kasnağı Aşık İz'ani..."

Halkevi çalışmalarına, Dr. Adil Özkan'ın "Uyuz Hastalığı ve Tedavisi"yle ilgili bir konuşma metni izler.

Son bölümde: Melike Hatun ve Arif Çelebi Vakfına ait bir ilâm ve bu ilâmın görüldüğü derkenarlar ve çıkarılan Defteri Amire sureti yayımlanır.

ÇORUMLU, Sayı: 34-35

1 Şubat-Mart 1942 tarihli Çorumlu'nun 34-35. birleşik sayısı, Hamit Koşay'ın "**Alacahöyük Müzesi**" yazısıyla başlar. Hamit Koşay, Maarif Vekilliği (Milli Eğitim Bakanlığı) Müzeler Md. ve Alacahöyük kazısı müdürüdür.

Yapılan kazı çalışmalarını değerlendiren Hamit Koşay, yazısının son bölümünde şöyle der:

“(...)

Ören yerlerinin tanzim olunarak açık müze haline konması, henüz ayakta duran anıtların korunması, kılavuz kitapların neşri, sanat duygusunu yükseltecek, model ve resimlerin ucuz olarak satışa çıkartılması, yurdun arkeoloji haritasının tanzimi, eski eserlerin tasnif ve tescili ile Maarif Vekilliği'nin önem vererek üzerinde durduğu meseleleri teşkil etmektedir...”

"Çorum'da Benimsenen Bazı Kelimeler ve Rakamlardan" yazısı İhsan Sabuncuoğlu'nun. Yazısına konu ettiği ilk kişi 'Nurettin Bey'dir.

“Nurettin Bey, Birinci Dünya Savaşı yıllarında Çorum'a Mutassarrıf olarak gelmiştir. Çorum'un teşkilatlı bir hastaneye, parka, telefona ve Alaca'yı da bucaklıktan ilçeliğe kavuşturan kişi olduğu için, Çorumlularca saygı ve sevgiyle anılmaktadır. Bu konuyu yeniden gündeme getirir Sabuncuoğlu.”

Sıtkı Aktan'ın önceki sayıdan süren, Osmancıklı "**Aşık ve Şair Kadir Uslu**"yu anlatan yazısının ikinci bölümü yayınlanır. Yazının bu bölümünde de Aşık Kadriya'nın, Aşık Ceyhuni'yle karşılaşması verilir. Yazının sonunda da Ceyhuni'yle atışması yer alır.

Bir bölümünü alıyoruz:

“(...)

Ceyhuni :

-Ayıklar içinde sen de er isen

Çiçekler içinde nilüfer isen

Senin için hazırladım yer isen

Laklaki helvası Aşık Kadriya

Kadriya:

Fikirden yaptırdım sana bir çörek
Kuruntudan pilav yanında keşkek
Yalandan yağ ile asılsız börek
Hayal pastırması Aşık Ceyhuni..."

Kemal Terlemezoğlu, "Çorum Halayına Dair" başlığı altında Çorum Halayını anlatır.*

*Kemal Terlemezoğlu, uzun yıllar Çorum Devlet Hastanesi'nde cerrahlik ve Başhekimlik yapmıştır. 7 Şubat 1993 tarihinde vefat etmiştir.

"Halk Şiirine Dönüş" yazısı, Abdullah ERCAN'ın.

Kısa bir bölümünü alıntılıyoruz.

"(...)

Bugün milli topluluğumuzda şiir bir yeniden kuruluş halindedir.

(...)

Karacaoğlanlar, Dadaloğulları, Köroğulları, bu yeni kuruluşun temel taşını koyan ve ilk harcını atan ustalardır. Bu temel üstüne kurulacak şiir, iyi olacaktır, doğru şiir olacaktır. Zira bu temel, milli temeldir..."

Bu yazının ardından bir de şiiri yayınlanır Abdullah Ercan'ın. "Leyla" adlı şiirinin son dördlüğünü alıyoruz.

"(...)

Sevenlerin emeği var sevilende
Bülbül kanı durur gülde,dikende
Ercan'ın feryadı diyor ki bende
Aşıklık Mecnun'dan aşkıdır Leyla..."

Dr. Tevfik Berkolun "Zührevi Hastalıklar" yazısı bu sayıda da sürer.

"Perişan" şiiri Kemal Sayın'ın. Bu şiiriyle, Karacaoğlan'a nazire yapar. Yedi dördlükten oluşan şiirin son dördlüğü alıyoruz.

"(...)

Kemali eder ki sözüm yok artık,
Zevki sefasında gözüm yok artık
Ben bir kuru dalım özüm yok artık;
Yare ninni diyen diller perişan ..."

Halkevi Başkanlığı aracılığıyla Ziraat Enstitüsü Yüksek Müdürlüğü'ne sunulan, hayvanlara ilişkin söylenmiş atasözleri yer almış bu bölümde. Derleyen yine Eşref Ertekin. Birkaç örnek alıyoruz:

- “-Tay yetişmezse, ata paha yetmez.
- At ölür gönü, yiğit ölür ünü kalır.
- İki tumar bir yem yerine geçer.
- İnesin gönül inesin, attan eşeğe binesin.
- Kılavuzu karga olanın burnu boktan kurtulmaz.
- Kurt kocayınca köpeklere gülünç olur
- Sudan çıkan balık ateşten korkmaz.
- Karıncanın armağanı, çekirge budu olur..."

Sıtkı Aktan'ın "**Istrap**" şiirini, Eşref Ertekin'in derlediği "**Çorumlu Maniler**" izler. İşte iki örnek:

“(...)
Iraflarda bal kabak
Gerdanı altın tabak
Horoz çenen çekilsin
Ne çabuk ettin sabah.

Karşıda karaçalı
Kararıp durma çalı
Ben sana varır mıyım
Sümüklü sıracalı.

Eşref Ertekin, bitmez tükenmez bir enerjiyle sürdürür çalışmalarını. Maniler, destanlar ve "**Cönklerden Derlemeler.**"

Çocuğu olmayan bir bayan ağzından söylenmiş "**Anonim Bir Ağıt,**" yine onun derlemesi. Kırk dizeden oluşan ağıttan bir beşlik alıyoruz.

“(...)
Küçücük kazanda yemek pişiyor
Oynayan çocuklara gönlüm düşüyor
Doğurmasam kocam beni boşuyor

N'olur Mevlam n'olur ihsanın yok mu
EI kadar et versen o bana çok mu ?..."

Dr. Tefvik Berkol, "**Saçların Kepeklenmesi ve Tedavi Şekli**" konusunda yazar.

Son bölümde belgelerin yayınlanması sürer.

ÇORUMLU, Sayı: 36-37

Çorumlu'nun 1942 yılı Nisan-Mayıs ayı, 36-37. sayıları olarak bir arada çıkar. Bu sayının ilk yazısı Cevdet Bezirci'nin. **"Köy Okullarında 23 Nisan Bayramı"**nı yazar.

Çorum'a yakın köylerden gelen 15 köy çocuğunun, Çorumlu çocuklar tarafından konuk edilmesi; onlarla birlikte bayram sevincini ve coşkusunu paylaşmasını aktarır.

Cevdet Bezirci; Çorum Valisi Muzaffer Akalın'ın, çevre köy öğretmenlerinin ve halkın isteklerine uyararak, Çorum'daki bayram kutlamaları sonrasında (öyle sonu) çevre köy okullarını gezdiğini, çocukların ve halkın bayram sevincini onlarla birlikte paylaştığını yazar.

Yazısını şöyle sonlandırır:

"(...)

Arılık karanlık basmaya, ortalık kararmaya başlamıştı. İçimiz sevinç ve gurur dolu olarak köyden ayrıldık.

(...)

Bugünü yaratanlara, bu mutlu günlere onları yetiştirenlere, halkın bağlanışını görüp de minnet ve şükranla dolmamak mümkün mü? Bunlar milli bağlılığın, vatan sevgisinin ne güzel örnekleri idi..."

H. Turhan Dağlıoğlu, **"Hicri Onuncu Asırda Çorum"** adlı yazısında iki belge daha yayımlar.

Birinci belge, aşiretler arasındaki kavgalara ait olup Çankırı, Karasaray kadıliklarına yazılmış 1613 tarihli hükümdür.

İkinci belge, zeamet sahiplerinden Süleyman'ın 21499 akçalık zeametine ait olup, 1615 tarihli hükümdür.

"Objektif Hukuk ve Sanat" yazısı Kemal Sayın'ın.

Sanatla hukuk arasında benzerlikler kuran Kemal Sayın şöyle der yazısının bir yerinde:

“(…) Bir sanat eserinden yalnız zamanı değil, geleceği de tesirinde bırakacak bir güzellik ararız. Kanunlar da bu nitelikte birer sanat eseridirler. Zira onlardan da uzun zamanlara uygulanacak ve değişen görüşlere mümkün olduğu oranda göğüs gelecek bir esneklik ve dayanıklılık ararız.

(…)

Kısaca denilebilir ki, objektif hukuk en geniş anlamıyla muazzez bir sanat eseridir…”

Nuri Uğur, "**Çorumlu Hacı Hasan Paşa**"yı anlatır bu yazısında. Yedi Sekiz Hasan Paşa olarak da anılır Hasan Paşa. Çorum saat kulesi Çorumlulara onun armağanıdır. (İlerideki sayılarımızda Hacı Hasan Paşa konusunda ayrıntılı bilgi verilecektir.)

Eşref Ertekin’in derlediği "**Çorumlu Maniler**"den üç örnek alıyoruz yine.

“(…)

Üzümün asmasıdır
Karanfil basmasıdır
Hem salınır hem bakar
Şu kimin yosmasıdır.

Penceresi parmaktan
Su getirir ırmaktan
Kuzum bir şeftali ver
Al kırmızı yanaktan.

Çorumun kavakları
Dökülür yaprakları
Çığ düşmüş güle benzer
Yarimin dudakları…”

"**Halkevi Bir Çorum Gecesi Yaptı**" yazısı Cudi Ege'nin.

Yazı şöyle başlar:

“Halkevimiz 14 Haziran 1942'de Çorum'a teşrif buyuran Sayın Orgeneral Kazım Orbay şerefine, bir 'Çorum Gecesi' tertip etti. Bunu iki gece tekrarladı.

(...)

Yapılan Çorum Gecesi'nde milli ve mahalli olmak üzere üç oyun oynadı. Bu oyunlar; 'İğdeli Gelin, Çorum Halayı ve Dillala' oyunlarıdır.

(...)

Çorum'a özgü 25'e yakın oyun saptadık. Gönül arzu eder ki; bu oyunlar, genç çocuklarımız tarafından salonlarda, sahnelerde, meydanlarda oynanırken seyredelim..."

“Çorum'da Söylenen Bilmeceler”i derleyen Eşref Ertekin'indir.

Manzum bir bilmece:

“(...)

Ol nedir ki dört ayaklı canı yok

Sanırsın ki bir deridir kanı yok

Günde yedi türlü diller bitirir

Güllerin bülbülü nalanı yok

Yüz bin hançer vurur isen göğsüne

Hançere göğsün gerer noksanı yok. (Gergef, çevre ve işlenen nakış)..."

Muammer L.Oral, Şükrü Enis Regü'nün 1942 yılında Remzi Kitapevinde çıkarılan, ederi 40 kuruş olan **"Buğu"** adlı şiir kitabını tanıtır.

Şöyle der yazısında:

“(...)

(...)

Ömrümüzden kopan her yıl

Yeni bir alın çizgisi

Çocukken topaç çevirdiğim günleri hatırlatır.

Ay ışığında cami avlusu..."

“Her şeyden önce şairde pürüzsüz bir şiir dili, göz yaşlarında bile başı önüne eğmeyen bir vakar ve titiz bir mukavemet görülür. Duygularını kolay ve samimi bir şekilde ifade edebilmiştir..."

Celal Dinç, **"Çorum ve Çorumlu"** başlıklı bir yazısına, bir de şiir ekler.

Eşref Ertekin'se, "**Cönklerden Derledikleri**"ni alır bu bölüme. Bunlar: "Molla Hünkar Kızı Benli Sultan için bir deyiş", "Kul Ağa'nın bir destanı, "Kul Tacettin'e ait bir destan" ve de türküler...

**1938'den 1946'ya
Halkevi Yayın Organı
ÇORUMLU DERGİSİ**

**Cilt: 4
Sayı: 38-48**

ÇORUMLU, Sayı: 38

Çorumlu; Nisan-Mayıs 1942 yılı 36/37. sayılarından sonra yayımına tam bir yıl ara verir. Ardından, 1 Temmuz 1943 tarihinde 38. sayısıyla yayın yaşamına yeniden başlar.

Bu sayının ilk yazısı, İsmail Ceyhan'ın **“Yolumuza Devam Ediyoruz”** yazısıdır. Şöyle der İsmail Ceyhan:

“(…)

Cenk meydanlarında kan gövdeyi götürdüğü şu yıllarda harp dışı kalan her millet, bu selin altında kalmamak için durmadan sınırlarda süngü, gönüllerde milliyet barajları kuruyor.

Balkan Harbi'nde kıvılcımlanan, İstiklâl Savaşı'nda alevlenen Türk Milliyetçiliği 1939'dan beri dumanlı ülkelerin ışık kaynağı oldu. Bu kaynak Türk Topraklarında milliyet yolunu tutanları selmete getiren bir nur, yoldan sapanları yakan bir ateş karakteri taşır.

“(…)

Çorumlu, yolunu bu ışıkla gören bir dergi olmakta devam ediyor...”

Nazmi Tombuş, **“Ahiler-İcazetname ve Fütüvvet Şeceresi”** başlıklı yazısında, ele geçirdiği bazı icazetnameleri inceler.

Şöyle der yazısında:

“(…)

Elimize geçen fütüvvet şecerelerini de havi olan bir ahi şeyhi icazetnamesini, dergimizin belgeler kısmında aynen neşre başladık. Bu belgeler, görebildiğimiz emsalinin en eski tarihli olduğu için, mevcut bazı varsayım ve görüş ayrılıklarının izah ve birleşmesine yarayacağını umuyoruz. İcazetnamelerin asılları, 1321 hicret yılında 84 yaşında ölen, eski Çorum Müftülerinden 'Tekkeli Hoca' oğlu Hacı İbrahim Nuri Efendi'nin evrakı arasından çıkmıştır...”

Dedikten sonra icazetnamelerin tanımını yapar Nazmi Tombuş. Sonra, şöyle sonlar yazısını:

“...830 tarihli icazetnamedeki tarikat silsilesine fazla olarak 'Ahi Enam' ve 'Ahi Mahmuz', isimleri eklenmiştir.

(...)

Üç icazetnamenin de bir aileye yani baba, oğul ve toruna ait olduğu icazet alanların künyelerinden anlaşılmaktadır...”

Bu yazıyı, “Ahi Kasım” icazetnamesi tercümesi ile, Farsça bir şiir tercümesi izler.

Bir örnek olması açısından buraya alıyoruz.

“Senin o güzel gözlerin inci delmektir.
Güzel huyun söz kabul etmektir
Senin ilim ve amel ve zühdün nedir.
Az yemek, az söylemek az uyumaktır...”

14 dörtlük ten (52 dize) oluşan “**Çorum Halayı**” Sabri Dil’in. Şiirden rasgele iki dörtlük alıyoruz.

“(...)

Sağ baştan uca kadar on bir yiğit dizildi,
On biri de koç yiğit, on biri de güzeldi,
Heey!.. heeey sesleri gece ta göklere yükseldi
Halayların içinde başta Çorum Halayı...”

(...)

Eş ve dost bağdaş kurmuş yer yer iki geçeli,
Kim düşünür bu anda son nefesi eceli,
Sabri Dil bir hayli var halayları seçeli,
Halayların içinde başta Çorum Halayı...”

İsmail Ceyhan, "**Odalar**" başlığı altında Çorum'da "**Tekkeli Hoca Oğlu'nun Odası**"nı anlatır. Oda sözü Çorum'da selamlık yerine kullanılırdı. Bu odalar çoktan tarihe karıştı artık. Ama, yazı bizi yarım yüzyıl öncesinin odalarında, o odaların gizlemleri dünyasında gezdirir bizleri.

Yazıdan kısa bir alıntı yapıyoruz.

“(...)

Yerden bir karış kadar yükseklikte asırlık sedire oturduk. Sedir yastıklarının oda ile yaşıt olduğunu öğrendim. Zaman ne boyalarını soldurabilmiş, ne dokusunu eskitebilmiş. 120 yıl önce (1822) yastık yüzlerinin ipliğini becerikli elleriyle eğiren ve kumaşlarını zevkin bütün inceliklerini

gözden kaçırmadan dokuyan Topal Emine Hoca'yı o an tezgahının başında görür gibi oldum.

(...)

Karşı duvarın sağ köşesinde, ocak yanında rafın altında asılmış iki asa duruyor. Bunlardan birisi, Bay Eşref Ertekin'in dedesinin babasının şeyhi olan Kerem Issı' ya aitmiş. Asanın üstü burma burma. Bu asanın, uzak diyarlarda yetişen burmalı bir ağacın dallarından yapıldığı söyleniyormuş. İkinci asa, Bay Eşref Ertekin'in dedesinin annesinin babası, şair ve alim Yusuf Bahri' ye aitmiş, Üst ucunda siyah bir topuz, alt ucunda sivri bir demir var..."

Afet KOBAK, "**Tesis**" yazısıyla kurumları üç grupta anlatır. Bunlar: **Sosyal kurumlar**: hastane, okul, dispanser gibi. **Dini Kurumlar**: İslâm ve cemaat vakıfları gibi ve **Aile kurumları**.

Bahri Miyak'ın, "**Bedri Rahmi Eyüboğlu**" ile yaptığı 'Bir Sanat Konuşması' ilginç bir yazıdır.

Bedri Rahmi Eyüboğlu, Halk Partisi'nin açtığı resim yarışmasına eser hazırlamak için 1942 yılında bir süre Çorum'da çalışmıştır. Türkçe öğretmeni Bahri Miyak, Bedri Rahmi Eyüboğlu'yla Çorum'un Ilıca bağlarında güzel bir gün geçirirler. Söyleşileri sanat, resim ve şiir üzerinedir. B. R. Eyüboğlu'nun "**Yaradana Mektuplar**"ı yeni yayımlanmıştır ve gündemdedir.

Bahri Miyak, Bedri Rahmi Eyüboğlu'yla ilgili ilk izlenimlerini şöyle anlatır:

“(...)

Daha ilk görüşmemizde bana kocaman ve bütün vüs'ati ile açılmış bir dost eli uzandı ve dost dudaklardan isimim harfleri büyük bir sempati ile döküldü.

Kavak ağaçlarının havuz başına serdiği serin gölge ehramında bütün samimiyetiyle konuştu. Gerçekten onda,başındaki sanat hummasının tamamen aksine,ılık bir samimiyet ve mahviyet havası vardı. Dostluğunda oğlumuz Mehmed' in sayfietini buldum.

Neler söyledi ? Bunlar bir mecmua sayfalarına geçmeyecek kadar kırık dökük şeyler: Kırık dökük. Elmas kırıntıları gibi. Onları kendime saklıyorum..."

Yazısının süreğinde de şöyle der Bahri Miyak:

(...)

Şimdi büyük bir hayranlıkla hatırladığım şeylerden, birçok şeylerden bahsetti: Biz hemen yalnız ve zevkle dinledik.

Dakikalarca, toprağın kokusunu, usareyle dolan tohumun mesut gerinişini, iten tohumun doğum ıstırabını, sıkın toprağın baba olma sevincini, velhasıl, teknil bir hayatı aynı zamanda içine alan bir zevk ve güzellik dünyasında yaşadık..."

Resim, şiir konusundaki düşüncelerini de aktarır Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun. İlginç, ilginç olduğu kadar da belge niteliğinde bir yazı.

"Cönklerden Derlemeler"de halk türkülerinden üç örnek sunar Eşref Ertekin, Biz iki dörtlük alıyoruz,

"(...)

A sevdiğim geçmez oldun buradan
Selamı sabahı kestin aradan
Sana bir güzellik vermiş yaratan
Alemleri kırar mısın sevdiğim?

A sevdiğim kimler verdi öğüdü
Ben sevdiğim senin gönlün büyüdü
Ezel benden başka dostun yoğudu
Şimdi benim olmaz mısın sevdiğim?.."

"Çocuk Oyunları"ndan **"Hodak Oyunu"** A. Talu'nun. Bugün bu oyunları bilenler belki de parmakla gösterilecek kadar azalmıştır sanırım.

"Çorum'da Söylenilen Bilmeceler" bu sayıda da sürer.

"(...)

-Dağdan gelir takır takır, ayakları sanki bakır. (kaplumbağa)

-Dağdan gelir, taştan gelir; eyerlenmiş arslan gelir. (sel)

-Aktır tarlası, karadır buğdayı; el ile çekilir, dil ile sökülür.

(kağıt,mürekkep,yazı)

-Yer altında kürklü koca. (soğan)

-Yedi delikli tokmak. bunu bilmeyen ahmak. (baş)

-Bir küçük kumbara, zahre (zahire) çeker ambara. (kaşık)

Son bölümde yine;1 204'te yazılmış Koyunbaba Türbesi'nde oturan şeyhe ait mukarreme ile Ahi Kasım'ın Ahi şeyhliği icazetnamesi yayınlanır .

ÇORUMLU, Sayı: 39

Çorumlu'nun 1 Ağustos 1943 tarihli 39. sayısı, Nazmi Tombuş'un "**Altıncı Büyük Kurultay intibalarından**" yazısıyla başlar.

Yazı şöyle sonlanır:

“(..).Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti tek partili bir meclis ve liderlerin şahsi arzularıyla değil, hür ve serbest reylere sahip 18 milyonluk bütün Türk varlığı, fertlerinin iştirakiyle eşsiz bir demokrasi ve serbest bir halkçılık cihazıyla işliyor..”

“**Erkek ve Kız ve Sanat Okullarındaki Sergiler**” yazısında, Ortaokul Müdürü Ziya Ataman şöyle der :

“(..)

Altı oda dolusu emek mahsulleri. Bunları kim yapmış, kim yaptırmıştı? Ne vakit hangi binada ve hangi malzeme ile? Cevapları eşyanın üzerinde hazır. Yapan ve yaptıran yaratıcı güç Türk kızı, Türk kadını. Yerli bezlerden en ağır çay takımları, ince, zarif hesap işleri, yatak takımları, iç çamaşırları, pijamalar eski bozuntulardan yepyeni ve zarif roplar...

"(...)

Daha dün bir cıvatayı bile Avrupa'dan bekleyen bizler, birkaç ay içinde cıvata yapacak aleti de kendi elleriyle yapan bir neslin karşısında yalnız hayranlık değil, aşırı bir sevinç ve iftihar duyduk..."

"Ahilik- Ahilik Nasıl Bir Teşekküldür?" incelemesi Nazmi

Tombuş'un. Şöyle başlar yazısına:

“Ahilik umumi teveccühü kazanmak, mensuplarını çoğaltmak için dini esaslara dayanmış, bütün müstahsiller ile zanaat erbabını, sermayedar esnafı da içine alarak, İslâm cemiyetlerindeki iktisadi faaliyeti teşkilatlandırmış ve 'Fütüvvet Tarikatı' adını almış cömertliği, yiğitliği, civanmertliği esas prensip olarak kabul etmiş, içtimai, ahlaki bir kurumdur...” der.

“**Cönklerden Derlemeler**” bölümünde, iki Köroğlu türküsüyle birlikte iki türkü alır, Eşref Ertekin.

Köroğlu'dan bir dörtlük alıyoruz:

“(…)

Sabah namazları kalkar göçümüz

Uğrun uğrun döğüş ister içimiz

Köse Sefer, Demircioğlu üçümüz

Üçümüzde nam sahibi Köroğlu...”

Afet Kobak'ın “**Te'sis**” yazısı, geçen sayının süreğidir. Bu sayıda sonlanır.

Derlemeci Eşref Ertekin'in derlediği “**Çorum'da Söylenen Bilmeceler**”den birkaç örnek alıyoruz.

“(…)

-Dört terkli beş değil, sudan başı hoş değil. (sabun)

-Ana bir kız doğurur, ne ayağı var ne başı. (yumurta)

-Kız bir ana doğurur, hem başı var hem ayağı. (tavuk)

-Bir küçücük el yastık,içine tatlı bastık. (iğde)

-Tekne nedir tekiş nedir, gül bekarı gümüştendir. Ne yerededir ne göktedir, cümle alem içindedir.(ayna)

Çorum Halkevi'nin altı aylık çalışma raporunun ardından, Mazlum Kenan KÖSTEKÇİ'nin. Ölümünden altı yıl sonra basılan, tek şiir kitabı “**Zakkum Çiçekleri**”ni, Bahri Miyak tanıtır.

Mazlum Kenan KÖSTEKÇİ 1910 yılında Çorum'da doğar. Mıntıka Ziraat Ameliyat Mektebini bitirir. Öğretmen olmak için Ankara Köy Öğretmenliği Kursu'ndan ehliyetname alır. Bir süre öğretmenlik yapar.1930 yılında Sivas de akciğer tüberkülozuna yakalandığı için orada okuyamaz. Ankara Gazi Öğretmen Okulu'na geçip orayı bitirir. İstanbul'da görev yaparken yeniden hastalanır. Burgaz, Heğbeliada sanatoryumlarında; Haydarpaşa, Cerrahpaşa hastanelerinin verem servislerinde tedavi görür. Akciğer ameliyatı geçirip Çorum'a gelir. Hastalığı yeniden nükseder. 13 Haziran 1936'da henüz 26 yaşındayken ölür. Devrekli Rüştü Onur'la yazgıları ortak gibidir.

Mazlum Kenan Köstekçi şiir yazmaya, hastalandığı yıllarda başlar. Yaşamının dört beş yılına sığdırdığı şiirlerinin hemen tümünü, tedavi amacıyla yattığı sanatoryum ve hastanelerin koşullarında yazar. Zaman zaman yaşamının güzelliğine umutla, dört elle sarılır. Zaman zamanda umutsuzluğunun koyu karanlığında, ölümün ürpertici soğukluğunu duyumsar

yüreğinde. Yaşamla ölüm arasındaki o kıldan köprünün üzerindedir. İşte o kahredici bekleyişi, bekleyişin acılarını; zaman zaman umudu, en çok da umutsuzluğu şiirleştirir. Ona “**Zakkum Çiçekleri**” adını verir.

Bahri MİYAK. Kitabın adıyla ilgili şöyle der.

“(…)

Kitabın adı bize sunulan iksirin lezzeti hakkında apacık bir fikir veriyor: Zakkum Çiçekleri. Hele kapağın üstündeki iki mısra, onları ilham eden ruh sızılarını adalı sancılar kadar hissedilir, adeta elde tutulur hale koyuyor:

“İstiraptan doğdular, şiirlerim acıdır,
Mısrararımda elem ilhamın kırbacıdır...”

(…)

Okuyucu ruhunun pencereleri, İbrahim Alaattin Gövsa'nın bir başlangıcı ile, zakkum tarhlarının hüznü güzelliğine açılıyor...”

Şiirlerinden de alıntı yapar Bahri Miyak. Genç şairin muhayyilesi de hisleri kadar zengin ve engindir.

(…)

Tatlı tatlı sallanan dalgalar bir beşiktir,
İçinde uyumakta ayın baygın ışığı.

(…)

Bu hasta ruhun loşluğunu titrek ışıklarını müstakbelin karanlıklarına salan pırıltılarda seziyoruz. “**Şamdan**”... Bu şiirden aldığım hazzı okuyucularıma da tattırmaktan kendimi alamayacağım.

“Bileklerimden sarkan sapsarı ellerimi,
Gördükçe gözlerime inanmaz oluyorum,
Bu hasta yatağında yıkık emellerimi,
Hüzünle düşündükçe boşalıp duruyorum,

Bu on sarı parmağı son günüme saklayıp,
Camlaşan gözlerimle onlara bakacağım.
Son bir hızla ruhumu tepemde yakalayıp,
On kollu şamdan gibi başımda yakacağım...”

Son satırlarında da şöyle der Bahri Miyak:

(...)

Çorum'un velüt bağrından kopan Mazlum Kenan Köstekçi, his dünyasında, ölümün nefesiyle söndürülmüş muhteşem bir şamdandır...”

“**Çorum Haberleri**”nde: Lozan Zaferi'nin kutlandığı, Ticaret Vekili'nin Çorum'a geldiği bildirilir.

Son bölümde: Çorum'da bulunan Ahi Menteşe Zaviyesi'ne ait elde edilen belgeler-den Beyazıt Veli bin Mehmet tuğrasıyla bir ferman; Ahi menteşe' ye ait İbrahim bin Ahmet tuğrasıyla ,cülus münasebetiyle tecdit edilmiş diğer bir berat ve Ahi Menteşe' ye ait Abdülmecit bin Mahmut tuğrasıyla bir berat: ayrıca, Arapça Elvançelesi vakfiyesi yayımlanır.

ÇORUMLU, Sayı: 40

Çorumlu'nun 1 Eylül 1943 tarihli 40. sayısı, Ferit Dedebaş'ın.

Yazının ilk paragrafı şöyledir.

“Yükselişi yıkılışından ayrılan kutlu ayın, batışı doğuşu kıskandıran mutlu günü...”

30 Ağustos'u destansı bir dille anlatan Ferit Dedebaş'ın yazısından bir bölüm alıyoruz:

“(…)

Bugün ‘Türküm’ dedikçe göğsünü gerebilen her şahıs damarlarında o günü taşıyor, hayalinde o günü yaşıyor.

30 Ağustos, 'Hattı müdafaa yoktur, sathı müdafaa vardır ve o satıl bütün vatandır!..' diye haykıran bir sedanın aksi, layüs'el bir emrin infazıdır.

30 Ağustos, vatanın göklerinde çınlayan bir ses üzerine atını arabasını, çiftini çubuğunu, yiyeceğini içeceğini, varını yoğunu cepheye koşturan necip bir milletin muradına erdiği şeref günüdür...”

Nazmi Tombuş. "**Büyük Kurultay İntibaları**" yazısıyla, "**Ahilik**" yazısını bu sayıda da sürdürür.

"**Cönklerden Derlemeler**"de Eşref Ertekin, 37 dörtlük (148 dize)ten oluşan uzun bir destan olan “Mükemmel Destanı”, “Zafer”, “Bir Varsağı”, “Kerim Dede” ve “Türküler”i yayımlar.

Kerim Dede'den son dörtlüğü alıyoruz:

“(…)

Kerim Dede nesne gelmez elinden
Ayrılığı yaman gördüm ölümünden
Yavru bazı uçurmuşum kolumdan
Uğradığım yurda bakıp giderim...”

Türkülerden de birer dörtlük alıyoruz:

“(…)

Şu çayırdan gelir çifte kumrular
Nedir o koynunda yamru yumrular
Sakla görmesinler gönlü vurgunlar
Ben görmeden güzel divane oldum...”

İkinci türkü:

“(…)

Yanağın benzettim kırmızı güle
Ben seni sevmişem vermezem ele
Dahi pek küçüksün var büyü hele
Büyüyüp geldikte sevdalandırır

Yar bana kaşların anam siyahtır
Saçların aman aman incidir dişlerin aman...”

“**Taaddüdü Zevcata Dair**”, yazısı Ferit Dedebaş’ın.

Yazı şöyle başlar:

“Önceleri birden fazla alınan kadının ve erkeğin de kendisini bunların topunun birden kocası farz ve kabul etmesidir.

(…)

Yazımızın emeli ne tamamen tariz ve tenkit ve ne de büsbütün medhü sena olmayıp, okuyuculara -iyi veya kötü- bir fikir ve bu sırada tarihe gömülmüş bir müessesenin mahiyetini tetkik imkanı vermek olacaktır...”der.

Macide Ataman; Şair Nezihe Bükülmez’le İstanbul’da bir görüşme yapar. Bir de şiirini yayımlar: “**Güller Diken Oldu**”

Şiirin son dördlüğünü alıyoruz:

“(…)

Kırk bahar geldi, geçti gamlı bir hazan gibi
Bülbüllerin sesini dinledim figan gibi
Meğer bir acı yokmuş cihanda hicran gibi
Bu yıl da sensiz güller gözüme diken gibi...”

Nazmi Tombuş da, “**Çorum’un Eski Mutbah ve Yemekleri**”nde; Aşevi, Ocak köşesi, Medine, Tencere, İraf ve Haymalık başlıkları altında bilgiler verir.

“**Çorum Haberleri**”nin ardından, Osmancık’ta Koyunbaba zaviyesine ait belgelerle, Abdalata’ya ait Arapça vakfiye suretleri yayımlanır.

ÇORUMLU, Sayı: 41

Çorumlu'nun 1 Teşrin (Ekim) 1943 tarihli 41. sayısı Ortaokul Müdürü Ziya Ataman'ın, "**Bizim Teslisimiz**" yazısıyla başlar.

Yazının son paragrafını alıyoruz:

“(…)

Partimiz bütün enerji kaynağını yurt ve halktan aldığı gibi, yurt, halk ve partiyi bugün birbirinden ayırt etmek imkansız oldu.

İşte bizim teslisimiz !. Biri üç, ve üçü bir olan hakikat güneşi:

Yurt, halk ve parti!...”

Ferit Dedebaş, 9 Eylül 1943 tarihinde CHP'nin kuruluşunun 20. yıldönümü olması nedeniyle, "**Partimiz**" başlıklı bir yazı yazar. Bu yazıda Atatürk İlkeleri'ni açar ve irdeler. Ve yazısını şöyle noktalar:

“(…)

Bugün kelimenin tam manasıyla Türküz, Türkçüyüz ve daima da Türkçü kalacağız...”

Bu sayıda, "**Ahiler**" yazı dizisinin 4. bölümünü veren Nazmi Tombuş, “Terim ve Törenler, Mahfil, Şet-Bel, Bağlamak, İşaretler, Rumuzlar, Dereceler, Mertebeler, Tarikate Alınma, Memnu olanlar, Tardı Mucip Suçlar, Cefne, Bir Nadüş Nasıl Yola Girer” başlıkları altında sürdürür yazısını. Süreği gelecek sayıdadır.

Yaşar Nezihe Bükülmez, "**Ölsem Diyorum**" şiirinde, ruhunun hüznü karamsarlığını yansıtır. Bir dördüğü şöyledir şiirinin.

“(…)

Baharı çiçeksiz, yazı güneşsiz

Geçen bu hayatı istemiyorum;

Hazanı da geçti neş'esiz eşsiz;

Bari kış gelmeden ölsem diyorum... "

Kemal Onsun'un Afet Kobak'a adadığı yazısı, "**Muassır Ahlak'ın Men'şei Üzerine Bir Tetkik**"tir. Yazısının süreği gelecek sayıya sarkar.

“Çorum’un Eski Çocuk Oyunlarından, Naç Oyunu”nu yazısı Lütü Ünsal’ındır. Bu oyunun sayışmasını almakla yetiniyoruz:

“(…)

Naç kış. (ayak) kırk üç, kırk dört, kırk beş, kırk altı, kırk yedi, kırk sekiz, kırk dokuz, elli, bahası belli, ala dana kara dana, şükür bizi yaratana, innela incik, hala değirmenci. konyala, aynız buynuz kız, bimurt, iki murt, üç murt, dört murt, beş murt, altı murt, yedi murt, sekiz murt, dokuz murt, on murt, commurt, çık git kör murt, ensesine, mensesine, tütün koydum Ali dayının kesesine. Herru merru, çık git körro...”

Eşref Ertekin, bu sayı için **“cönklerden”** ‘Sivastopol Destanı’nı almış. Mehmet Radi Efendi’ye ait olan bu destan 38 dörtlükten oluşur. Şöyle başlar:

“Sene bin iki yüz atmış dokuzda
Uyandırdı gaflet AI-i Osmanı
Gel Serdar-ı Ekrem ey Ömer Paşa
Cem eyle askeri tiğ’i temrani...”

Destan şöyle sonlanır:

(…)
Ömer Paşa der ki hiç durmaz dilin
Sivastopol gitti kırıldı belin
Ne ayağın tutar şimdi ne elin
Felek orta yerden kırdı urganı

İnşallah daha çok ederiz bayram
Şükür bu suretle bulduk ihtimam
Bin iki yüz yetmiş ikide tamam
Radi söylemiştir iş bu destanı...”

Nazmi Tombuş, **“Çorum'un Eski Yemek ve Mutbahları”** yazısıyla bu sayıda, mutfak eşyalarını tanıtmayı sürdürür.

Eşref Ertekin’in derlemelerinden olan **“Çorumlu Maniler”** den üç örnek veriyoruz.

“(...)
Gel sobamız yakalım
Keyfi keyfe çatalım
Kuş tüyünden yatağa
Sarılalım yatalım

Hey güldüren güldüren
Güller verip güldüren
Yar midir gölge midir
Şu bahçede gül deren

Deryadaki kayıklar
Suda oynar balıklar
Ezemdeki kemikler
Yar yar diye sayıklar...”

“**Çorum Haberleri**”nde: Çorum’un yakında şimendifere kavuşacağı duyurulurken, yeni Vali Sarp Öge’nin de 26.9.1943 günü Çorum’a gelip göreve başladığı bildirilir.

Belgeler bölümünde: Osmancıkta Koyunbaba Zaviyesi vesikaları, Abdalata köyünden gelen Arapça vesikalar yayımlanır.

ÇORUMLU, Sayı: 42

1 Teşrin (Kasım) 1943 tarihli 42. sayı, “**Cumhuriyetin 20. Yılında Duyuşlar**” yazısıyla başlar. Yazıdan kısa bir alıntı yapıyoruz:

“(…)

İnsanlığını unutmuş ve kana susamış bir cihan ortasında, başımıza defne ve meşe dallarından bir çelenk, yaralı muzdarip dünyanın yaralarını saracak dertlerini sağaltacağız. Dünya bir daha öğrenecektir ki, düşmanına bir kartal olan Türk, dostuna her zaman anne güvercin şefkati gösterir.

(…)

Yurdun kurtarıcısı ve Cumhuriyetin kurucusu ölmez Atamızı minnet ve şükranla anarken, istiklâlimizin ve şerefimizin ve barışımızın koruyucusu, Büyük Şefimiz, yıllarca gözümüze ışık gönlümüzde inanç olarak yaşasın...”

“**Ahiler**” yazı dizisinin 4.sünü yayımlar Nazmi Tombuş.

Yaşar Nezihe Bükülmez'den bir şiir daha alınır.

Kemal Onsun, “**Muassır Ahlakın Menşei Üzerine Bir Tetkik**” yazısını bu sayıda da sürdürür.

Bu sayıda, Eşref Ertekin'in derlediği "**Çorumlu Maniler**"in sayısı 1244 de ulaşır. İşte üç örnek daha

“(…)

Kaya dibi kar imiş
Yel vurmuşta erimiş
Yedi türlü meyveden
En tatlısı yar imiş.

Sarı yazmalı yarım
Gönül ezmeli yarım
Sen orada ben burda
Nasıl gezmeli yarım.

Karşıdan giden atlı
Altında kilim katlı
Anam babam sağ olsun
Hepisinden yar tatlı."

Çorum ilinde yetişen alim ve şairlerden Kara Müftü'yü İhsan Sabuncuoğlu anlatır. Kara Müftü 40 yıl Müftülük yapmış bir bilge kişidir.

"**Cönklerden Derlemeler**"de Eşref Ertekin bu sayıya, "Koç Köroğlu", "Varsağı" ve "Niyazi" adlı bir şairin "kuşlar destanı"nı, "Mecnun" adlı bir şairin de "koşma"sını alır.

Varsağının son bölümünü alıyoruz

"(...)

Beni götürdün ilimden

Sunalar uçtu gönlümden

Beni koyma yar dilinden

Ağlama gönlüm inleme gönlüm

Eğlen bir zaman..."

Kuşlar destanından da bir dördlük alıyoruz:

(...)

Tavus da cennetten çıktı da ağlar

Papağan coşup da su gibi çağlar

Kumru, öttüğünde inliyor bağlar

Üğü derviş gibi hu çeker her an..."

Bir dördlük de Hayvanlar destanından alıyoruz:

"(...)

Atların üstüne gaziler biner

Ona binip cümle maksuda erer

Katır çok dayanır her işe gider

Karışınca yolda yürür kervane..."

Nazmi Tombuş, "**Çorum'un Eski Yemek ve Mutbahları**" yazı dizisinde, Yemekleri, Çorbaları, Aş çeşitleri ve Hamur işlerini anlatır.

"**Tarihte Bir Güneş**" başlığı altında, Göktürkler'den bir destanı anlatır. Macide Ataman.

Destanın son bölümünü alıyoruz.

“(…)

Kutlu Han 27 kişi ile dağa çıktı. Çin’e meydan okudu. ‘Tutsaklarına bile ortak gözüyle bakan bu büyük ulus tutsak edilir mi? Atamın kurt başlı bayrağını açıyorum. Bu bayrağın altında atamın insanlık töresi yaşayacaktır. Haydi tutsak Türkler, amacımız Göktürk ülkesi, ileri!’ diye haykırdı. 27 yiğit birdenbire 70 oldular. Savaşa tutuştular, yanık bağırlı yiğitler savaşta arslan kesildiler. Düşmanlar kırıldı, bunlar arttı. Sayıları beş bin olunca Kutlu Han ilan edildi.

Türkler sel oldu, dört bucağa koştu. Anayurt kurtuldu, Türkleri tutsak eden Çinliler Türklerden aman dilediler. Taçları başlarında kalsın diye baş verdiler. Göktürk Hakanlığı güneş oldu. Dünyanın taçlı başları gelip baş eğdiler, dize gelip diz öptüler...

"Çorum Haberleri"nde: Atatürk’ün ölümünün 5. yılı nedeniyle anma töreni yapıldığı; Doktor Vasfi Toker’inin de öldüğü bildirilir.

Belgeler bölümünde: Osmancık’ta Koyunbaba Zaviyesine ait vesikalar, Abdalata Zaviyesine ait bir vakfiye sureti yayımlanır.

ÇORUMLU, Sayı: 43

Çorumlu'nun 1 Birinci Kanun (Kasım) 1943 tarihli 43. sayısı, Bahri Miyak'ın, “**Acı Kaybın Yıldönümü**” yazısıyla başlar .

Yazıdan bazı bölümler alıyoruz.

“(…)

Bugün O, Aramızda kalmış şerefli bir mazı, ilham ettiği ülküyle önümüzden koşan ışıklı bir hal, bir istikbaldir.

(…)

O’ndan geliyoruz ve O’ na koşuyoruz. O bir güneştir, bizler yıldızlar.

(…)

Eşsiz inkılâplar mihrakı Atatürk, gönüllerimizde hürriyet ve istiklâl ateşini yakan büyük promote! Milletın sana ölmez bir minnetle bağıdır...”

"Çorum'da Oğuz Boyları" yazısı, Neşet Köseoğlu'nun.

Yazısından bir bölüm alıyoruz .

“(…)

Oğuz Han'ın altı oğlundan (Denizhan, Dağhan, Gökhan, Yıldızhan, Ayhan, Günhan) her birinin dört çocuğu oldu. Hepsı 24 olan bu çocukların adı ile 24 kabile kurulmuş oldu. Bunlara ‘Oğuz Boyları’ denilmektedir.

(…)

Çorum'da Oğuz'un 24 boyundan 22 sinin adı, ya köy ya da mevki olarak bugün de yaşamaktadır. Bu isimlerin bir kısmı yalnız yerlerine gidilmek suretiyle, bir kısmı da 800 veya 900 yıl önceki vesikalarda bulunarak, bugün buldukları yerlere gitmek ve incelemek suretiyle teyit edilerek tespit edilmişlerdir.

(…)

Oğuz Boyları'ndan en çok bu bölgede köy ve yer adı bırakanlar Bayat, Eymir, Kargın, Çavundur boylarıdır...” dedikten sonra, adları gösteren açıklamalı olarak bir cetvel de ekler.

Yaşar Nezihe Bükülmez'in bir şiiri daha yer alır bu sayıda. **“Hülyamın Sahillerinde”**.

Kemal ONUR'un geçen sayıda başlayan, “**Muassır Ahlakın Menşei Üzerine Bir Tetkik**” yazısı bu sayıda sonlanır.

Yazının özünü şu satırlarda toplamak mümkündür.

“(…)

Tevarüs kaidesini (miras kuralı) kabul ederek cemiyetten (toplum) aileye ve aileden ferde indiğimiz takdirde, bütün ahlakın esasını ferdin zatında mündemiç olarak (bireyin kişiliğinde var olan değerler) ve nihayet o günkü fertleri de cemiyetin kurucusu kabul ettiğimize göre, ahlakın menşei (kaynağını) yine cemiyette bulmak lazımdır. Hülâsa: Ahlakın menşei viladidir. (kaynağı doğuştandır) Çocuk ailenin kanını taşır ve onun tesirindedir. Aile ise cemiyetin nüvesidir. (toplumun çekirdeği) Binaenaleyh, ahlak cemiyetten gelir...”

“**Cönklerden Derlemeler**” bölümünde Eşref Ertekin, bir ‘Mühlüz Destanı’ ile dört türkü alır. On üç dörtlükten oluşan Mühlüz Destanı’ndan iki dörtlük alıyoruz.

“(…)

Borçlular birikip geldi kapıya
Sen, ben diye hep düştüler çabaya
Sarıldılar sırtımdaki abaya
Örtünecek çul ve çuval kalmadı

Başımızda kaldı eski bir sarık
Ayağımızda kaldı sıyrımlı çarık
Bağları da sattık hep karık karık.
Ilıca, Ayarık, Mürsel kalmadı...”*

Türkülerden birinden de bir beşlik alıyoruz.

“(…)

Suya gider bir incecik yolu var
Kemere sıktırmış ince beli var
Nice ayrılayım tatlı dili var

*(Bunların üçü de Çorum'un meşhur bağlarıdır)

İşte gidiyorum şurda nem kaldı
Karşıkı dağlarda bir danem kaldı...”

Geçen sayılardan süregelen Nazmi Tombuş'un yazısı "**Çorum'un Eski Yemek ve Mutbahları**", Bu bölümde de, tatlıları ve çeşitli yemekleri anlatır.

Dil köşesinde Dilmen 'in "**Görüşler**" yazısı yer alır.

Çorum ağzını çeşitli örneklerle inceleyen Dilmen, şöyle der bu yazı için:

“(...)

İleride yapılacak herhangi bir ilmi araştırma için faydalı materyaller hazırlamak isteğiyle yazıyorum...”

Macide Ataman, "**Töreye Bağlılık**" konusunda yazar.

Türk ve başka ülkelerin tarihlerinden örnekler vererek şöyle der yazısının bir yerinde:

“(...)

Sultan Orhan'la (gazi) Alaattin Paşa'nın anneleri ayrı idi. Orhan'ın annesi, zamanında daha asil tanınmıştır. Töre buna göre saltanat hakkını Orhan'a veriyordu. Yoksa Alaattin kendi rızasıyla tahtan geçmiş değildir. Törelere böyle istiyordu. Daha sonraları Osmanlı Hanedanı'nda töre de kurultay da unutuldu. Hanedan tarihi bir kan deryası halini aldı. Orada katil babalar, babalarını öldürmüş oğullar, kardeşlerini öldürmeyi bir kanun borcu bilen padişahlar görünüyor...”

"**Çorum Haber**i"nde, yer depremi haberi yer alır.

“(...)

26-27/11/1943 tarihine rastlayan Cumartesi gecesi saat biri 20 dakika geçe 25 saniye devam eden yer depremi olmuştur.

(...)

Çorum ilçe ve köylerinde zayıat şöyledir: 618 yurttaş ölmüş, 217 yurttaş da yaralanmıştır. 3692 ev hasar görmüş, 2354 ev de tamamen yıkılmıştır. Hayvan zayıatı ise 5375'tir...”

Bir aylık Halkevi çalışmalarının dökümünü, son bölümde yayımlanan belgeler izler. Bunlar: Osmaniçik'ta Koyunbaba Zaviyesi'ne ait vesikalar ile, Abdalata Zaviyesi'ne ait diğer bir vakfiye suretidir.

ÇORUMLU, Sayı: 44

Çorumlu'nun, 12 Kanun 1944 tarihli 44. sayısının ilk yazısı, Ortaokul Müdürü Ziya Ataman'ın.

“Parti Kaza Heyeti Kongresi Toplantısından Duyuşlar” yazısından bir alıntı yapıyoruz.

“(…)

Yurt işlerinde eksiklikler ortaya atıldıkça, yurttaşların büyük bir ilgiyle işi kavrayarak canla, başla çare araştırdıklarını gördük, Büyüklerimizin fikirlerini küçüklerin gönüllerine sindire sindire ortaya dökerken, küçüklerimiz büyükler gibi fikirlerini açıkça söylediler. Münakaşalar fikirleri birleştirdi; doğru meydana çıktı, karara bağlandı.

“(…)

Öyle bir münakaşa ki; ortada büyük küçük, söylenmemiş ve dinlenmemiş bir fikir yok. Şahsiyet değil, fikir hakim...”

Neşet Köseoğlu da Çorum'da "**Dedesli Aşireti**"ni yazar.

Yazısından bazı alıntılar yapıyoruz.

“(…)

Çorum'da 1689 tarihinden itibaren yerleştirilmiş aşiretler arasında, Cerit, Mamalı, Dedesli, Salmanlı, Karakeçili, Alamuslu, Cihanbeyli, Kangal, Alembeyli, Bozdoğan Aşiretleri önde gelir.

“(…)

1785 tarihinden sonra Çorum bölgesinde gezicilikten kurtulan aşiretler arasında en çok köy kuran, en geniş sahaya yerleşen Dedesli aşiretleridir.

“(…)

Bir taraftan devlet, bir taraftan etrafta bulunan diğer aşiretler tarafından yapılan tazyik üzerine Dedesli Aşireti, Anadolu içlerine dağılmış ve büyük bir parçası Çorum'un kuzeybatısında Kızılırmak nehrinin iki yakasında yerleşmişlerdir.

“(…)

Bu bölgede yerleşen Dedesliler Çorum'un 21 yerinde kışlık ve yaylak temin etmişlerdir...”

Bu yazının ardından Dedesli Aşireti'yle ilgili belgelerden birini yayınlar Neşet Köseoğlu.

Yaşar Nezihe Bükülmez'in "**Şarkı**" ve "**Gönül**" şiirlerini; Lütfi Ünsal'ın yazdığı "**Çorum'un Eski Oyunlarından, Hodak Oyunu**" izler. Bu oyun bizleri alır, dokuz yüz kırklı yıllara götürür.

Eğitimci-şair Recep Rahmi Tankaya'yı sanatsal yönüyle tanıtır Bahri Miyak

O tarihte Recep Rahmi TANKAYA, Çorum'da Türkler Eğitim Bölgesinin "gezici başöğretmen"dir. Recep Rahmi 1895 yılında Bayburt'ta doğar. 1916 yılındaki Rus saldırısından sonra Bayburt'taki evlerini ocaklarını terk ederek, Çorum'a gelip yerleşirler bir grup Bayburtluyla. Recep Rahmi TANKAYA, destanlar, mersiyeler, manzum yazılar, okul manzumeleri, maniler yazar.

"**Hasanoğlan'a giderken**" şiirinden ilk dördlüğü, şiirine örnek olarak alıyoruz.

"Çantalara baktım: bağlanmış simit
Gözlerine baktım parlıyor ümit
Talebe, eğitimci bir takım yiğit
Sevinçle gidiyor Hasanoğlan'a..."

Manisinden de bir örnek veriyoruz.

"(...)
Ay doğdu akşam üstü
Nazlı yar bana küstü
Çok geçmeden barıştık
Yine bağrına bastı..."

Eşref Ertekin derlediği, şen, şakrak ve çapkın "**Çorumlu Maniler**"le yine karşımızda. Üç örnek veriyoruz.

“(...)
Ekmekçinin keloğlan
Akşam bize gel oğlan
Akşam bize gelmezsen
Sabahaca öl oğlan

Kayalar kırcı tuttu
Dibinde purcu tuttu
Ben yar ile yatanda
Mahleyi sancı tuttu

Hey hemende hemen de
At oynatır çimende
Karayağız genç oğlan
Pek hevesim var sende...”

Eşref Ertekin’in “**Cönklerden Derledikleri**” ise: “**Gelin ile Kız Destanı**”, üç türkü, iki de Bodin Destanı’dır.

“Gelin ile Kız destanı”ndan üç dörtlük alıyoruz:

“(...)
Kız eder ki ben alemde huriyim
Aşıkımın servetiyim malıyım
Tazece sağılmış oğul balıyım
Yanaklarım dolu dolu bal benim

Gelin der ki alvalalı başım var
Kudretten çekilmiş hilal kaşım var
Sen kız isen bir gecelik işin var
O bir gece kervan geçer yol olur

Yaz olunca Lale boyun eğmez mi
Ak gerdanda çifte benler olmaz mı
Bir gecem de bin geceye değmez mi
Var git gelin var git oğlan benimdir...”

Bu sayı, “**Çorum Haberleri**”ni izleyen Osmancık “Koyunbaba Zaviyesi”ne ait yayımlanan belgelerle sonlanır.

ÇORUMLU, Sayı: 45

1 Şubat 1944 tarihli Çorumlu'nun 45. sayısı, Ortaokul Müdürü Ziya Ataman'ın **“Çorum’u Yükseltme ve Güzelleştirme Cemiyetini Selamlıyoruz,”** başlıklı yazısıyla başlar.

Yazının özünü yansıtan bir bölüm alıyoruz buraya.

“(…)

Biz Çorumlular, bu gün sevinç içindeyiz. Sevinmekte haklıyız; Çünkü, memleketimizde bir çırağ daha yandı; ‘Çorum’u Yükseltme ve Güzelleştirme Cemiyeti’ kuruldu.

(…)

Yakın bir kara mazide üç kişinin baş başa verip konuşması şüpheli görülüp ve başlarına musibet yağdırılırken, bugün yurdumuzda her gün yeni bir hayır cemiyetinin kurulduğuna şahit olmakla ne kadar bahtiyarız.

(…)

Yurdumuz aydındır. Çünkü en uzak köşesinde kurulan bir hayır kurumu bile,nurunu bütün ülkeye salıyor...”

“Yurt Büyük Kullarından Birini Gaip Etti” yazısıyla Bahri Miyak, Mehmet Emin Yurdakul'un ölümü üzerine yazar. Şiirlerinden de örnekler alıntılanarak onun sanatsal kişiliğini anlatır. Şöyle sürdürür yazısını.

“Ben bir Türküm, dinim, cinsim uludur,
Sinem özüm ateş ile doludur...”

Diyan kahramanın başına defneler ve hatırasına ebediyetler gerekir.Türklüğün ölümsüzlüğüne o kadar inanmıştı ki, bu iman kuvveti, milli ihtilallerden yıllarca evvel, ona kurtuluşun büyük kahramanı keşfetmişti. Şair; Mustafa Kemal'in Samsun'a çıkışından dört yıl önce, 'Ey Türk Uyan!' adlı kitabında:

“Bu gün senin talihine gam çektiğin bu devleti
Bir imanlı kahramanın yine cana gelir
‘Türk beşiği dehaların yatağıdır’ dediler...”

Bahri Miyak, yazısını şöyle sonlandırır.

(...)

‘İnsan olan vatanının kuludur’, diyen ve hakkıyla yurda kul olan eşsiz olan bu eşsiz adamı, milli şair, büyük inkılâpçı, büyük Türk, büyük mücahit ve nihayet büyük insan olarak selamlıyoruz...”

Çorum’da bir zamanlar Cehri toplayarak bol para kazanmanın, kaygısız ve gamsız bir kış geçirmenin öyküsünü, “**Cehri Yarenliği**” yazısıyla Fahrettin Ünsal anlatır.

Cehri konusunu okuyucumuza biraz açalım.

Çorum kentinin kuzeyi’nden geçen, Çomar Deresi’nin yatağı boyunca uzanan ve Sıklık Boğazı’nın kuzeyi’nde bulunan tepeler, 19.yüzyılda ‘Cehri’ adı verilen bir ağaççıklarla ile kaplıydı. Bunun üzümü andıran meyvelerinden bir tür boya elde edilirdi.

Sentetik boyalar çıkmadan önce ‘Türk Cehri’si adı altında Avrupa pazarlarında çok aranan bir boya türü idi. (7 kilo 698 gram) cehri 1 altın lira ederdi. Cehri’nin meyveleri yaz sonunda, yeşilsarı ya da sarı renkte toplanıyordu. Çorumlu mülk sahipleri cehri toplama mevsiminde, aileleriyle birlikte cehri’nin yetiştirdiği tepelerdeki kulübelerine taşınırlardı. Günlerini cehri toplamakla, geceleri ise kulübelerinin önünde kuzu kızartarak ve oyunlar oynayarak geçirirlerdi. Bu kulübelerde aylarca kalınır, o yılın ürünü çuvallanıp kente dönülürdü. En küçük mülk sahibinin bu yolla yıllık kazancı 30-40 altını bulurdu. O dönemlerde pazar fiyatına göre 4-5 altın lira ile yıllık ev harcamalarının karşılandığı düşünülürse, cehri ticaretinin Çorum ekonomisine ne denli katkı sağladığı daha iyi anlaşılır.

Yazısını özetlediğimiz Fahrettin ÜNSAL, şöyle sonlandırır satırlarını:

“(...)

Fen, madeni boyayı bulup, çıkardığı toprağın çukuruna 'Cehri' denilen nebatı gömdü. Ne yazık ki bunun yanında bir de ‘neşe alemi’ gömüldü. Medeniyet bu aleme gülmedi. Bu alem medeniyete kurban oldu...”

Recep Rahmi Tankaya, "**Milli Şair Mehmet Emin YURDAKUL'a**" diye bir şiir yazar şairin arkasından. 20 dizelik şiirinin ilk dörtlüğünü alıyoruz.

“Öz dilimiz esir iken Arap, Acem dillerine,
Milli duygun gıcıkladı şiirlerin Türkçe yazdın.
Hakka tapan gür sesinle haykırdın Türk illerine;
Öz Türkçe çığır açıp, onu ta kalplere kazdın...”

“**Yer Adlarının Önemi**” yazısı, Neşet KÖSEOĞLU'nun.

Yazıya şöyle girer:

“Yer adları, bir mahallin tarihi bakımından çok önemlidir. Bir yer adı ile bir bölgenin tarihini aydınlatmak mümkün olduğu gibi, Türk ve Anadolu tarihinin bir bölümü hakkında bilinenleri genişletmek veya yeni fikirler ve düşünceler ortaya koymak kabil olmaktadır.

Yer adlarının Arkeoloji bakımından da önemi vardır. Bir höyük adı, bir ölmüş köy adı, bir ören yeri Arkeologlara ne kadar önemli bir malzeme verir...”

Neşet Köseoğlu, altı sayfa tutan yazısını şu satırlarla sonlandırır:

(...)

Hazırlamakta olduğumuz ‘Yer Adları’ kitabı bunların belgesi olacaktır...”

Lütfi ÜNSAL, "**Çorum'un Eski Çocuk Oyunlarından 'Coş' Oyunu**"nu anlatır...”

"**Yabancıdan Türk'e Eş Olur mu?**" başlıklı yazısında Macide Ataman, "**Prenses İçing**"i anlatır. Yazıdan bir bölüm alıyoruz:

“(...)

Kendisini bir Çinli prensesin, (İçing) kara gözlerinin füsünuna kaptırmış olan Kemin Han, (603- 606) Çin İmparatoru'nun kölesi olacak kadar küçülmüş olduğunun farkında olmadan can verdi. Memleketi felaketten felakete, nihayet esarete sürükledi. Kemin Han'a ihanetleri seve seve yaptıran, Çinli prenses İçing'in kara, füsunlu ve iri gözleri.

(...)

Prenses İçing'in erkek kardeşi Türk sarayında büyük nüfus kazanıyor, Çinliler'i saraya dolduruyor. Türk adetleri terk ediliyor.

(...)

Devlet, ulus İçing'in kara gözleri kadar karanlık bir uçuruma yuvarlanıyor.

Yazı şöyle sonlanır:

(...)

Büyük Çin ordularının yapamadığını, bir ecnebi kadının bir çift, füsunlu iri gözleri yaptı. Bu gözler sonraki taçdarlara neden bir ibret levhası olmadı bilemem..."

Eşref Ertekin, "**Cönklerden Derledikler**"i bölümüne, Türküyi Mustafa Paşa, Köroğlu, (koşma) 3 adet Kul Mustafa, 1 tane de türkü alır.

Kul Mustafa'dan bir dörtlük alıyoruz.

"(...)

Kul Mustafa eder seni beklerim
Gelen geçen düşmanları haklarım
İki yıldır bir belgüzar saklarım
Tenhasını bulup sunamadığım..."

Son sayfalarda, Çorum atasözleri ve Çorum haberleri verilir.

Belgeler bölümünde, Osmancık'a ait belgeler yayınlanır.

ÇORUMLU, Sayı: 46

Çorumlu'nun, 1 Mart 1944 tarihli 46. sayısı, Ziya Ataman'ın "**Lise İstiyoruz**" yazısıyla başlar.

Çorumlu'nun devletten, hükümetten lise isteğini, bu yazısında yineleyen Ziya Ataman şöyle der:

"(...)

Çorumlular lise istiyorlar.(...) Çorum'un birçok ihtiyaçları arasında en başta geleni lise ihtiyacıdır.

(...)

Çorum liseye hakikaten muhtaçtır. Her yıl ortaokuldan mezun olan yavrulardan yüzde sekseni, ileri tahsili görme imkanını bulamamaktan doğma yeisle muzdarip, yollarda perişan dolaşır görüyoruz; içimiz sızlıyor. Bunlar içinde paha biçilmez zekalar da bir kalemde küçük bir masa sahibi olabilmenin didinmeleri arasında siliniyor,sönüyor, ne yazık!.."

Bu isteklerinin mutlaka gerçekleşeceği umudunu sürekli canlı tutarak, şöyle sonlar yazısını.

(...)

Çorumlu! Bağrında tutuşan ilerleme isteğinin şafağıyla, ilk bilgi çırağını tutuşturacağın günler uzak değildir..."

"....Lisenin Çorum havasına ilim ve fazilet neşredebileceği günler uzak değildir.Bekle ve güven !..."

"**Elvan Çelebi**" yazısıyla Neşet Köseoğlu, tarihi Elvançelebi köyünü hem bugünkü, hem de tarihi geçmişiyile anlatır. Cami, türbe, medrese, aşhanesi ve taş kitabelerini ince- ler. Yer adlarının da bir listesini çıkarır.

'Cami ve türbe hakkında bazı malumat' başlığı altında da şöyle der:

"(...)

Türbedeki yeşil direğin, Aşıkpaşa Kırşehir'de iken oğlunun yaptırdığı türbeye ve camiye konulmak için hediye olarak gönderdiği, halk arasında söylenmektedir. Çorumlu bir şair de buna dair bir şiir söylemiştir. Bazı parçalarını alıyoruz .

“(…)

Deve ile bu zat için gelen mermer bu mermerdir
Ne esmerdir, ne ahmerdir, velakin rengi ahdardır...”

Yazının sonu gelecek sayıdadır.

Vahit Çorbacıoğlu'nun, ”**Pınar**” ve “**Deniz**” şiirleri alır sırayı.

Pınar' dan bir dörtlük alıyoruz.

“(…)

Sığınmış selvinin mat gölgesine
Yanık yüreğimi nazlı sesine,
Kıvrak endamına bağlıyor pınar...”

”**Ağaç Sevgisi ve İhmallerimiz**” yazısı, İsmail Ceyhan'ın.

Yazı şöyle başlar:

“Ziraat Vekaleti'nin Yurdu ağaçlandırmak için bir plan hazırlığını gazetelerde memnurlukla okuduk. Ziraat Vekili Sayın Şevket Raşit Hatipoğlu'nun sözlerine göre, yirmi üç vilayet, yüz iki kaza ve köyde ağaçlıklar kurulacaktır, Çorum da, bu yirmi üç vilayet arasındadır.

Yazı şöyle sonlanır.

(…)

Çorum'un dört bir yönünde uzayan hozanların, yükselen çalılıarın birkaç sene içinde yeşile ve ormana büründüğünü görmek, yaz ve güz mevsimleri boyunca Sıklık Boğazı'ndan kopup gelen toz bulutları yerine, çam, ardıç ve orman havasını teneffüs etmek ümitlerimizin gerçekleşmesi öz dileğimizdir...”

”**Çorum'un Eski Çocuk Oyunlarından 'Uzun Urgan' Oyunu**”nu Lütfi Ünsal yazar . Bu oyunun tekerlemesini almakla yetiniyoruz.

“-Anan seni nerede doğurdu,doğurdu?

-Samanlıkta doğurdu doğurdu,

-Altın beşik altında,

-Üsküfe yorgan üstünde,

-Anan cennet,baban cennet

-Sen de cennetlik.

- Anan seni nerde doğurdu,doğurdu ?
- Samanlıkta doğurdu doğurdu
- Kızgın beşik altında altında
- Ateş yorgan üstünde
- Anan da cehennemlik,babanda cehennemlik
- Sen de cehennemlik..."

“Yabancı Eşin Seciyeye Tesiri” yazısı Macide Ataman’ın.

Geçen sayıda yayımlanan **“Yabancidan Eş Olur mu”** yazısını tamamlar niteliktedir. Biz buraya yazının özünü, vermesi gereken iletiyi yansıtmayı açısından son paragrafını alıyoruz.

“(…)

Cumhuriyetimizin tarihe yaptığı hizmetlerden biri de muhakkak ki, Türk memurlarının yabancı ile evlenmesini yasak etmesi olmuştur. Cumhuriyetimizin şanlı tarihi nurla başladı, ışığı ebedidir..."

Gezici Başöğretmen, şair Recep Rahmi Tankaya, **"Sarı Çiğdem"** şiiriyle yer alır bu sayıda. Biz buraya ilk ve son beşliğini alıyoruz.

“(…)

Saklanırsın kışın yerde,
Evin barkın bilmem nerde ?
Baharda dermansın derde;

Ne güzelsin sarı çiğdem
Sarı çiğdem sarı çiğdem..."

Rahmi yine gördü seni,
Seve seve derdi seni,
Sevdiğine verdi seni

Sarı çiğdem sarı çiğdem.
Ne güzelsin sarı sarı çiğdem..."

Eşref Ertekin’in **“Cönklerden Derledikleri”**nde ise; Askeri’nin bir altılısı, (90 dize) Aşık Ömer, Aşık Ömer’in şiirine Ankaralı Hamdi’nin naziresi, bir zemmiye ile türküler alınır..

Öksüz Ahmet türküsünün ilk ve son dörtlüğünü alıyoruz:

“Ben bugün bir güzel gördüm
Boyu selvi dala benzer
Yanında bir kız oturmuş
Ol tomurcuk güle benzer.
(...)
Gelin aya benzer yüzün
Misli yok cihanda kızın
Öksüz Ahmet şimdi sizin
Karşınızda kula benzer ”.

Son bölümde yine belgeler yayımlanır

ÇORUMLU, Sayı: 47

Çorumlu'nun, 1 Nisan 1944 tarihli 47 sayısı, "Geçmişte Mart" yazısıyla başlar.

16 Mart'la,18 Mart'ı değerlendirir Bahri Miyak bu yazısıyla. Özetle şöyle der:

“(…)

Birisi semaya yükselen bir süngü ucu gibi dik ve mağrur, diğeri aşağı çevrilmiş tüfek namluları gibi acı ve perişan. Biri Dünyaya kafa tutuşun tarihi, diğeri bir hainliğin 18 Mart ve 16 Mart...”

Yazı şöyle sonlanır:

(…)

Gerekirse 18 Martlar yaratmaya her zaman kadiriz. Bunun için ikinci bir 16 Mart'ın aldatici havası yurdumuzun ufuklarında esmeyecektir...”

Neşet Köseoğlu, geçen sayıda başladığı "**Elvançelebi**" yazısını bu sayıda da sürdürür.

Selçuklu devrine ait taş belgelerin incelenmesinden sonra, köye adını veren Elvan Çelebi'yi tanıtır.*

Elvançelebi çevresine ait belgeleri şöyle sınıflandırır Köseoğlu:

- “1-İslâm devrinden önceki taş belgeler,
- 2-İslâm devrine ait taş belgeler,
- 3-Vakfiyeler
- 4-Keramik koleksiyonlar
- 5-Türk devrine ait sanat eserleri...”

*(Türk şair ve mutasavvıflarından olan Elvan Çelebi Baba İlyas'ın soyundan gelen Aşık Paşa'nın oğludur, Bulunan tek yapıtının adı 'Menakıb-ul Kudsiyye fi Menasıb ül-Ünsiyye' adlı 2081 beyitten oluşan kitabıdır, Elvançelebi köyünde Elvan Çelebi'nin yaptırdığı, Elvan Çelebi zaviyesi (1352) Osmanlı döneminin ilk zaviyelerdendir. Yapı topluluğu, zaviye, türbe ve camiden oluşur. Türbenin süslemeli ahşap kapısı bugün Çorum Müzesindedir.) M.G.

“Çorum Tarihinde Kadın Elbiseleri” tanıtım yazısı Eşref Ertekin’in. Önce kumaşları tanıtır.

“(...)

1- Atlas, 2- Canfes, 3- Üsküfe, 4- Sevai, 5- Çitari, 6- Meydani, 7- Kutnu, 8- Hurşadiye, 9- Bindallı, 10- Sobalı, 11- Kadife, 12-Yanardöner, 13- Hoplim, 14- Mantin, 15- Gürso, 16- Hare, 17- Yün Basma, 8- İbrahimiye, 9- Kenefi, 20- Mavibez ve bunların çeşitleri...”

“Çorum’un Baş Hastalığı” başlığı altında Nurettin Kutluk **“Sıtma Hastalığı ve Korunma Yolları”** nı yazar.

Enver ERTUZÜN’ün **“Sandal”** adlı yazısını, **“Yollar”** adlı şiiri izler. Son dördlüğü şöyle:

“.....

Her hatıradan bir iz, her göğüsten bir nefes
Bütün dünya sussa da bu yollardan eksilmez ses,
Her yolun başlangıcı yeni bir şevk ve heves,
Gönüller ateş alır yollarda gide gele...”

Son sayılarda sürekli görülen Recep Rahmi Tankaya bu sayıda da iki şiiriyle yer alır, Bunlar: **“Türkler Eğitim Bölgesine Selam”** ve **“Abdalata Eğitim Bölgesine Veda”** dır, Veda şiirini alıyoruz.

“Baharında güller açar
Dallarda kuşlar uçar
Gönüllerde neşe saça
Bahçede bağlardan ayrıldım

Bahçe yaptık dizi dizi
Unutamam hiç birinizi,
Zaman kavuşturur bizi.
Yardan, ağıyardan ayrıldım.

Yıldız gibi şirin köyler
Yavrucaklar şarkı söyler
Rahmi der ki gönül eğler
Sıra dağlardan ayrıldım...”

Sıvacıoğlu, iki şiiriyle yer alır bu sayıda: “**Yolculuk**” ve “**Akşam**”. Akşam’ı alıyoruz buraya.

“Süküt sardı her yeri
Akşamın etekleri

Tozlu yolda süründü
Gölgelere büründü

Koyu yeşil ağaçlar
Ve karşiki yamaçlar

Uzaklardan akseden
Gurbete doğru giden

Araba gürültüsü
Ve bir hicran türküsü

Bahçelerde yükselen
Neredesin Eminem sen...”

“**Köy Etütleri**” köşesinin konusu “Sarimbey”dir. Y.Z. Mühendisi Enver Ertüzün’ün Sarimbey köyünü anlatan yazısının süreği gelecek sayıya kayar.

İhsan Sabuncuoğlu, “**Çorum'da Maarif Hayatı**”nı konu almış yazısına. Geçmiş dönemlerde, Çorum'daki eğitim olayını inceleyen Sabuncuoğlu, tarihsel belgeler ışığında, Cumhuriyet dönemi öncesinden günümüze Çorum’un eğitim tarihine ayna tutmuş Ayrıca H. 1317 tarihi itibarıyla Çorum, Sungurlu, İskilip ve Osmancık'taki medreselerin adı, yeri, öğretmenleri, öğrenci sayısı ve kurucularıyla birlikte verir.

“**Cönklerden Derlemeler**”de Eşref Ertekin, Şemsi'nin bir mersiyesini alır. Şemsi'nin, Bektaşî şairlerinden olduğu sanısını da ekler.

ÇORUMLU, Sayı: 48

Çorumlu'nun, 1 Mayıs 1944 tarihli 48. sayısı Ortaokul Müdürü Ziya Ataman'ın "**23 Nisan**" başlıklı yazısıyla şöyle başlar.

“Bir bahar günüdür, Temiz göklerin derin maviliklerinden daha derin, önde hiçbir engel tanımadan ilerisini gören bir çift mavi göz... Bu temiz bahar sabahının altın ışıklarından daha sarı nurlu saçlarla süslü vakur bir baş... Bu bahar sabahında, asırlardan beri Türk Milleti'nin üzerine çökmüş kara bulutları iradeli elleriyle yırtarak, Cumhuriyetin kabesi Ankara'da, Türk milletinin kalbinin attığı Büyük Millet Meclisi'nin yüksek kürsüsünden gür sesiyle haykırdı:

'Hakimiyet Kayıtsız Şartsız Milletindir'!..

O gün lekesiz, berrak bir bahar günü idi, O gün 23 Nisan'dı.

(...)

Tabiatın en canlı, en şetairetli, en güzel demleridir. Biliriz ki gülün çocukluğu gonca, günün çocukluğu sabah, yılın sabahlığı bahardır. 23 Nisan da Cumhuriyettir çocukluğu, sabahı goncalığı, bahardır.

Neşet Köseoğlu'nun “**Elvançelesi**” yazısının 3. bölümü yer alır bu sayıda. Elvançelesi sülalesini açıklamalı olarak gösteren bir şema ekler.

Eşref Ertekin'in “**Çorum Tarihinde Kadın Elbiseleri**” yazısının süreği bu sayıda da sürer. Eski gelin giyimlerini, biçim ve modalarını şu başlıklar altında verir.

“(...) 1- Üçetek Entari, 2- Bağlama Şalvar, 3- Paça, 4- Delme, 5- Ceket, 6- Salta, 7- İçlik, 8- Sıktırma, 9- Gömlek, 10- Fistan. 11-Mes, 12- Pabuç, 13- Fes, 14- Püskül, 15- Peştemal, 16- Peçe, 17-Peçe Bağı, 18- Çeki, 19- Kıvrak, 20- Çenber 21-Hamam Bohçası, 22- Hamam Takımı, 23- Tülbent, 24- Çar, 25- Katır, 26- Çizme, 27- Çorap, 28- Çarşaf 29-Hamam Kesesi 30-Kıskı, 31 Elekçek, 32-Keçik, 33- ipek Harç...”

Enver Ertüzün'ün, “**Köy Etütleri**”nden Sarimbey incelemesi bu sayıda da sürer. Sarimbey'i sosyal ve ekonomik yönüyle inceler. Bunu yine Enver Ertüzün'ün “**Beraber**” şiiri izler.

Şiirin son bölümünü alıyoruz.

“(…)

Bir ulusun rahatının, bugün başlangıcıdır;
Çiftçi, her memleketin başındaki tacıdır.
Bilgi, kültür, şuurdan geliyor sana haber,
Korkma ey çiftçi dayı! İnönü'yle beraber.

Rüzgar yanında hiçtir, deniz, dağ, taş deme aş;
Zaferle sona erer Türk'ün açtığı savaş...”

Sıvacioğlu da “**Bahar**” ve “**Teselli**” şiiriyle yer alır bu sayıda.

Teselli' nin son bölümünü alıyoruz.

“(…)

Ne olur bu rüyayı bana gösteren peri
Dertlerim uyanmadan beşiğimde gecenin.
Göster artık yıllarca gözlediğim o yeri
Çözeyim düğümünü esrarlı bilmecenin...”

İhsan Sabuncuoğlu, “**Çorum'da Maarif Hayatı**” yazısının ikinci bölümünü yayınladı. Cumhuriyetin kuruluş yılı olan 1923'ten, 1943 yılına değin geçen 20 yıllık süre içinde eğitim-öğretimdeki gelişimi, karşılaştırmalı olarak gözler önüne serer ve şöyle sonlar yazısını:

“(…)

Şimdiye kadar verilen rakamlara dikkat edilecek olursa, Cumhuriyet rejminin bize ne büyük nimetler sunduğu kolayca anlaşılır...”

İkinci kısmı teşkil eden notlardan: Dönemin Milli Eğitim Bakanı Hasan-Ali Yücel'e yazılan bir mektup yayınlanır.

Mektuptan kısa alıntılar yapıyoruz:

Çorum:25.9.1944

“Çok Saygı Değer
Maarif Vekilimiz.
Hasan-Ali Yücel

Okulların yeni ders yılına girişleri dolayısıyla çocuklarımızın, ana babalarına ve velilerine hayırlı öğütlerinizi radyolardan dinlemiş ve gazetelerden okumuş bulunuyoruz.

(...)

Öğütlerinizin arasında, okul sayısını artırmak hususunda ki Milli Şefimizin isteklerini müjdeleyen kısımlar, biz Çorumluları daha çok umutlandırmıştır ki; artık Çorum'umuz liseye kavuşacak, çocuklarımız lise tahsili için gurbet yollarında sürünmeyecektir.

(...)

Milli Şefimiz 'İmkan husulünde lise hakkındaki arzularımızın tatminine çalışılacaktır' tebşirlerini iki seneden beri başımızda tutuyor, gönlümüzde saklıyor ve imkan husulünü özlüyorduk.

İşte bu müjdenizle, bu imkan husulü günlerinin yaklaştığını seziyor ve yüceliği, siz Yücel'imizden bekleyerek, sağ olmanızı diliyoruz...”

Çorum Halkından
İhsan Sabuncuoğlu. V.S.

Eşref Ertekin'in “**Cönklerden Derlemeler**” de, bir başka Kul Mustafa'nın şiirlerini, Divanını, Hüsnü, Kız Kuloğlu'nun Tarihi, deryaya attıkları Yunus Dede'ye tarihtir, Kul Halil Mecnun türküsü yer alır.

Mecnun türküsünden ilk dörtlüğü alıyoruz.

“Mecnun' a sordular Leyla nicoldu
Leyla gitti adı dillerde kaldı
Mecnun' un muradın Halık verdi
Var git Leylam var git Mevla'yı buldum
Leyla deyu deyu murada erdim...”

“**Çorum Haberleri**”yle bu sayı sonlanır.

1938'den 1946'ya
Halkevi Yayın Organı
ÇORUMLU DERGİSİ

Cilt: 5
Sayı: 49/50-61

ÇORUMLU, Sayı: 49/50

Çorumlu'nun, 1 Temmuz 1944 tarihli 49/50, sayısının ilk yazısı (Prof. Dr.) Hıfz Veldet (VELİDEDEOĞLU) nun “Sevr'den Lozan'a" yazısıyla başlar.

Yazıdan bazı alıntılar yapıyoruz.

“(…)

Sevr antlaşması Osmanlı Hükümeti bakımından, aczin ve ihanetin ve o zamanki düşmanlarımız bakımından da zulmün ve gafletin bir belgesi olarak tarihte yaşayacaktır. Onu teklif edenler, tarihin en şerefli yapraklarını doldurmuş olan, Türk gibi asil bir milletin bütün haklarından mahrum etmek istedikleri ve bu milletin bir antlaşma ile öldürülüvereceği zannına düştükleri için haksız ve gafil; onu kabul edenler ise, asırlardan beri bütün varlığını kendilerinden esirgemeyen bu milleti düşmanlara teslim etmekten başka çare göremedikleri için aciz ve hain idiler.

Mudanya bu gaflet ve ihaneti silahla cezalandırdı:Lozan'daki yılmaz irade haksızlığı hakla düzeltti.

(…)

Sevr bilinmeden Mudanya'nın, Mudanya bilinmeden Lozan'ın ve bunların hepsi bilinmeden de Türkiye'nin cihanda kazandığı bugünkü şerefli durumun ve haiz olduğu hakların değer ve manası asla anlaşılabilir. Kendi şerefini bilmeyen adamın şerefsizliğe düşmesi, kendi hakkından haberi olmayanın haksızlığa kurban gitmesi nasıl kolay olursa, fertlerin ruhuna milli şeref ve milli haklar aşılammış veya bunları unutmuş olan milletlerin de içinden çekerek başka milletlerin kölesi haline gelmesi aynı derecede kolay olur.

(…)

Lozan Antlaşması Türkiye'yi bir Afrika müstemlekesinden farksız gören bu yurttaki öz yurttaşlardan üstün hak ve imtiyazlara dayanarak milletin ekonomik bünyesini sömüren Frenk tipini ebediyen ortadan kaldırmıştır.

(…)

Asırlarca çiğnenen haklar Lozan'da kazanıldı,Türk'ün kayıtsız şartsız istiklali Lozan'da dünyaya tanıtıldı. Türkiye Avrupa devletler topluluğuna,eşit haklar esasına dayanarak ilk defa Lozan'a girdi ve Türk'ün lekelenmek istenen şerefi orada kurtarıldı...”

Neşet Köseoğlu'nun, “**Çorum'da Oğuz Boyları**” yazısı, 43. sayıdaki yazısının süreğidir.

Köseoğlu, bir yığın oymak adı sıralar. Bunların bir çoğu bugün köy ve yer adlarıdır. Oğuz aşiretine doğrudan bağlı olduğunu söylediği bu oymaklardan ayrılan bir takım soyları sıralar. Kayı boyundan ayrılan soyları on adet olarak belirler. Bunlardan Çorum'da bulunanlar şunlardır:

1-Keçili	köy	İskilip'te
2-Karakeçili	köy	İskilip'te
3-Çoban	köy	Mecitözü'nde
4-Halilli	köy	Alaca'da
5-Hırka	köy	Alaca'da

Salur Oymağından ayrılanlar:

- 1-Yalvaç
- 2-Karaman
- 3-Keçiağa

Bayat Oymağından ayrılanlar:

- 1-Doğanlar
- 2-Doğanlı'dır

Yazı şöyle sonlanır.

(...)

Alparslan'la birlikte gelip Anadolu içlerine yayılan bu büyük boyların önemli bir kısmının Çorum bölgesinin Türkler eline geçmesindeki geniş çalışmalarını bu açıklamalar ortaya koymaktadır...”

“**En Güzel Şiir**” ve “**Semai**” Sıvacıoğlu'nun.

En güzel şiiirden bir dörtlük alıyoruz.

“(...)

Gözlerinde sevda perisi güler,
Baygın bakışların bir ümit verir;
Sevgilim bu halin kalbi büyüler,
Sevgilim bu halin en güzel şiir...”

“**Çorum Tarihinde Kadın Elbiseleri**” yazısı, bu sayıda sonlanır. Yazının sonunda, kadınların süs için kullandıkları ziynet eşyasının bir listesini verir. Bu da 22 çeşittir. (Bir örnek vermek gerekirse, o zaman bir altın 500 kuruştur.

İsmail Ceyhan, Türk Dil Kurumunun, lügat kolu çalışmalarıyla hazırlanan ve “**Karpuz**” maddesine kadar iki parça halinde yayımlanan geri kalan bölümünde yayınlanacağı duyurulan Türkçe sözlüğü tanıtır .

“**23 Nisan**” şiiriyle Recep Rahmi Tankaya, 1944 yılının bayram coşkusunu ve sevincini günümüze yansıtır.

Şiiri şöyle sonlanır.

“(…)

Ey vatandaş, nur saçan bu mutlu günü tanı,

Bu mutlu gün kurtardı esaretten vatanı...”

Peşinden “**Hamamözü**” üzerine bir şiiri yer alır.

İki dörtlük de bu şiirinden alıyoruz .

“Bağlarında türlü meyve doludur,
Çorum ile Osmançık’ın yoludur
Gümüşhacıköyü’nün de koludur.
Güzel gördüm, güzel Hamamözü'nü...”

Rahmi der yurdumun her yanı güzel
Lakin Hamamözü özel mi özel,
Güz gelince bağlar dökse de gazel
Güzel gördüm, güzel Hamamözü'nü...”

Eşref Ertekin’in “**Cönklerden Derledikleri**”nde ‘Altılı Bir Fahriye’, Bektaşî şairlerinden ‘Veli’ye ait üç şiir, iki adet Köroğlu şiiri yer alır.

“(…)

Eyi günde sadık dostlar çok olur

Başa bir hal gelse küllü yok olur

Varlıkta uğruna dönen çok olur

Gönül belledin mi sadık dostunu.

Velim eder Hacıbekaş Velim var
İntikam tanrısı Sultan Balım var
Hasretliyiz, ayrılık var ölüm var
Gönül belledin ki sadık dostunu...”

Son bölüm; Karahisari Timurlu'ya ait ve Aşiretler arası şekavete dair vesikalardan oluşur.

ÇORUMLU, Sayı: 51

Çorumlu'nun, 1 Ağustos 1944 tarihli 51. sayısı "**Lozan Barışı**" başlıklı yazıyla başlar.

Yazıdan bir bölüm alıyoruz.

"(...) Kılıç ve kalem aynı kudret ve maharetle kullanan savaş medeniyetlerinin kahramanları, Lozan salonlarında da eşsiz bir barış eri olmuş milletine bu mutlu günü hediye etmiş olan.

(...) Milli Şefimiz İsmet İnönü'ne şükran ve minnetler sunarız..."

İsmail Ceyhan'ın,"**Köylerden İzlenimler**" yazısı bu sayıda da sürer.

"**Kavacık Köyü**" yazısı, dokuz yüz kırkların ilk yarısına göre oldukça arı bir Türkçe'yle yazılmış. İsmail Ceyhan'ın dile hakimiyeti ve dil bilinci de oldukça iyi. Yedi sayfa tutan bu yazısında Kavacık köyünün eğitim sorunuyla ilgili bölümünü noktasına bile dokunmadan olduğu gibi alıyoruz.

"(...)

Kırk evli Kavacık köyü okulsuzdur. Köylüler çocuklarını Çorum'da okutabilecek maddi durumda değildirler. Bütün köyde, bozuk ve ezbere bir klişe halinde imzasını çizebilen altı kişiyi geçmez. Okumaya karşı duyduğu hevesle, rast geldiğimize sorarak harfleri öğrenen, az çok birbirlerine çatan on beş yaşında bir çocuktan başka adının harflerini tanıyan yok..."

Neşet Köseoğlu, bu kez de Çorum'da soyadlarını araştırır. Yazısı şöyle başlar:

"(...)

Vakit buldukça hazırlamakta olduğum 'Çorum Yer Adları' kitabında Çorum kasabasının mahalle, insan ve yer adlarıyla, sülale adlarına çok önem vermiş ve hiç bir adın ihmal edilmemesine çalışılmıştır

(...)

Çorum'un eski vakfiye, berat, mahkeme, tapu, evrak sicillerinde tesadüf ettiğimiz soyadları şunlardır..." der ve ardından 41 parça adı açıklamalı olarak sıralar.

"Çorum Tarihinde Kadın Elbiseleri" yazısının 4. bölümünü, Eşref Ertekin sunar. Takı olarak kullanılan altın çeşitlerini yazar.

"Cönklerden Derlemeler", maniler gibi yine Eşref Ertekin'in çalışma alanı. Ele geçirdiği bazı Bektaşî nefeslerini yayımlar. Miraç Name-i Şah Hatai, Derviş Hatayi, Nuksani, İrfani örnek olarak verilir bu sayıda.

İrfani' den iki dörtlük alıyoruz.

“Eğer ister isen aşıkı sadık
Her kişinin yarı kendine layık
Ara yerden eksik olmaz münafık
Eksik değil güle bir diken derler

İrfani gülmezse sen de gülmezsün
Sevda ne olduğun sen hiç bilmezsün
Bin mana söylesem sen inanmazsın
Sana Türkmen değil Terkiman derler... "

Recep Rahmi Tankaya, "Uğurludağ" şiiriyle bu sayıda da yerini alır.

“(...)
Yaylanın sağı, solu
Altın başakla dolu.
Selam verip geçiyor
Çorum-Çerikli yolu.

Yemyeşil dik yamaçlar
Türlü türlü ağaçlar,
Fildişiyle taranmış
Sanırım sırma saçlar.

Kartal en yüksek yerin
Kış ayazdır, yaz serin,
Seni; gezince Rahmi
Ah çekti derin derin ..."

Dr. N. Kutluk “Kızılırmak”, Remzi Küçünen de “Sonbahar”, “Gönül” ve “Zafer” şiirleriyle yer alırlar bu sayıda. Zafer şiirinin son iki dizesi şöyle.

“(…)

Yurt uğruna şehitlik erin son rübbesidir,

Bu ses benim değildir, bir şehidin sesidir...”

Eşref Ertekin, derlediği “Çorum Atasözleri”ni yayımlamayı sürdürür. Ancak, atasözlerinin arasına deyimleri de karıştırmış.

Deyimlerden birkaç örnek veriyoruz:

“-Çalıyı tepesinden sürümek.

-Çalar almaz.

-Deli tavuk gibi dolaşmak.

-Öküz altında buzağı aramak.

-Tekeden süt sağmak.”

Şimdi de atasözlerinden örnekler veriyoruz:

“-Çirkefe taş atma, üzerine sıçrar.

-Çirkin bürünür, güzel görünür.

-Dirgene dayanmayan porsuk harmana gelmez.

-Dadanmış kudurmuştan beterdir.

-Dostun belası düşmandan çetindir...”

Temmuz ayında Halkevi Çalışmaları bölümünde, spor ve müzik konusundaki etkinlikler anlatılır.

Son bölümde: Çorum'a tabi Firuz ve Akviran karyeleri halkının sipahileri Mehmed'den şikayetine dair belgeler yayımlanır.

CORUMLU, Sayı: 52

Altı aylık bir ara vermeden sonra, 1 Şubat 1945 tarihinde yeniden yayımına başlar Çorumlu dergisi. 52. sayısının ilk iki sayfasında Çorumlu yazar ekibinin, Çorum Halkevi konağı ve Halkevi sosyal etkinliklerini görüntüleyen resimleri yer alır.

Bunu Ortaokul Müdürü Ziya Ataman'ın **"1. İnönü Zaferi"** yazısı izler. Yazıdan kısa bir alıntı yapıyoruz

"(...)

Mustafa Kemal ve O'nun vefalı ve değerli arkadaşı İsmet Paşa, Anavatan semasının mukaddes havasında bütün hıyanetlere ve tehditlere rağmen insan kudreti dışında bir gayretle çalıştılar, her zorluğu yendiler. Ve dünyaya, 9 Ocak 1921 günü 1. İnönü Zaferiyle; 'Türk ölmez, egemenliğiyle, ülküsüyle o yaşıyor ve yaşayacaktır. Türk vatanına sokulmak isteyen her mütecaviz, Anayurt'un haremi ismetinde boğulacaktır' hakikatini duyurdular..."

"Çorum'da Soyadları", geçen sayıdaki yazının süreğidir. Neşet Köseoğlu, soyadları sayısını bu sayıda 105'e ulaştırır.

"Çorum büyüklerinden Hacı Hasan Paşa"yı Nazmi Tombuş tanıtır. 'Beşiktaş Muhafızı Yedi-Sekiz Hasan Paşa' olarak da anılan Hasan Paşa'nın iki de resmi alınır bu sayıya.

Hicri 1247 yılında Çorum'un Gülabibey mahallesinde doğan Hasan Paşa, basit bir jandarma eriyken, II. Abdülhamit'in sadık bir adamı olarak mareşalliğe kadar yükseldi. İmzasını eski Türkçe'yle 7-8 yazıp birleştirerek attığından, halk arasında 'Yedi-Sekiz Hasan Paşa' olarak anılmıştır. Çok iri yapılı güçlü-kuvvetli bir adamdı. Padişah tarafından Beşiktaş Muhafızlığına getirildi. Uzun süre kaldığı bu görevde kaldı. 20 Mayıs 1878 tarihinde ki Çırağan Vak'asında, çevresine topladığı birkaç yüz kişiyle Çırağan Sarayı'na saldıran, II. Abdülhamit'i tahtan indirip yerine V. Murat'ı çıkarmak isteyen Ali Suavi'yi, başına vurduğu sopayla öldürdü, ayaklanmacıları dağıttı. Böylece Padişah'ın oturduğu Beşiktaş çevresini tam bir güvenlik altına aldı. II. Abdülhamit' in tahtını uzun yıllar sadakatle koruduğu gibi, bu hizmetine karşı kendi konumunu da güçlendirdi. Bir süre sonra da müşirliğe yükseltildi. Bektaşî tarikatına girdi. Özellikle oruç yiyenlere ve sarhoşlara karşı çok sert davranır, onları ünlü sopasıyla döver, sonra salıverirdi

Macide Ataman'ın **"Dilek"** adlı yazısı, Türk tarihinin gerçek anlamıyla araştırılıp okullarda öğretilmesi yönündedir.

Yazı şöyle başlar:

“(…)

Tarihimiz, dünyanın en eski ulusu olan Türk'ün başından geçenleri belirtmesi bakımından tarihlerin en yaşlısı, egemenlik tacını bütün tarih boyunca başında şerefle taşımış bir ulusun tarihi olmasıyla tarihlerin en şerefliisidir. Fakat acı ile söyleyelim; ne yazık ki bu şeref dolu ciltleri, biz kendi elimizle bir kenara atıvermiş, adeta unutulmasına, bilinmemesine emek harcamışız...”

Şöyle sonlanır.

(…)

Batı bilginleri Türk tarihinin karanlık düğümlerini çözebilmek için büyük emekler verdiler. Orta Asya'ya ilim heyetleri gönderdiler. Yer yer kazılar yaptılar. Çin, Yunan, Bizans, Arap kaynaklarını incelediler. Bu çalışmaların tarih ilmine büyük hizmetleri dokunuyor ve tarihimiz aydınlanıyor. Türklük etrafında saygı artıyor, inançlar değişiyor.

(…)

Batıda, kütüphaneler Türk tarihi ile değerli eserler kazandı. (...)Bu değerli eserle bizi başka bir dile boyun eğmeden kurtaracak, tarihle daha yakından tanışmamızı temin edecektir. Bu mutlu günü diliyor ve bekliyoruz...”

Eşref Ertekin "**Cönklerden Derledikleri**"yle Bektaşî Nefes ve Şairlerinden, 'Şah Hatayi, Seher Abdal, İsyani, Düai Yemini'yle birlikte bir de türküye yer verir.

Türküden iki dörtlük alıyoruz.

“(…)

Yüce dağlar boran değil kış değil
Yavrudan ayrıldım gönül hoş değil
Gurbet ile dayanamam iş değil
Yol ver dağlar koyma beni yolundan

Yüce dağlar hiç olur mu boransız
İmana gel kanlı zalim imansız
Gurbet ile dayanılmaz mekansız
Ayrılışım vatanımdan ilimden...”

Belgeler bölümünde: Ahmet ve Hoca Yusuf Vakfına ait vesikalar, karar suretleri ve mahkeme suretleri yayımlanır.

Son bölümde Nazmi Tombuş'un yazdığı "**Radyofonik Tarihi Piyes'** yayımlanır. Piyesin konusunu şöyle anlatır Nazmi Tombuş:

“(…)

1075-1076 M. yıllarında cereyan etmiş bir olaydır ki, 'Nikonya'nın Danişmendliler tarafından Bizanslılardan alınışından sonra 'Çorumlu' diye adlandırılması sebebini belirtir. Tarih rivayetleriyle halk geleneklerinin uzlaşmasına çalışılmıştır...”

Bu sayı, bu piyesle sonlanır.

ÇORUMLU, Sayı: 53

Çorumlu'nun 1 Mart 1945 tarihli 53. sayısı, Bahri Miyak'ın Halkevleriyle ilgili bir yazısıyla başlar.

“Halkevleri Ülkü Birlik ve Beraberlik Kaynağıdır”. Yazının girişi şöyledir:

“Bundan 13 yıl önce 19 Şubat 1932’de yurdun 14 bahtiyar bucağında, kültür ve ülkü meşaleleri halinde 14 Halkevi; İnönü'nün kudretli eliyle Atatürk’ün dehasından nur almıştı.

(...)

Bugün bu çırağlardan 800’den fazlası milli bütünlük içinde, özenli bir kültür çalışması için karanlıklara nurlu ışıklarını salmaktadır...”

Yazı şöyle sonlanır:

(...)

Mazinin ufuklarından bir çelik kalkan gibi tam ve bölünmez bir kütle halinde doğduk; istikbalin semasında bir güneş gibi bir ve birleştirici bir unsur halinde ileri, daima ileri; zafere, daima zafere gidiyoruz...”

Çorum büyüklerinden **“Beşiktaş Muhafızı Müşir Hasan Paşa”**nın yaşam öyküsünün 2. bölümü yayınlanır.

Macide Ataman, **“Yiğide Kılıç, Köleye Kırbaç”** başlıklı yazısında, İskitler’le ilgili tarihsel bir olayı anlatır.

Lütfi Ünsal, **“Kuşsaray Köyünden Derlediği Bilmeceler”**i almış bu sayıya. Birkaç örnek veriyoruz.

“-Tek gezer çift yürür,alemin karnını doyurur. (öküz)

-Ağzından yer, burnundan kusar. (ibrik)

-Birkaç çöpün çatağı, beyoğlunun yatağı. (beşik)

-Ayna gibi ışılar, yılan gibi fişılar. (tırpan)

-Allah’tan küçük, Peygamber’den büyük. (Kur'an)

-Dünyayı tutar, denizi tutmaz. (kar)"

Eşref Ertekin, "Cönklerden Derledikleri"nde Bektaşî nefes ve şiirleri ile, Aşîki, Ali, Subutu'nun şiirlerinden örneklerle dört tane de türkü alır bu sayıya.

Türkülerden iki örnek alıyoruz.

“(...)

Sevda derler bilmez idim

Ardı sıra yelmez idim

Gözün yaşı silmez idim

Geldi başıma neyleyim

Bir başka türkü:

“(...)

Alemde bir yarimi bana verseler

Bu fani dünyada malı neyleyim

Bir imdat olursa Mevla’mdan olsun

Hak bana yardımcı kulu neyleyim.

Benim bir yarım var karşımda yatar

Ateşim yanmadan tütünüm tüter

Yarimin dudağı bal bana yeter

Arının verdiği balı neyleyim

Yüce dağ başında laleler biter

Yarimi görünce yüreğim atar

Yarimin yanağı gül bana yeter

İllerin verdiği gülü neyleyim..."

Son bölüm: Mevlevî Şeyhî İzzet Dede ve Mütevellisi Sait Efendilerin vakıflarının müstesna olarak idare edilmesi hakkında, 1325 tarihli istidaları zahirindeki muameleleri ve Emir Ahmet Medresesi Müderrisi Şevket Efendi'nin yedindeki vakfiye sureti yayımlanır.

ÇORUMLU, Sayı: 54

Çorumlu'nun 1 Nisan 1945 tarihli 54. sayısı Ziya Ataman'ın "**İkinci İnönü**" başlıklı yazısıyla başlar.

İkinci İnönü Zaferi'nin, yaratıcısı olan eşsiz kahramanın ağzından verdikten sonra, şöyle sürdürür yazısını:

“(...)

İnönü Zaferi, bir savaşın utku ile taçlanmış bir safhası değil ölüme mahkum edilmiş bir milletin ters bahtını değiştiren bir mucize idi.

(...)

İnönü Zaferi, hakkın zulme galebesi, ruhun maddeye üstünlüğü, ihtirasın imana yenilgisidir...”

“**Sıtmahlara Sağlık Öğütleri**”ni: Nazmi Tombuş’un, geçen sayıdan süren "**Hacı Hasan Paşa'nın Yaşam Öyküsü**" izler.

Hasan Paşa' yı daha iyi tanımak için yazısından bir bölüm alıyoruz.

“(...)

II: Abdülhamit tahtan indirildikten sonra, Yıldız'daki jurnaller gözden geçirilmişti. Bu incelemede Hacı Hasan Paşa'yı suçlandırabilecek bir belge elde edilememiştir.

Beşiktaş Karakolu'nda yaptığı söylenen işkence ve dayakların hırsız, haydut, yankesici makulesi kötü adamlara mahsus olduğu, şahsi veya siyasi kanaatlerinden dolayı hasiyetli, namuslu kişilere böyle fena muamele yapılmadığı, şair Tevfik Fikret merhumun başından geçen şu vakıa ile de gerçekleşiyor. 1314-1315 senelerinde idi. Robert Kolej Müdürünün oğlu İstanbul'a gelmişti. Şerefine çay ziyafeti verilecekti. Fikret de refikası İle davetli idi. Mektebe giderlerken kendilerini takip eden bir polis hafiyesi jurnal etmiş. Fikret'i Hasan Paşa çağırttırmıştı. 'Oğlum ben seni severim. Karımı, kardeşini mektebe filan götürme, nene lazım' demiş, hatırını hoş ederek serbest bırakmıştır.

O zamanlar eşini erkek yanına ve hususi bir Hıristiyan ve ecnebi cemiyeti içine çıkarmanın ne demek olduğunu, bunun ehemmiyeti derecesini yaşlıca okurlarımız takdir eder sanırım. Meşrutiyet devrinde bile eşi ile ecnebi toplantısında bulunan bir Türk zabıtni, Enver Paşa ordu hizmetinden çıkartmıştı...”

Basri Gocul, Deli Dumul'un "**Azrail'e Öfkelenişi**" şiiri manzum bir destandır.

Bahri MIYAK önceki sayılarda yayımlanan güzel yazılarından sonra bu kez de, "**Kıskançlık**" adlı öyküsüyle çıkıyor karşımıza. Usta işi, oldukça etkileyici, güzel, konulu, yöresel bir öykü.

Öykünün giriş bölümünü alıyoruz.

“Mehtap, gökyüzünden erimiş gümüş tozu zerrelere halinde yağıyor. Şehir bu nur yağmurunun yan şeffaflığı içinde keskin gölgeler halinde oldukça uzaklardan görünüyordu. Bu esrarlı ışık sağanağının altında Çorum, iri tüveyçli, müskir (sarhoş eden) bir çiçek gibi renk ve koku içinde yüzüyordu. Şehrin üzerinde kesif taze ve yapışkan bir şıra ve şarap kokusu esiyordu. Hoş bir rayiha ve toz ışıkla çizilmiş bu Eylül mehtabı, ahenkli bir ritimle bezeniyordu...”

Sadi Leblebicioğlu'nun Hasan Gözgörmez'den derlediği, Çorum Çayhatap türkülerinden "**Minnik Kuş**" verilir bu sayıda. Türkünün sözlerinin ikinci bölümünü alıyoruz.

“(...)

Gidiyom Çorum üstü
Minnik kuş minno yar
Mendilim suya düştü
Arslan yarım durma gel

Mendilimi alırken
Minnik kuş minno yar
Gönül o yare düştü
Aslan yarım durma gel...”

Merzifonlu İskender Haki Ergin'in Çorum Valisi Sahip ÖRGE' ye şiir diliyle yazdığı "**Özel Dilekçe**" si...

Yedi dörtlükten oluşan bu şiirden iki dörtlük alıyoruz.

“Keyfim için, ben gelmedim Çorum'a
Em aradım, marazıma çor'uma
Bu işte yok mudur, milli koruma?
Cepte para tende can azalmıştır.

Kul Haki, dostlara sözüm hediye,
Hor bakmayın üçe beşe yediye.
Hastahane benden,şimdilik diye
Bilmem neden otuz lira almıştır?..”

“Mecitözü İlçesi Köyleri Halk Şairleri Ağzından Belirlenen Yerli Destanlar”1 Lütü Ünsal derlemiştir.

Kuşsaray köyünden Hasan Saklavcı'nın destanından iki dörtlük alıyoruz. Çiçek hastalığı nedeniyle söylenmiştir.

“(..)

Çiçek hastalığı pek zalim geldi
Küçücük yavrular sararıp soldu
Üç günün içinde çok yavru öldü
Çok analar ağlar gülmez bu sene

Çiçek hastalığı evvelden kadim
Elleme yavruya koç kurban edim
Türküyü ben yaktım Hasan' dır adım
Çok analar ağlar gülmez bu sene...”

Diğer bir destansa Mecitözü Ortaköy, Göpsen Köyünden Göncük Bektaş'tan alınmıştır. İki dörtlük de bundan alıyoruz.

“(..)

Mestane gözleri hilaldir kaşı
Daha yirmi üç yirmi dört değmedi yaşı
Ah edip ağlıyor Hüseyin kardeşi
Ölüm yakışmıyor İrizam sana

Kapısının önü bağ ile bostan
Uçurduk İriza'yı altın kafesten
Göncük Bektaş elbet der ona destan
Ölüm yakışmıyor İrizam sana...”

Eşref Ertekin'in **“Cönklerden Derlediği”**, Bektaş Nefesi ve dört koşma ile, Efsa-neviden bir ninni alır bu sayıya.

On bir dörtlükten oluşan bu ninniden iki dörtlük alıyoruz.

“(...)

Taştan bebek belediğim

AI bağırdak doladığım

Seni Hak'tan dilediğim

Mevlam sana bir can versin. Ninni...”

Kamilimin benzi kanlı

Yetmiş u ananın sinni

Beytullah'da kara donlu

O da sana himmet etsin. Ninni...”

Son bölümde, vakıflarla ilgili belgeler yayımlanır.

ÇORUMLU, sayı: 55

Çorumlu'nun, 1 Mayıs 1945 tarihli 55. sayısının ilk yazısı yine, Ortaokul Müdürü Ziya Ataman'ın. Yazısının konusu, "**23 Nisan**".

Yazıdan kısa bir alıntı yapıyoruz:

“(…)

Sevinelim ve coşalım. Bugün, 'Milli Egemenlik' meşalesinin Ankara Kalesi'nin yalçın kayalarında akisler yankılandırarak, cihanın gözünü kamaştırdığı günün mesut yıldönümüdür. İlk Millet Meclisi Reisi Mustafa Kemal Paşa, Millet Meclisi'nin büyük kürsüsünden bugün haykırmıştır.

'Hakimiyet kayıtsız şartsız milletindir.'

Bugün Türk, padişahın kulu değil kendi kendisinin sultanı olmuştur. Kendine buyruk olan Türk'ün ilk işi yurduna sahip olmak olmuştur. (...) Sınırlarda, sınır dışında ve sınır içinde ve hakikatte savaştık, savaştık ve kazandık. (...) Bugün sınırlarımız içinde her şey bizimdir.

(…)

Dünyanın dört bucağı ölüm ve sefalet içinde inerken, kan nehirler halinde çağlarken biz tarihimizin mutlu bir gününü cennet yurdumuzda kutluyoruz...”

Dr. Fazıl Erciyas. "**Sıtma Hakkında**" bilgi verdikten sonra korunma yöntemlerini açıklıyor ve yazısını şöyle bağlıyor:

“(…)

Bataklık arazide suyu çekmek için kanallar açmak, sivrisinek yumurtalarını yiyen balıklar üretmek, bataklık araziye fazla su çeken fıstık, okaliptüs ağaçları dikmek de yararlıdır...”

Bahri Miyak'ın geçen sayıda başlayan "**Kıskançlık**" adlı öyküsü bu sayıda sonlanır.

“**Bektaş duaları**”nı Nazmi Tomuş derlemiştir.

Yazısı şöyle başlar:

“Altmış yıl önce yazılmış bir Bektaşî babası cönkünden derlediğimiz Gülbank, Tercüman, Nutuk başlıkları altındaki Türkçe duaları folklor bakımından yararlı bulduğumuzdan aşağıya yansıtıyoruz.

Türlerini, sadece başlıklarıyla veriyoruz.

“(…)

‘Lokma Tercümanı’, ‘Sofra Gülbankı’, ‘Çırağ Gülbankı’, ‘Çırağ Uyandırma Tercümanı’, ‘Çırağ Tercümanı’, ‘Gülbank’, ‘Şerbet Tercümanı’, ‘Sofra Gülbankı’, ‘Tıraş Tercümanı’, ‘Dört Kapu Selamı’, ‘Nutku Rehberi’, ‘Sancak, Mersiye Selası’, ‘Tiği Bent Tercümanı’, ‘Teslim Tercümanı’, ‘Hırka Tercümanı’, ‘Taç Niyazı Tercümanı’, ‘Tennure Tercümanı’, ‘Dolak Tercümanı’, ‘Eşik Tercümanı’, ‘Tercümanı Menküş’, ‘Meydan Tercümanı’...”

Lokman Tercümanı'nı örnek olarak alıyoruz:

“Bismi şah: Evvel Allah diyelim, Kadim Allah diyelim . Geldi Ali sofrası. Ya şah diyelim. Şah versin biz yiyelim. Evliya keremine. Cömertler, gerçek erenler demine. Allah! Eyvallah, Hu, dost...”

Ömer Çiğdemtepe adlı bir ortaokul öğrencisi de "**Dağlar**" şiiriyle yer alır bu sayıda.

Eşref Ertekin'in "**Cönklerden Derledikleri**" yine Bektaşî nefes ve şiirleridir. Nihani Baba, Nihani mersiyesi, Virani'ye ait büyük bir mersiye yayımlanır. Nihani Baba'dan örnek olarak bir bölüm alıyoruz.

“(…)

Muhammed Mustafa sırrı Aliyel Murtaza hakkı

Hatice Fatma binti Hasan hulki rıza hakkı

Şhideyni saideyni Hüseyin Kerbela hakkı

Ali Zeynel eba Bekır imam Cafer rıza hakkı

Medet ey sırrı Murteza şir'i hak nak-di Ali

Kutb-ül aktab kutb-ül ekber Hacı Bektaşî Veli...”

Çorum Halkevi'nin Nisan ayı etkinlikleri :

Kurslar, Avrupa Savaşı'nın (İkinci Dünya Savaşı) sona ermesi nedeniyle gösteriler yapılmış, konuşmalar ilgiyle izlenmiştir.

Bu sayı, kağıtsızlık nedeniyle bir forma eksik çıkarılmıştır.

Son bölüm:Muzaffer Paşa Camii yanındaki türbede medfun Safi Mehmet Efendi Vakfiyesi, Beyler Çelebi türbesindeki,Türbedarlık Beratı,Beyler Çelebi Vakfi hakkında bir ferman, Beyler Çelebi hakkında ayrıntılı belgelere ayrılmıştır.

CORUMLU, Sayı: 56

Çorumlu, 9 aylık bir ara vermeden sonra, 24 Şubat 1946 yılında yeniden yayımına başlar. Bu 56. sayının ilk yazısı Ziya Ataman'ın: "**Halkevlerinin 14. Yıldönümü**".

Yazıdan kısa bir alıntı yapıyoruz.

“(...)

Bugün, inancın, ülkünün, birlik ve sevginin, milletçe kaynaşma ve dayanışma tapınağı olan Halkevleri'nin kurulduğu gündür.

(...)

Devrimci, Milliyetçi, Halkçı, Cumhuriyetçi, Devletçi, Laik tekler birleşir bir olur, binler milyona çıkar. 14 yıl önce bugün, 34 Halkevi'nin açılış törenini asil hislerle kutlarken, kuvvetli bir inançla inanıyorduk ki, bu Cumhuriyet mihrapları kısa bir zamanda üreyecek, türeyecek Cumhuriyet nurlarını en uzak bucaklara ulaştıracaktır. Öyle oldu. Bugün yalnız ilimizde 7 Halkevi, 32 Halkodası'nın kuruluş yıldönümünü coşkun bir heyecan ve büyük sevinçle kutluyoruz..."

Nazmi Tombuş yine Çorum üzerine yazar. "**Kentimiz Niçin Çorum Diye Anılmış**"

Yazıyı buraya özet olarak alıyoruz:

Kent Bizans yönetiminde iken 10. yüzyıl sonlarında “Nikonya diye anılır.16. yüzyıldan önceki tarih kitaplarında ve tarihi belgelerde Çorum'un adı “Çorumlu” olarak geçmekte; 16. yüzyıldan sonra Çorum, bazan da Çorumlu diye anıldığı görülmektedir.

Melik Ahmet Gazi, Nikonya'yı (Çorum'u) Bizanslardan aldıktan sonra yerli halk Müslüman olmayı kabul eder. Sonradan vazgeçerek Türkler aleyhine harekete geçerler. Melik Ahmet Gazi'ye tuzak kurma girişiminde bulunarak verecekleri bir yemek şöleninde zehirlemek isterler. Ancak bu amaçlarını gerçekleştirilemeden şiddetli bir deprem sonucu kale ve Çorum kenti yerle bir olur. Melik Ahmet Gazi olacakları düşünde görmüş, gerekli önlemi alarak kurtulmuştur. Çorum'un eski halkının bu kötü niyetlerinden

dolayı onlara ‘Cürümlü’ denilmiş, bu da zamanla halk dilinde. Çorumlu'ya dönüşmüştür, denir.

Halk ağzında diğer bir söylentiye göre de; ‘Çorum’, Rum Cevri terkiibinden Farsçası olan ‘Cevri Rum’ sözünden türemiş oluyor, denir.

Bir başka halk söylentisinde ise: çevresinin küçük dağ ve tepelerle çevrili olmasından dolayı ‘Çevrim’ denilmiş, bu sözcük, Arap harfleriyle yazılış benzerliklerinden dolayı halk ağzında sonradan ‘Çorum’ olmuş, denilmektedir.

Bu söylentilerin hepsi kelime türemesine dayanan varsayımlar olarak nitelenebilir.

Kentin, Türk dönemine geçişinden sonraki isminin nasıl olduğu konusunda bir görüş de, Melik Ahmet Gazi'nin fetihten sonra buraya Türkmenler'in Alayuntlu Çorumlu Oymağını reisleri İlyas Beyle birlikte yerleştirilmesi ile bağdaştırılır. Bundan sonra kent, Çorumluoğlu'nun yurdu, kışlağı ve yaylağı olarak tanınmış, Çorumlu olarak anılmıştır. Hicri 1000 yılına kadar olan belgelerde ve yazışmalarda Çorumlu olarak geçen ismin, bu tarihten sonra Çorum'a dönüştürüldüğü benimsenmektedir.

Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nde ise:

“(…)

Suyu ve havası hoş olduğundan Yakup Mirza yüzlerce hastayla gelip tamamı iyileştiği için ‘Çor'em’ denilmiştir. (Bilindiği gibi, Çor hasta, Em ilaç anlamındadır.)

Eşref Ertekin, halk ağzından derleme bir öykü ve destan yayımlar.

“Yüz yıl önce Çorum'da geçen yürekler acısı bir macerayı tasvir eden destan” olarak giriş yapar yazısına.

Biz kısaca özetliyoruz:

Necip, yakışıklı, yiğit bir genç adam; eşi ise dünya güzeli bir melektir. Necip gurbete gittiğinde, eşini emanet ettiği komşusu Necip'in karısına göz koyar. Sonra Necip'e mektup yazarak, karısının kötü yola düştüğünü bildirir, eşini boşatır. Sonra kadını kandırıp kendisini alır. Necip gurbetten döndüğünde gerçeği öğrenir ama, iş işten geçmiştir. Üzüntüden felç geçirir, yatağa düşer.

Ölüm döşeğinde Necip' in söylediği deyişlerden birini alıyoruz.

“(…)

Çekildi barhanam yüklendi göçüm
Bilirim günahım affeyle suçum
Necip'i görmeye gelmedin niçin
Necip sana kurban can kurban derim söylemez...”

Kadın, iftiracıların kara çalmasıyla kendisini boşadığı için Necip'e çok kırılmıştır. Necip'in başındakiler; ölmeden, bir kez olsun birbirlerini görsünler diyerek kadını gizlice Necip' in yanına getirirler. Necip'le kadın, karşılıklı deyişlerle dile getirirler duygularını. Deyişlerin son bölümünü alıyoruz:

“(…)

Aldı Necip:
Kaldır nikabını göreyim yüzün
Döküldü göheri görmüyor gözüm
Söyle de duyayım ol şirin sözün
Necip sana kurban can kurban derim söylemez.

Aldı kadın:

Ak ellere al kınalar yakmadım
Sen gideli evden barktan çıkmadım
Necip yarım deyi ele bakmadım
Küstüm sana bu dünyada barışmam...”

Kadın onu bağışlamaz, son anlarını yaşayan Necip orada ruhunu teslim eder. Bu acıya dayanamayan kadın da bir süre sonra ölür.

Fahri Çöplü'nün "**Çorum'da Arıcılık**" yazısını, Eşref Ertekin'in Çorum'un Göcenovacıği köyünden Hasan oğlu Halil Tuncay'ın başından geçenleri anlattığı yazısı izler.

"**Halkevleri Çalışmalarına Toplu Bir Bakış**"ta Ankara Halkevi yayın organı "**Ülkü**"nün "**Çorumlu**" dergisi hakkındaki yazısından alıntılar verilir.

Biz de buraya bu alıntıların bazılarını kısaca alıyoruz:

1942 yılı, İkinci Kanun (Ülkü' nün 7. Sayısından),

“Ankara Halkevi sahnelerinde Çorumluların oyunlarının ve türkülerinin çok beğenildiği...” yazılır.

Ülkü'nün, Mayıs 1942 tarihli 12. sayısında Behçet Kemal Çağlar, 'Halay' şiiriyle seslenir:

“(…)

Sağda: Şark, imbiğinden dökülen meyler sızar:
Solda: kolunu çarka kaptırmış Avrupa var
Gel çek beni elimden, sağım, solum uçurum
Ruhumu badireden kurtar artık ey Çorum...”

Aynı sayıda, Ceyhun Atıf Kansu da, ‘Oyunlar’ şiiriyle yer alır:

“Açılın öyle bir açılın beyler
Başlıyor dağlar, yaylalar oyunu,
Elele tutuştu şehirler köyler
Kurban edin yurda, kesin koyunu

Vur ey Çorumlu vur inlesin davul,
Saz oldun gönlümde vurdun çalındım,
Oyunda birleşir babayla oğul,
Bir şenlik içinde süzülür alay.

Türkmen kızı, söğüt dalı mısın sen?
İnci inci, hafif hafif salındın
Bağlama adını döktü tellerden,
Saz oldun gönlümde vurdun çalındım.

Unutma sevgimi iğdeli gelin,
Mendilinde sakla isteklerini,
Adımı çiziyor gül beyaz elin,
Türkülerine koy dileklerini...”

1939 yılı, Ülkü'nün Mayıs 75. sayısında Çorumlu için şöyle denir :

“Çorumlu'nun tarih, edebiyat, sanat ve sair sahalarında bir Halkevi Dergisi'nin yapabileceği işleri muvaffakiyetle ve ciddi bir şekilde başaran, varlığıyla övünebileceğimiz bir Halkevi Dergisi örneği olduğunu her nüshamızda söyleyebiliriz...”

Çorumlu Dergisi ile ilgili,16 ayrı alıntı yapılır.

"Aslanın Hikayesi", İhsan Tombuş'un manzum destanıdır.

Aslan simgesiyle: önce Osmanlı İmparatorluğunu, onun yıkılmasıyla da, yerine kurulan Türkiye Cumhuriyeti Devletini ve onun başarısını anlatır.

Bu destanın son dörtlüğünü alıyoruz:

“(...)

Bu dinç baş bu aslana çok yakıştı, çok uydu

Narasını cihanda herkes yeniden duydu,

Herkes su genç aslandan tekrar korktu ve ürktü.

Çünkü onun dinç başı kahraman Atatürk'tü...”

“Şube

Çalışmalarımız“ başlığı altında, (Halkevlerinin kuruluşunun 14 yıldönümü nedeniyle) Çorum Halkevi'nin 8 yıllık etkinliklerinin genel bir dökümü yapılır.

Bu çalışmaları genel olarak şöyle özetleyebiliriz:

“Kağıt sıkıntısına karşın derginin yayımı sürdürülebilmiştir.

Folklorun her dalında çalışmalar yapılmış, bunlar dergide yayınlanmıştır.

Müzik, halk türküleri, milli oyunlar, resim ve fotoğraf üzerinde çalışan kol önemli başarılar elde etmişlerdir.

Son beş yıl içinde temsil edilen piyeslerse; ‘Kanun Adamı, Himmet’in Oğlu, Otuz Ağustos, Bir Doktorun Ödevi, Bir Cesaret

Rekoru,Baba ve Çocuklar, Para Delisi, Züğürtler, Şikago Çiftçisi, Ana, Ateş, Zehirli Kucak, Kimsesizler, Bir Gönül Masalı, Metye, Sakarya, Devrim ,Baba ve Çocuklar, Para Delisi, Züğürtler, Şikago Çiftçisi, Ana, Ateş, Zehirli Kucak, Kimsesizler, Bir Gönül Masalı, Metye, Sakarya, Devrim Yolcuları,And aval Palas, Arsen Bayer, Erkek Kukla, Bir Yağmur Gecesi, Kimsesizler'dir

Samsun ve Sinop illerinde piyesler temsil edilmiştir.

Sinema sahnesinde üç kez Çorum gecesi yapılmış, köylerde temsiller verilmiştir.

Sporun bir çok dalında çalışmalar yapılmıştır.

Yoksullara yardım edilmiş, yoksul hastalar parasız muayene ettirilmiş, yoksul köylü hastalara ilaç parası verilmiştir.

Yine yoksul öğrencilere para yardımı yapılmış, taşrada okuyanlara yol gideri verilmiştir.

Halkevinde ve cezaevinde okuma yazma kursları açılmış, bir çok vatandaşa okuma yazma öğretilmiştir.

Zamanın gereklerine göre biçki-dikiş, çiçek, nakış, sanat resimleri kursu açılmış, kızlar ve kadınlar el becerilerini ve yeteneklerini geliştirmişlerdir.

Öğrencileri sınavlara hazırlamak için ders kursları açılmıştır.

Arıcılık, elektrikçilik gibi teknik ve pratik kurslar açılarak bir çok hevesli kişi bu kurslardan geçirilmiştir.

Kütüphaneye satın alma ve bağış yoluyla dört bin kitap kazandırılmıştır.

Köylerde, işin uzmanlarınca tarım ve hayvancılık konularında bilgiler verilmiş, köylünün bol ve kaliteli ürün almalarının yolları gösterilmiştir.

Yerel tarih konusunda incelemeler yapılmış, bunlar Çorumlu dergisinde yayımlanmıştır.

Araştırılıp ele geçirilen bir çok malzemeye Halkevinde etnografya ve folklor müzesi açılmıştır.

ÇORUMLU, Sayı: 57

30 Mart 1946 tarihli 57. sayı Macide Büyükataman'ın, "**Bir Adımla Yüzyıllar**" yazısıyla başlar. Büyükataman, Ergenekon'dan günümüze Türklüğün destanlar yaratarak gelişini anlatır.

Yazıdan kısa bir alıntı yapıyoruz:

"(...)

Türk'e kudretli önderler hedef verdi. Kılığını, dinini, yazısını, inancını ve görünüşünü düzenleyen Türk, efsanevi bir kudretle gerçeğin ortasında dimdik ve dinç duruyor. Bir hamlede yüzyılları aştı..."

"Çorum'da Ahilik", Nazmi Tombuş'un yazısı. Ahilik üzerine yaptığı araştırmalarını, Ahilik kurumuyla ilgili belgeleri şöyle sıralar:

- 1- Emir Hasan oğlu Ahi Ahmet vakfiyesi,
- 2- Ahi icazetnamesi,
- 3- Beyler Çelebi' nin Abdalata zaviyesi vakfiyesi
- 4- Ahi Mentеше vakfına ait fermanlar... "

Yazı şöyle sonlanır:

"(...)

Şimdi ören bir halde bulunan Tabakane'deki 'Ahi Evran' tekkesi vaktiyle Ahi mahfili idi. Esnaf toplantıları burada yapılırdı. Bir yatır olmasına karşın bu tekkeye çok saygı gösterilirdi..."

"Köyde Eğitim Davamız" yazısı, gezici Başöğretmen Osman Tuncer'in Eğitim-öğretim konusunda istatistiki bilgiler de verir Tuncer. Yazısından bir bölüm alıntılıyoruz.

"(...)

İl merkezine bağlı 154 köyde nüfusun yüzde yirmisini teşkil eden ilköğretim çağındaki 10850 çocuğun, 3189'u köy okullarında okumakta ve devamları yüzde yüz sağlanmaktadır.1945 yılında köylerimizde Özel İdare'den maaş alan öğretmenlerden başka 63 eğitimci,19 köy enstitüsü mezunu öğretmen çalışmaktadır..."

Aşık Sadık, "**Halkevi Destanı**"nı yazar.

Son drtlg Öyle:

“(...)
Şimdi dostlar eğlenelim glelim
Gnlmzden pası, kiri silelim
AŞık Sadık der ki Őunu bilelim
Çok yardım görmüşüz Halkevimizden...”

“**Cönklerden Derlemeler**”de EŞref Ertekin, eski bir zamana ait Fukara Destanı ile BektaŐı Nefes ve Şiirlerinden Virani' ye ait 9 Şiire yer verir.

Şair Rızai'nin “**Fukara Destanı**”ndan üç dörtlük alıyoruz.

“(...)
Rençberde kalmadı koŐmaya kz
Aldığı pahalı sattığı ucuz
Hafta sekiz amma teklifi dokuz
IŐte böyle müflis kaldı fukara.

Yüz kuruŐta otuz iskontolara
IŐerini hemen Allah onlara
Rençberler eleğin astı duvara
Katı müŐkül dertte kaldı fukara.

Őahnalar harmana gelir gezerek
Yarı koymaz yer, yurt yemlik diyerek
kz tohum vermiş sanki müŐterek
Ekin ekmeden de kaldı fukara.

“**Çorum'da Dokumacılık**” yazısına Şöyle baŐlanır.

“Bu ayın 7. günü ‘Çorum Dokumacıları Küçük Sanat Kooperatifi’ senelik kurul toplantısını yaptı. Okunan yönetim kurulu raporuna göre, 486 tezgahla çalışan bu kurum üyelerinin 475'i kadın, 7'ı erkektir. Üyelerin hepsi gerçek dokumacıdır.

(...)

Kooperatif 10 bin lira kadar bir sermaye ile 1942 yılında işe başlamıştır. Şimdi elinde seksen bin lira sermayesi ve yedek akçesi vardır...”

Belgeler bölümünde: Koca Mehmet Paşa ve Beyler Çelebi vakıflarının birleştiği bir köyde vuku bulan bir münazarayı halle ait vesika, Beyler Çelebi Vakfı hakkında bir vekaletname, Beyler Çelebi Evkafına ait berat yer alır.

"Arı Sırları" yazısı, Ziraat Muallimi Fahri Çöplü'nün.

“Arının Hayat Tarzı ve Üremesi, Arı Yuvası Kovan, Çerçeveli Kovanlara Arı Konulması, Arıların Beslenmesi, Kovanların Yoklanması, Peteklerin Önemi ve Muhafazası, Arı oğlu” başlıkları altında arıcılığı anlatır.

CORUMLU, Sayı: 58

Nisan 1946 tarihli, 58. sayının ilk yazısı Ziya Büyükataman'ın. "**23 Nisan**" adlı yazısında, 23 Nisan coşkusunu yarım yüzyıl öncesinden günümüze taşır. Şöyle der yazısının sonunda:

“(...)

Milletin hakimiyeti (Demokrasi) en insani yaşama tarzıdır. Biz buna 23 Nisan'da kavuştuk.

(...)

Yurt düne bakarak bu gün bir cennettir ve her gün biraz daha mamur oluyor. Millet kıyafeti ile, dili ile, inanış ve bilgisi ile yepyeni genç bir millet oldu. Türkün en büyük vasfı olan barışçılık, hakka saygı, bilgiye susama, yurda tapınma, yasaya bağlılık vasıfları cihanda bir daha tasdik edildi...”

"**Çorum'da Ahilik**" yazısının, ikinci bölümünü yayınlara Nazmi Tombuş. Özetle şöyle der:

Ahiliğin gelenek ve kuralları Osmanlı döneminde, bütün Anadolu kentlerinde olduğu gibi Çorum'da da 'Lonca' adı verilen esnaf örgütlerinin bir yiğitbaşısı bulunmakla birlikte, Çorum'da Debbağlar'ın loncası genel bir karar yeri olarak kabul edilmişti. Bütün esnafı ilgilendiren büyük işleri, Tabakhane Mahallesi'nde Ahi Evran Tekkesi'nde genel toplantı yapılırdı. Bu toplantılara debbağların yiğitbaşısı başkanlık ederdi. Genel Lonca'nın kararları değişmezdi.

Bu kurumlar sonraları bir irtica unsuru haline gelmiş, hatta lüzumlu lüzumsuz memleket işlerine burun sokmaya başlamıştır

Çorum'a ilk olarak gelen bir tiyatro kumpanyasının oyunlarını ahlaka aykırıdır diye, bunun men'i için Ahi Evran Tekkesinde bir toplantı yaparak, hükümete başvurdular. Fakat o zaman Çorum Mutasarrıfı bulunan Hüseyin Cahit Yalçın'ın dayısı Cemal Bey elebaşları tevkif ettirerek Divani Harbe sevketti. Bu ikinci gözdağı loncaları kıpırdıyamayacak duruma getirdi, tamamen söndürüldü.

"**Cönklerden Derlemeler**" bu sayıda da sürer. Eşref Ertekin bu sayıya, Şakir adında bir halk şairinin "**Dünya Destanı**"nı, 10 adet Viranı, Seyrani'ye nazire, Fevziye Divanı ve Bektaşî nefes ve şiirlerini alır.

13 dörtlükten oluşan, Şakir'in Dünya Destanı'ndan üç dörtlük alıyoruz.

“(…)

Gelür huzuruna boyun eğerek
Bil tüketmek ister seni yiyerek
Sütlü sütlü meler kuzum diyerek
Develi, koyunlu, inekli dünya

Süslenmiş kızları hep koca bekler
Dünürleri biri birine ekler
Alup düğün kurar çok pezevenkler
Davullu, zurnalı, köçekli dünya

Yıktı benim diyen kahramanları
Kuruttu dibinden yaş fidanları
Harap etti nice hanumanları
Baltalı, kazmalı, kürekli dünya...”

Macide Büyükataman, "**Mimar Sinan**" üzerine yazar.

"**Verem Hakkında**" yazısıyla Dr. Fazıl Erciyas, veremden korunma yöntemlerini açıkladıktan sonra kısaca şöyle der:

“(…)

Verem hastalıklarının çokluğu nedeniyle Çorum ilinin bir Verem Mücadele Dispanseri'ne çok ihtiyacı vardır...”

Halkevi'nin 1946 Nisan ayı etkinliklerini, Fahri Çöplü'nün, "**Arı Sırları**" yazısı izler.

Son bölümde yine tarihsel belgelere yer verilir.

CORUMLU, Sayı: 59

Haziran 1946 tarihli 59. sayı, Ziya Büyükataman'ın "**19 Mayıs**" yazısıyla başlar. Bu bayram gününü şöyle anlatır.

“(...)

Bütün yaraları sararak esareti hürriyete, cehaleti bilgiye, ihtiyarlığı gençliğe, haraplığı bayındırlığa, hülasa; geceyi gündüze, kara bahtı aydınlığa çekiveren o mutlu gün, Mayıs ayının ortalarına denk düşmüş, bize bütün acıları unutturarak bayram günleri yapmıştı.

(...)19 Mayıs yılın en güzel günü, bahtımızın bayramıdır..."

"**Sıtma Öğütleri**" yazısından sonra, öğretmen Necmi Şamlı'nın "**Türkiye'de Nüfus Yoğunluk Bölgeleri ve Çorum'un Yeri**" başlıklı yazısı yer alır.

Dr. Fazıl Erciyaş, "**Spor ve Cinsi Terbiye**" konusunda yazar.

Tarihi bir öyküyü, "**Der-Beyan-ı Menakı'ı Ali Osman**"ı, elyazması bir kitaptan alıntılıyıp yayınlayan Eşref Ertekin'dir.

Bu Osmanlı Devleti'nin kuruluşunun öyküsüdür.

Eşref Ertekin'in bu sayı için "**Cönklerden Derlediği**"; Mersiyeyi ilhami, Hakimi, Nesimi, Mersiye Hakimi, Gazeli, Mevci, Tütabi, Bektaşî şiir ve nefesleridir.

Bektaşî şiir ve nefeslerinden bir bölüm alıyoruz.

(Kul Cenân sordu, Mansur Abdal söyledi)

“Evvel dünyaya kim geldi
Gelindi Mansur haber ver
Gelsin mana dinleyenler
Hak mavahile kânidir Hu

Kaçan bin yıldır dururdu
Ya bu kandili kim kurdu
Evvel dünyada kim öldü
Gelindi Mansur haber ver

Yüzbin yıllar kandil durdu
Kandili dünyada Hak kurdu
Evvel dünyada Habil öldü
Evvel ahir fanidir Hu.
(...)
Mümkün mü hicana yandır
Bülbülüm gülşene kondur
Kul Cenân üstadın kimdir
Gelindi Mansur haber ver

Mansur Abdal dünya fani
Amel işle özün tanı
Mevlâm yaratmış cümle insanı
Dünya bir mihnet evidir Hu..."

"Canikli Ali Paşa'nın Islahat Layıhası" yazısı bu sayıda başlayarak gelecek sayıya sarkar.

Ödüllü bir yarışma duyurusu vardır sırada: **"1947 yılı CHP Sanat Mükafaatı"**.

1940 yılından sonra basılmış telif eserler için birinciye 3000, ikinciye 2000, üçüncü gelene 1000 lira ödül verilecektir.

Son bölüm yine beratlar, vakfiye suretleriyle sonlanır.

CORUMLU, Sayı: 60

Temmuz 1946 tarihli 60. sayı "**Seçim Münasebetiyle Bir Konuşma**" yazısıyla başlar.

Sekiz sayfalık bir konuşma metni olan yazı, Edebiyat Öğretmeni Mediha Ayan'ın.

Yazının özü: Cumhuriyetin kuruluşundan o güne değin yapılanlar İnönü'nün başardıkları ve oyların O'na verilmesi yönündedir.

Eşref Ertekin'in tarihi bir öyküyü anlattığı yazısı "**Der-beyan-ı Menakıb-ı Ali Osman**" yazısı geçen sayının süreğidir. Bu yazıyı, "**Canikli Ali Paşa'nın Islahat Layıhası**" izler. Her iki yazı da sekizer sayfa olup, süreği gelecek sayıya sarkar.

Eşref Ertekin'in "**Cönklerden Derledikleri**"nin ilki, Tarihi İbn-i Çapan, Yunus Emre'ye ait bir ilahi, diğeri bir gazel, Hz.Yunus ve Şerhi, Kelam-ı Hazreti Nakşi Rahmetullah, Güfte-i Sultan Selim ve Bektaşî şiir ve nefesleridir. Böyle isim vererek geçiştirdiğimiz, ağdalı bir Osmanlıca'yla yazılmış olanlardır. Dili anlaşılır olduğu için Yunus Emre'ye ait olan bir ilahiyi örnek olarak alıyoruz.

“(…)

Ne göründü şu Ferhat'ın gözüne
Kayaları kesüben dosta yol eyler

Ne göründü şu Yakub'un gözüne
Yusuf'un aldırılmış ahü nar eyler

Ne göründü şu Mecnun'un gözüne
Leyla'sını yitirmiş ahü zar eyler

Ne göründü şu Ethem'in gözüne
Tacını tahtını tarümar eyler

Aşık Yunus'un altun sözleri
Söylenmez nâdâne kızıl pul eyler...”

Sultan Selim' e ait olan, "**Güfte-i Sultan Selim**" şiirinden de bir bölüm alıyoruz.

“(…)

Osmanlı arslanları cenge gitmeden
Din düşmanlarına satır çalmadan
Şu kâfirden intikamım almadan
Gözüm açık gider ölürsem böyle

Nice ibadullah kâfırde ahı
Derununda yanar daim çırağı
Kıraat edelim Kitabullahı
Dinde şeri midir oturmak böyle.

(…)

Gidelim semti gazaya ya nasip neyler
Ya mağlup eyler bizi ya galip eyler
Ah edüb Sultan Selim böylece söyler
Ceddim ahı kafırde kalsın mı böyle..."

Bu sayı da, Çorum'da vaki Ahmediye Medresesi vakfiyesi yazısıyla sonlanır.

ÇORUMLU, Sayı: 61

Ağustos 1946 tarihli 61. sayı, Çorumlu'nun son sayıdır. Bu sayıda iki yazının sonunda 'bitmedi', 'sonu var' denildiği halde, herhangi bir bilgi verilmeden Çorumlu birdenbire yayımına son verir.

Bu sayının ilk yazısı, Necmi Şamlı'nın. **"14. Dil Bayramı Dolayısı İle Bir Konuşma"** başlıklı yazısıdır.

Dil konusunu tarihsel süreci içinde ele alan Necmi Şamlı, geçmişten günümüze Türk Dili'ni inceler.

Yedi sayfalık yazıdan bazı alıntılar yapıyoruz.

“(…)

Türk dilini tam anlamıyla dünyaya tanıtan tanık Miladın 8. yüzyılında dikilmiş olan Orhun (Orkun) ve Yenisey Anıtları'dır. Göktürkler tarafından M.S. 732'de Kültekin ve 735'te Bilge Kağan adlarına dikilmiş olan bu anıtlara, Uygurlar tarafından Yenisey havalisinde dikilmiş olan taş anıtlar en temiz en zengin Türkçe'nin örneklerini vermektedir.

(…)

M.S. 1070 yıllarında Yusuf Has Hacip, Ebu Ali Bin Süleyman Arslan Buğra Karahan'a takdim ettiği 6600 beyitlik 'Kutatgu Bilig' (Saadet Veren Bilgi) adlı eserini Türkçe yazdı.

(…)

Yine 11 asırda Kaşkarlı Mahmut'un 1072-1074 yılları arasında Bağdat'ta yazdığı 'Divan-ı Lugat'it Türk' adlı eser Türkçe'nin zenginliğini ve Türkçe öğrenmenin Araplar için lüzumunu belirtiyordu.

(…)

Miladın 12. asrında yaşamış olan Ali Şir Nevai, yazdığı 'Muhakemat al Lügateyn' adlı eserinde, Türkçe kelimelerle Arapça kelimeleri karşılaştırarak Türk Dili'nin güzelliğini ve diğer dillerden üstünlüğünü, güzel bir Türkçe ile dünyaya tanıtıyordu.

(…)

15-16. yüzyılda dünyanın en büyük Türk Devleti olan Osmanlı İmparatorluğu'nda Türk Dili üzerindeki yabancı egemenliği bütün şiddetiyle devam etmiştir. Türkçe, Arapça, Farsça kelimelerden meydana gelmiş bir

Osmanlıca Arap ve Fars kalıp ve kurallarıyla dolu bir Divan Devlet Edebiyatı meydana gelmiştir. Halk diliyle devlet dili, Divan Edebiyatı ile Halk Edebiyatı arasında uçurum meydana gelmiştir

(...)

Tanzimat Fermanından sonra Şinasi ve Ziya Paşa Şemsettin Sami ve Ziya Gökalp gibi büyük Türkçüler dilin sadeleşmesinde büyük roller oynadılar..."

(...)

Yeni kurulan Türk Devleti'nin benliğini hissetmesi de ancak Türk Dili'nin bağımsızlığını kurtardıktan sonra oldu. İşte 26 Eylül 1932'de İstanbul Dolmabahçe Sarayın'da toplanan Dil Kurultayı'nın yüklendiği ağır görev bu idi. Bu tarihten sonra kurulan 'Türk Dil Kurumu' da bu amacın gerçekleşmesi için çalıştı..."

Geçen sayıdan süren "**Canikli Ali Paşa'nın Islahat Layıhası**" ile, "**Der-beyan-ı Menakıb-ı Ali Osman**" yazılarının biri 9, diğeri 8 sayfa yer tutar. Devamı başta da söylediğimiz gibi bir daha hiç çıkmayacak olan gelecek sayıya kayar.

"**Çönklerden Derlemeler**"de yine, Bektaşi şiir ve nefeslerini yayımlar Eşref Ertekin.

Çorumlu, bu 61. sayısıyla bir daha çıkmamak üzere yayım yaşamını noktalar.

* * *

KAYNAKÇA:

- 1-Büyük Kültür Ansiklopedisi. Başkent Yayınlarından 1981 sayfa 2066
- 2-Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedi. Milliyet Yayınları 1996 Sayfa 4978
- 3-Çorum Halkevi Broşürü. 29 1. Teşrin 1933.
- 4-Çorumlu dergileri. 1'den 61'e kadar tüm sayılar.
- 5-Halkevi Dergileri. Ankara
- 6-Çorum Tarihi. Çorum Hitit Festivali komitesi.

